

UCHWAŁA NR XIV/329/25
SEJMIKU WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

z dnia 23 czerwca 2025 r.

**w sprawie przyjęcia oceny zasobów pomocy społecznej województwa wielkopolskiego za rok
2024 w oparciu o analizę lokalnej sytuacji społecznej i demograficznej**

Na podstawie art. 16a ust. 4 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2024 r. poz. 1283, z późn. zm.) Sejmik Województwa Wielkopolskiego uchwala, co następuje:

§ 1.

Przyjmuje się przedstawioną przez Zarząd Województwa Wielkopolskiego ocenę zasobów pomocy społecznej województwa wielkopolskiego za rok 2024 w oparciu o analizę lokalnej sytuacji społecznej i demograficznej, w brzmieniu załącznika do niniejszej uchwały.

§ 2.

Ocena, o której mowa w § 1, wraz z rekomendacjami stanowi podstawę do planowania budżetu na rok następny.

§ 3.

Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Województwa Wielkopolskiego.

§ 4.

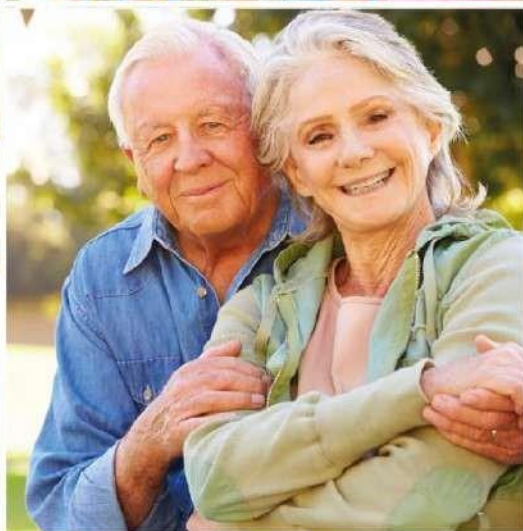
Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodnicząca Sejmiku
Województwa
Wielkopolskiego

Tatiana Sokołowska

Załącznik do uchwały Nr XIV/329/25
Sejmiku Województwa Wielkopolskiego
z dnia 23 czerwca 2025 r.

Ocena Zasobów Pomocy Społecznej Województwa Wielkopolskiego

za rok 2024

Ocenę zasobów pomocy społecznej województwa wielkopolskiego za 2024 rok opracował zespół Obserwatorium Integracji Społecznej działający w Regionalnym Ośrodku Polityki Społecznej w Poznaniu w składzie:

Karolina Czub

Sylwia Szpyrka

Marta Zaręba-Kosicka

Poznań 2025

Spis treści

WYKAZ UŻYWANYCH SKRÓTÓW	5
WSTĘP.....	6
1. Uwarunkowania systemu pomocy społecznej.....	8
1.1. Dane o sytuacji demograficznej i społecznej	8
1.2. Bezrobocie w województwie wielkopolskim.....	9
1.3. Zasób lokalowy wielkopolskich samorządów.....	11
1.4. Centra usług społecznych.....	12
1.5. Działalność organizacji pozarządowych na terenie województwa wielkopolskiego	14
2. Lokalna pomoc społeczna.....	16
2.1. Świadczenia pieniężne i niepieniężne (w tym odpłatność gmin za pobyt w DPS)	16
2.2. Świadczenia pieniężne realizowane przez Ośrodki Pomocy Społecznej/Centra Usług Społecznych	18
2.2.1. Zasiłek stały.....	19
2.2.2. Zasiłek okresowy.....	21
2.2.3. Zasiłek celowy	24
2.2.4. Dodatek mieszkaniowy	25
2.3. Świadczenia niepieniężne z pomocy społecznej	26
2.3.1. Posiłek.....	27
2.3.2. Odpłatność gminy za pobyt w Domach Pomocy Społecznej	28
2.3.3. Udzielenie schronienia.....	30
2.4. Aktywność projektowo-konkursowa jednostek organizacyjnych pomocy społecznej.....	31
3. Kadra jednostek organizacyjnych pomocy społecznej.....	36
3.1. Struktura kadry socjalnej.....	36
3.2. Dostępność kadry socjalnej	37
4. Osoby i rodziny korzystające z pomocy i wsparcia w systemie pomocy społecznej.....	43
4.1. Świadczeniobiorcy w systemie pomocy społecznej – profil demograficzny.....	44
4.2. Deprywacja lokalna	49
4.3. Powody udzielenia pomocy i wsparcia	51
4.4. Placówki kierowane do osób z grup podwyższonego ryzyka socjalnego.....	53
5. Wsparcie rodziny i systemu pieczy zastępczej	54
5.1. Wsparcie rodzin w kryzysie.....	55
5.2. Powszechne świadczenia dla rodzin (świadczenie wychowawcze i rodzinny kapitał opiekuńczy)	57
5.3. Placówki wspierające rodziny	58
5.4. Piecza zastępcza.....	59

5.4.1. Rodzinna piecza zastępcza	59
5.4.2. Instytucjonalna piecza zastępcza	63
5.4.3. Usamodzielnienie wychowanków pieczy zastępczej	64
6. Wsparcie osób starszych	65
6.1. Dienne usługi środowiskowe	66
6.2. Usługi opiekuńcze o charakterze podstawowym, specjalistyczne usługi opiekuńcze i usługi sąsiedzkie, finansowane przez gminę w ramach zadań własnych	67
6.3. Usługi o charakterze całodobowym	69
7. Wsparcie osób z ograniczoną sprawnością	71
7.1. Rehabilitacja zawodowa i społeczna osób z niepełnosprawnością	71
7.2. Placówki oferujące wsparcie osobom z niepełnosprawnościami	74
8. Wsparcie migrantów	76
8.1. Pomoc społeczna świadczona migrantom	78
8.2. Ośrodki wsparcia cudzoziemców	79
9. Środki finansowe na wydatki w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej w budżecie jednostki samorządu terytorialnego	81
10. Wnioski i rekomendacje	88
10.1. Korzystający z pomocy i wsparcia	88
10.2. Usługi socjalne	90
10.3. Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia	92
10.4. Kadra pomocy społecznej	98
10.5. Wybrane wydatki w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej	99
DEFINICJE	102

WYKAZ UŻYWANYCH SKRÓTÓW

CAS	Centralna Aplikacja Statystyczna
CIS	Centrum Integracji Społecznej
CUS	Centrum Usług Społecznych
DPS	Domy Pomocy Społecznej
EFS	Europejski Fundusz Społeczny
JST	Jednostka Samorządu Terytorialnego
KIS	Klub Integracji Społecznej
MOPR	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie
NGO	Organizacje pozarządowe (Non-Governmental Organization)
OZPS	Ocena Zasobów Pomocy Społecznej
OPS	Ośrodek Pomocy Społecznej
PCPR	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
ROPS	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Poznaniu
ŚDS	Środowiskowy Dom Samopomocy
WTZ	Warsztat Terapii Zajęciowej
ZAZ	Zakład Aktywności Zawodowej
↑	symbol oznacza wzrost w stosunku do roku ubiegłego
↓	symbol oznacza spadek w stosunku do roku ubiegłego

WSTĘP

Zgodnie z art. 16a *Ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej* (Dz.U.2024.0.1283 t. j.), gminy, powiaty i samorząd województwa mają obowiązek corocznego przygotowywania oceny zasobów pomocy społecznej.

Ocena zasobów pomocy społecznej zastąpiła od 2012 r. dotychczas przygotowywany przez jednostki samorządu terytorialnego bilans potrzeb pomocy społecznej.

Ocena powinna zostać sporządzona w oparciu o analizę lokalnej sytuacji społecznej i demograficznej, a zasoby, o których mowa, w szczególności obejmują: infrastrukturę, kadre, organizacje pozarządowe i nakłady finansowe na zadania z pomocy społecznej bez względu na podmiot je finansujący i realizujący (art. 16a, p.1 i 2 *Ustawy*). Ocena, o której mowa, obejmuje osoby i rodziny korzystające z pomocy społecznej, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy (art.16a, p.3 *Ustawy o pomocy społecznej*).

OZPS przedstawiana jest przez organ wykonawczy jednostki samorządu terytorialnego co roku do dnia 30 kwietnia odpowiednio radzie gminy, radzie powiatu, a do dnia 30 czerwca sejmikowi województwa właściwej jednostki samorządu terytorialnego. Ocena wraz z rekomendacjami ma być podstawą do planowania budżetu na rok następny (art.16a, ust. 4 *ustawy o pomocy społecznej*).

Następnie, samorząd województwa jest zobligowany do przekazania oceny zasobów pomocy społecznej sporządzonej na podstawie ocen przygotowanych przez gminy i powiaty z obszaru województwa, właściwemu wojewodzie do 31 lipca każdego roku (art. 21 pkt. 8 *ustawy o pomocy społecznej*)

W formularzu OZPS umieszczonym w Centralnej Aplikacji Statystycznej tylko niewielka część danych znajduje się w sekcji tabelarycznej. Zdecydowanie większy pakiet danych oraz wskaźników znajduje się w sekcji raportów graficznych. W raportach graficznych, które zasilają się automatycznie ze zbiorów centralnych zdarzają się błędne zasilenia wartości, co do których część ośrodków pomocy społecznej zgłasza swoje zastrzeżenia, dodatkowo OPS/CUS zgłaszają problemy z zasileniami wartości automatycznie wyliczanych (WAW), które również wpływają na poprawność raportów graficznych. Modyfikacja raportów graficznych i ręczne wpisanie poprawnych danych nie są możliwe z poziomu gminy, powiatu i województwa. W takiej sytuacji Zespół ROPS w Poznaniu podjął decyzję dotyczącą prezentacji w raporcie tylko tych danych, co do których jakości i poprawności nie ma wątpliwości. W tegorocznej OZPS opisano zatem dane znajdujące się w sekcjach tabelarycznych, natomiast tam, gdzie ich uzupełnienie wydawało się konieczne,

odwołano się do dostępnych danych i statystyk publicznych, np. z GUS BDL czy statystyk resortowych, głównie sprawozdania MRPiPS-03, MRPiPS-05 oraz MRPiPS-06.

Ocena zasobów województwa wielkopolskiego została przygotowana w oparciu o sprawozdania nadesłane ze wszystkich jednostek samorządu terytorialnego z terenu województwa wielkopolskiego, a więc 226 gmin, 31 powiatów i 4 miast na prawach powiatu.

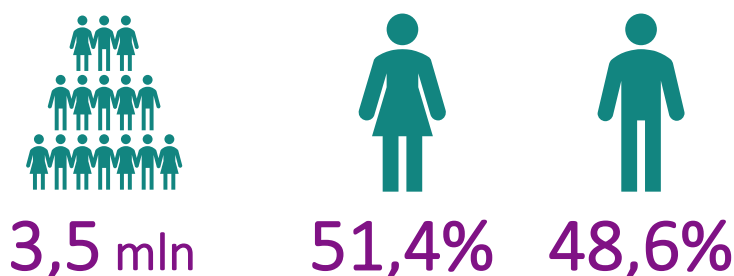

1. Uwarunkowania systemu pomocy społecznej

Dane o sytuacji demograficznej i społecznej

W 2023¹ roku województwo wielkopolskie zamieszkiwało **niecałe 3,5 mln** osób, przy czym 53% ludności mieszkało w miastach, a 47% na wsiach.

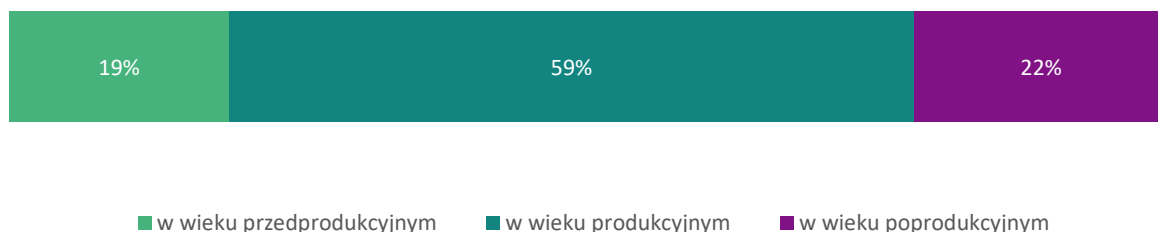
Rysunek nr 1 Udział kobiet i mężczyzn w liczbie ludności województwa w 2023 roku

Źródło: GUS-BDL

W roku 2023 województwo wielkopolskie zamieszkiwało **676 356** osób w wieku przedprodukcyjnym, **2 050 702** osób w wieku produkcyjnym i **760 915** osób w wieku poprodukcyjnym. **Nadal ubywa ludności w wieku przed i produkcyjnym, a przybywa ludności w wieku poprodukcyjnym.**

Wykres nr 1 Struktura wielkopolskiej ludności w ekonomicznych grupach wieku w 2023 roku (%)

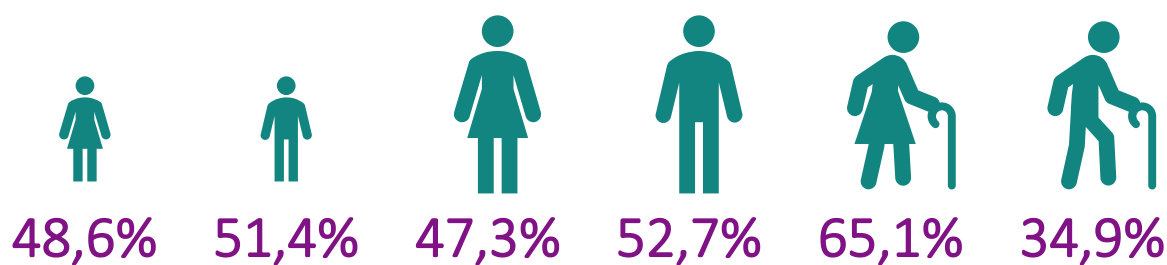

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS-BDL.

W grupie osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym zauważalna jest niewielka dysproporcja kobiet i mężczyzn. Odsetek kobiet jest nieznacznie niższy w grupie osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym, natomiast w grupie osób w wieku poprodukcyjnym zauważalna jest znaczna dysproporcja płci, zdecydowanie przeważają w niej kobiety, które stanowią 65,1% tej subpopulacji. W porównaniu z rokiem 2022 odsetek mężczyzn w tej grupie wzrósł o 0,4 p. p..

¹ Dane dotyczące stanu ludności w województwie wielkopolskim prezentowane są za 2023 rok, ponieważ na dzień przygotowania raportu są one najbardziej aktualne.

Rysunek nr 2 Rozkład płci w ekonomicznych grupach wieku w 2023 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL za 2023 r.

Kobiety żyją statystycznie dłużej niż mężczyźni. Wielkopółka, która w 2023 roku skończyła 60 lat, ma przed sobą średnio 24,1 lata życia, natomiast Wielkopółanin w tym samym wieku – 19,5 lat. Wskaźnik ten wzrósł w odniesieniu do poprzedniego roku, odpowiednio o 0,7 roku dla kobiet (około 8 i pół miesiąca) i 0,8 roku dla mężczyzn (około 9 i pół miesiąca).

Rysunek nr 3 Przewidywana średnia długość życia dla kobiet i mężczyzn mających 60 lat w 2023 roku

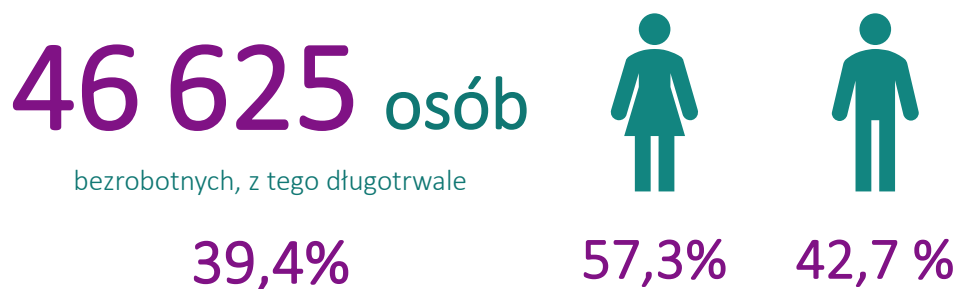
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL za 2023 r.

Bezrobocie w województwie wielkopolskim

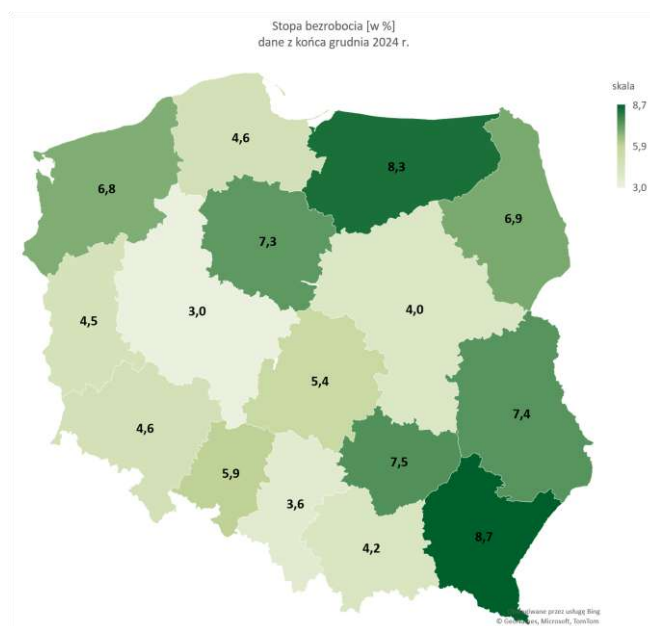
Liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w wielkopolskich powiatowych urzędach pracy w grudniu 2023 roku wyniosła **46 625 osób** (↑ o 0,2%), z tej grupy **39,4% było długotrwale bezrobotnymi** (w analogicznym okresie 2023 roku – 39,0%).²

² Dane WUP Poznań za grudzień 2024 r., wuppoznan.praca.gov.pl.

Rysunek nr 4 Liczba osób bezrobotnych w Wielkopolsce (na koniec grudnia 2024 roku)

Mapa nr 1 Stopa bezrobocia (%) w Polsce w 2024 r.

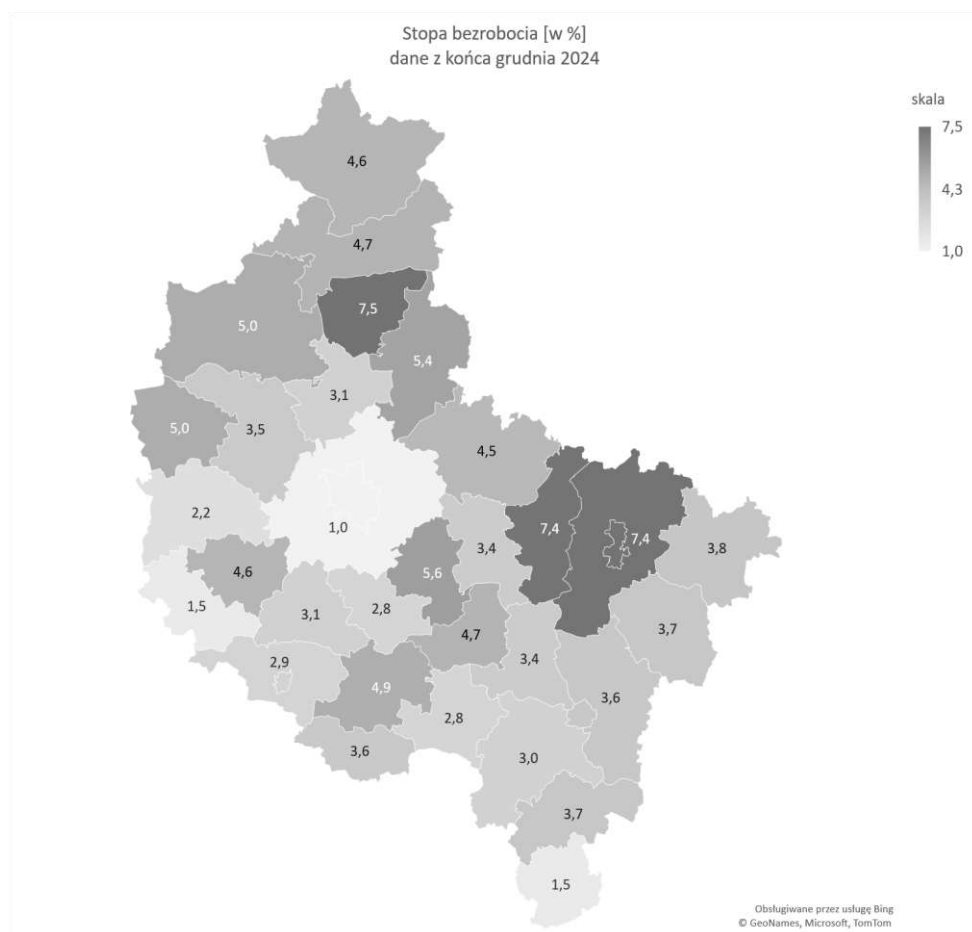
Źródło: Dane i mapa WUP Poznań, wuppoznan.praca.gov.pl

3,0%

Wskaźnik stopy bezrobocia rejestrowanego dla województwa wielkopolskiego nadal był najniższy w kraju

W wielkopolskich powiatach stopa bezrobocia osiągała wartości od 1% w powiecie poznańskim i m. Poznań do 8,5% w powiecie konińskim. Pod koniec 2024 roku w 6 powiatach stopa bezrobocia była wyższa niż średni wskaźnik liczony dla kraju (5,1%) – wągrowiecki 5,4%, średzki 5,6%, m. Konin 6,0% słupecki 7,4% i chodzieski 7,5%, koniński 8,5%,.

Mapa nr 2 Stopa bezrobocia (%) w wielkopolskich powiatach w grudniu 2024 r.

Źródło: Dane i mapa WUP Poznań, wuppoznan.praca.gov.pl (dane liczone łącznie dla powiatów i miastach na prawach powiatu)

Zasób lokalowy wielkopolskich samorządów

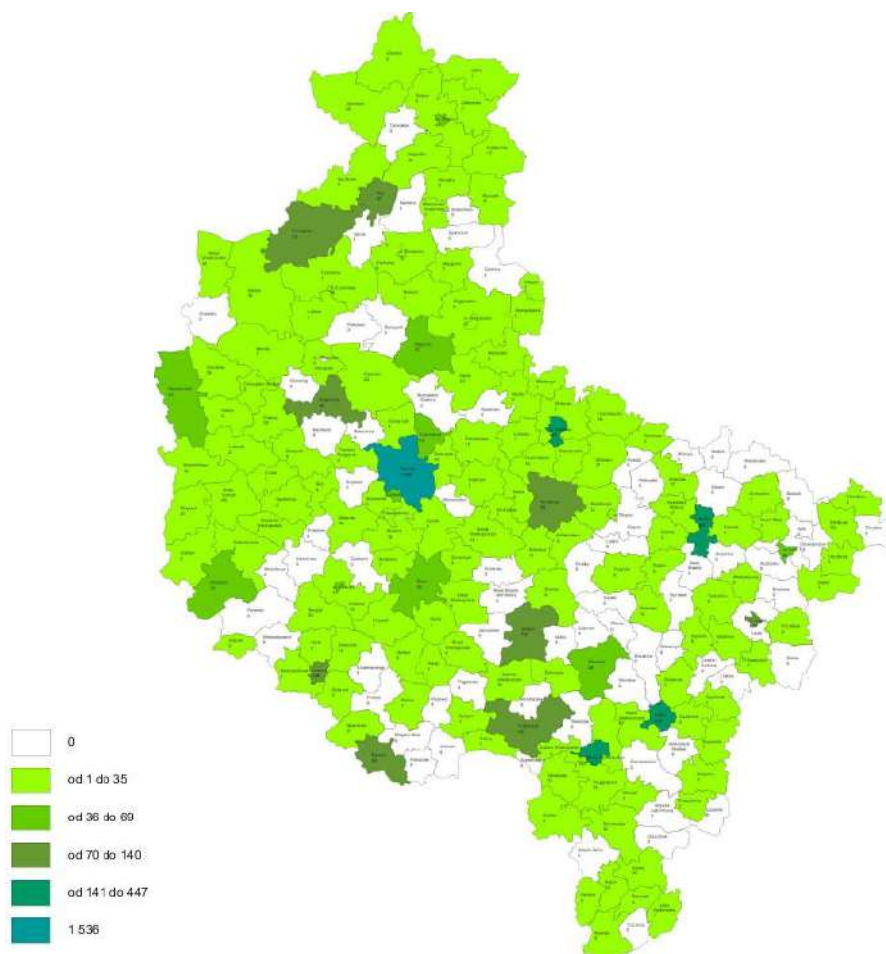
W świetle sprawozdań gminnych w roku oceny **zmałała liczba mieszkań komunalnych znajdujących się w zasobach gminy – z 49 278 w roku 2023 roku do 48 633 w roku 2024** (↓ o 645 mieszkań). Liczba wniosków złożonych o przydział mieszkania komunalnego z zasobów gminy wyniosła 5 932 w 2024 roku.

6 wielkopolskich gmin nie posiadało mieszkań komunalnych

72 wielkopolskich gmin nie posiadało mieszkań socjalnych

Zmniejszyła się również liczba lokali socjalnych – w roku 2023 wielkopolskie gminy dysponowały zasobem 5 251 mieszkań socjalnych, a w 2024 – 5 071. Największy ich deficyt zauważalny jest we wschodniej i południowej Wielkopolsce. Na przestrzeni ostatnich kilkunastu lat zapotrzebowanie na lokale socjalne było wyższe niż oferta wolnych lokalnych samorządów, w 2024 roku na przyznanie lokalu socjalnego oczekiwało 2 835 osób. Liczba wyroków eksmisyjnych bez wskazania lokalu socjalnego wyniosła 428.

Mapa nr 3 Liczba lokali socjalnych w województwie wielkopolskim w 2024 roku (ujęcie gminne)

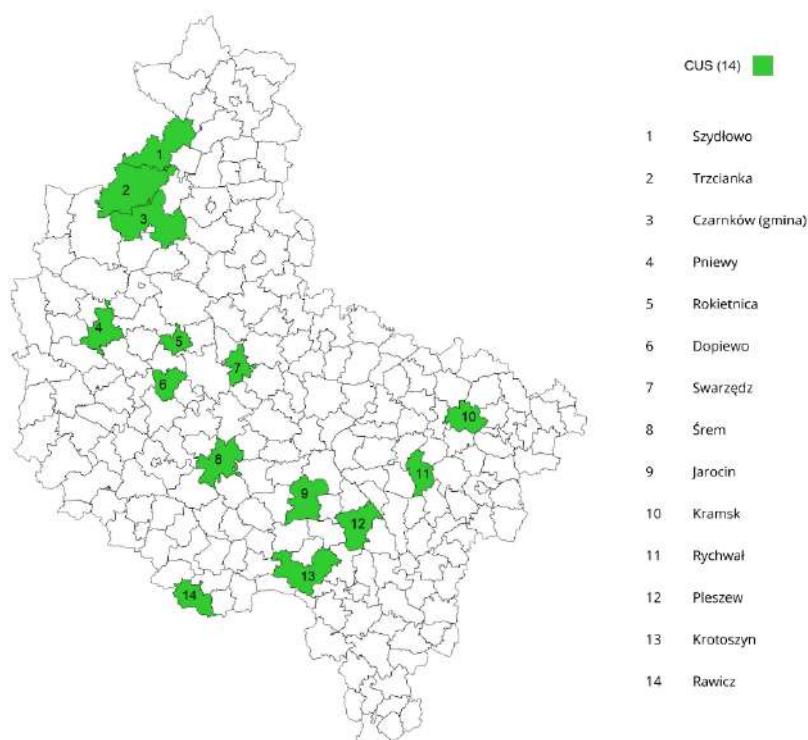

Źródło: Sprawozdanie OZPS za 2024 r.

Centra usług społecznych

W 2024 roku w województwie wielkopolskim funkcjonowało 14 [centrów usług społecznych](#), co oznacza, że roku oceny otwarto 7 nowych CUS-ów, w następujących gminach: Dopiewo (gmina wiejska), Pleszew (gmina miejsko-wiejska), Pniewy (gmina miejsko-wiejska), Rokietnica (gmina wiejska), Swarzędz (gmina miejsko-wiejska), Szydłowo (gmina wiejska), Śrem (gmina miejsko-wiejska).

Mapa nr 4 Liczba CUS w województwie wielkopolskim w 2024 roku (ujęcie gminne)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ROPS

Centra powstały w wyniku przekształcenia ośrodków pomocy społecznej na mocy ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych. Centrum jest realizatorem programu usług społecznych przyjętego przez gminę oraz zadań, o których mowa w art. 13 wyżej wymienionej ustawy.

Centrum Usług Społecznych (CUS), oprócz dotychczasowych zadań realizowanych przez ośrodki pomocy społecznej, wprowadza nowe usługi dostępne dla mieszkańców zgodnie z zasadami: powszechności, poszanowania podmiotowości, utrzymania wysokiej jakości, kompleksowości, współpracy, pomocniczości oraz wzmacniania więzi społecznych. Przykładowe formy wsparcia świadczone przez CUS lub zlecane zewnętrznym podmiotom to: pomoc psychologiczna i psychiatryczna – w tym dla dzieci i młodzieży, grupy wsparcia dla opiekunów osób niesamodzielnych i z niepełnosprawnościami, wsparcie dla osób doświadczających przemocy, usługi transportowe dla seniorów i osób z niepełnosprawnościami przeciwdziałające wykluczeniu komunikacyjnemu, działania na rzecz zdrowia i sprawności fizycznej osób starszych, wsparcie dla rodzin i systemu pieczy zastępczej.

Przekształcenie Ośrodka Pomocy Społecznej w Centrum Usług Społecznych to dla jednostek organizacyjnych pomocy społecznej zarówno szansa, jak i wyzwanie. Zmiana ta wiąże się bowiem nie

tylko z reorganizacją struktur, ale przede wszystkim z rozszerzeniem grupy odbiorców usług – również o osoby, które dotąd nie korzystały ze wsparcia systemu pomocy społecznej. Istotnym atutem CUS jest otwarcie się na potrzeby wszystkich mieszkańców gminy oraz rozwój usług odpowiadających na lokalnie zidentyfikowane potrzeby. Dzięki temu instytucja przestaje być postrzegana wyłącznie jako miejsce dla osób w trudnej sytuacji życiowej, a staje się przestrzenią ogólnodostępnego wsparcia dla całej społeczności.

Działalność organizacji pozarządowych na terenie województwa wielkopolskiego

W 2024 roku Samorząd Województwa Wielkopolskiego ogłosił otwarte konkursy ofert dla organizacji pozarządowych na realizację zadań publicznych. Część z nich realizowana była przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Poznaniu i dotyczyła wspierania zadań publicznych województwa z dziedziny pomocy społecznej. We wskazanym obszarze dofinansowano 39 ofert na łączną sumę 1 789 865,00 zł.

Ponadto, w 2024 roku, dofinansowano projekty organizacji pozarządowych w ramach umów wieloletnich na podstawie rozstrzygnięcia otwartego konkursu ofert na realizację w formie wspierania zadań publicznych Województwa Wielkopolskiego z dziedziny pomocy społecznej, w tym pomocy rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywania szans tych rodzin i osób na lata 2024-2025. Łączna kwota przeznaczona na realizację projektów wieloletnich wyniosła 397 000 zł, w tym:

- 95 040 złotych na wspieranie terminalnie chorych mieszkańców Wielkopolski i ich rodzin poprzez działalność hospicyjną,
- 200 000 zł na wsparcie Wielkopolanek w kryzysie bezdomności oraz zagrożonych bezdomnością
- 104 960 zł na wspieranie osób zadłużonych na rzecz bezpieczeństwa ekonomicznego mieszkań i mieszkańców Wielkopolski.

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej rozdysponował również 12 milionów zł pomiędzy 65 projektów na realizację zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób z niepełnosprawnością ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych będących w dyspozycji Samorządu Województwa Wielkopolskiego w 2024 roku.

Tabela nr 1 Zadania i kwota ich dofinansowania w konkursie wspierania zadań publicznych Województwa Wielkopolskiego z dziedziny pomocy społecznej w 2024 roku (projekty jednoroczne)

Nazwa zadania	Liczba dofinansowanych ofert	Kwota dofinansowania w zł
Otwarty konkurs ofert na realizację w formie wspierania zadań publicznych Województwa Wielkopolskiego z dziedziny pomocy społecznej w obszarze działalności na rzecz osób w wieku emerytalnym w 2024 roku	9	400 000,00
Otwarty konkurs ofert na realizację w formie wspierania zadań publicznych Województwa Wielkopolskiego z dziedziny pomocy społecznej w obszarze wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej w 2024 roku	9	400 000,00
Otwarty konkurs ofert na realizację w formie wspierania zadań publicznych Województwa Wielkopolskiego z dziedziny pomocy społecznej w obszarze wspierania osób z ograniczoną sprawnością w 2024 roku	6	400 000,00
Otwarty konkurs ofert na realizację w formie wspierania zadań publicznych Województwa Wielkopolskiego z dziedziny pomocy społecznej w obszarze pomocy rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywania szans tych rodzin i osób w 2024 roku	3	200 000,00
Otwarty konkurs ofert na realizację w formie wspierania zadań publicznych Województwa Wielkopolskiego z dziedziny pomocy społecznej, w obszarze pomocy społecznej, w tym pomocy rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywania szans tych rodzin i osób, w zakresie działalności na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej w 2024 roku	7	250 000,00
Otwarty konkurs ofert na realizację w formie wspierania zadań publicznych Województwa Wielkopolskiego z dziedziny pomocy społecznej w obszarze działalności na rzecz migrantów w 2024 roku	5	139 865,00
RAZEM:	39	1 789 865,00 zł

Źródło: Opracowanie własne na podstawie uchwał Zarządu Województwa Wielkopolskiego w zakresie rozstrzygnięć otwartych konkursów ofert na realizację w formie wspierania zadań publicznych Województwa Wielkopolskiego z dziedziny pomocy społecznej w 2024 roku (bip.umww.pl) oraz wkładu ROPS do Raportu o stanie województwa wielkopolskiego za 2024 rok (materiały wewnętrzne).

Warto podkreślić, że wielkopolskie organizacje pozarządowe wymagają stałego wsparcia nie tylko w zakresie finansowania, ale również poprzez dostarczanie im narzędzi organizacyjnych, eksperckich i doradczych. Tego rodzaju kompleksowe wsparcie pozwoli sektorowi pozarządowemu rozwijać się w sposób zrównoważony, osiągać niezależność finansową i pełnić rolę równorzędnego partnera wobec administracji publicznej oraz sektora prywatnego.

2. Lokalna pomoc społeczna

Świadczenia pieniężne i niepieniężne (w tym odpłatność gmin za pobyt w DPS)

W 2024 roku 76 825 os. pobierało świadczenia z systemu pomocy społecznej, które zostały przyznane decyzją administracyjną, **było to o prawie 6% osób mniej niż w 2023 roku (81 427 świadczeniobiorców w 2023 roku)**. Głównym powodem spadku liczby klientów pomocy społecznej w 2024 roku jest brak waloryzacji kryterium dochodowego w pomocy społecznej.

Progi kryterium dochodowego w pomocy społecznej w 2024 roku (dochód na osobę według typu gospodarstwa domowego) wynosiły:

776 zł

na osobę prowadzącą 1-osobowe gospodarstwo domowe

600 zł

na osobę w rodzinie

Progi te uległy podwyższeniu w 2025 roku, od 1 stycznia 2025 roku kryterium dochodowe wynosi 1 010 zł dla osoby samotnie gospodarującej i 823 zł dla osoby w rodzinie.

W 2024 roku progi finansowe kryterium dochodowego w pomocy społecznej znajdowały się poniżej wartości minimum egzystencji wyliczonej na 2024 rok dla wszystkich typów gospodarstw domowych, np. kryterium dochodowe w pomocy społecznej ustalone dla 1-osobowego gospodarstwa domowego (776 zł) było niższe niż minimum egzystencji liczone dla 1-osobowego gospodarstwa domowego pracowniczego (949,04 zł) i 1 osobowego gospodarstwa emeryckiego (902,39 zł)³.

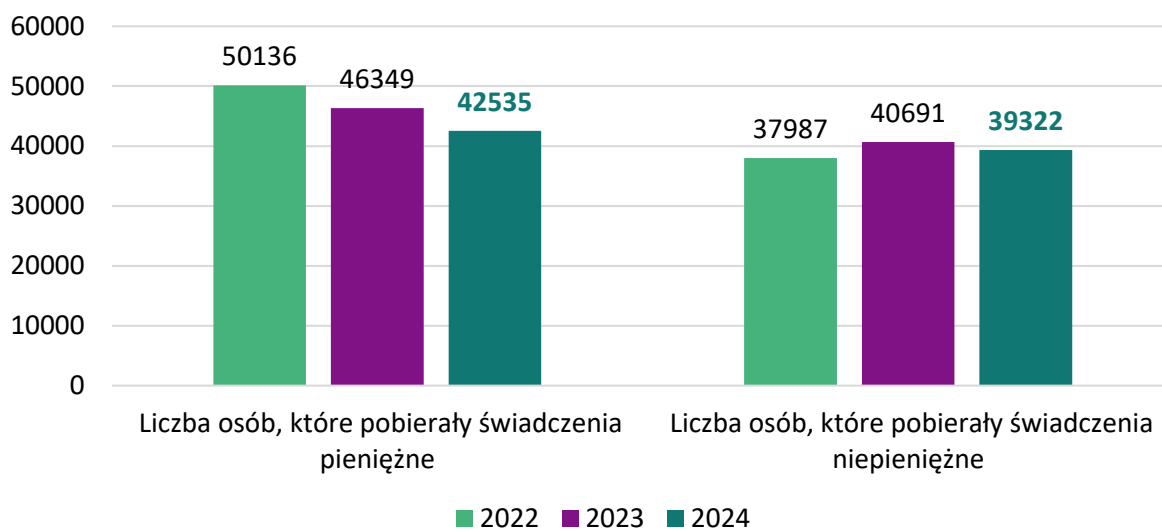
Kryteria dochodowe w pomocy społecznej obowiązujące w 2024 roku nie przystawały do rzeczywistości gospodarczej w kraju:

³ https://www.ipiss.com.pl/wp-content/uploads/2025/04/ME-dla-MRPiPS-2024-srednioroczne_03_04_25_nv_.pdf, dostęp na: 15.05.2025 r.

- Od stycznia 2024 roku najniższe wynagrodzenie wynosiło 4 242 zł brutto, od lipca wzrosło ono do 4 300 zł brutto.
- Przeciętne wynagrodzenie w gospodarce narodowej w 2024 r. wynosiło 8 181,72 zł.

Spadek liczby klientów pomocy społecznej przekłada się na zmiany w liczbie osób pobierających świadczenia pieniężne i niepieniężne.

Wykres nr 2 Liczba osób, które pobierały świadczenia pieniężne i niepieniężne w latach 2022-2024

Źródło: Opracowanie własne na podstawie MRIPS-03 za lata 2022-2024 r.

W 2024 roku, w porównaniu do 2023 roku, zmalała liczba osób pobierających poszczególne typy świadczeń, o 3 814 os. pobierających świadczenia pieniężne (↓ o 8,2%) i o 1 369 osób pobierających świadczenie niepieniężne (↓ o 3,4%).

55,4% świadczeniobiorców, pobrało świadczenie pieniężne (↓ 3 814 os.)
42 535 os.

Pomoc społeczna w ostatnich latach opierała się w znacznej mierze na realizacji świadczeń niepieniężnych. Co prawda zarówno w 2023 roku, jak i w 2024 roku, nieco więcej osób pobrało świadczenie pieniężne, jednak analizując liczbę świadczeń, okazuje się, że zrealizowano zdecydowanie więcej świadczeń niepieniężnych, w roku oceny było to 6 268 140 świadczeń niepieniężnych vs. 382 541 świadczeń pieniężnych.

W 2024 roku przyznano⁴:

6 268 140 świadczeń niepieniężnych

382 541 świadczeń pieniężnych

W 2023 roku przyznano⁵:

6 237 364 świadczeń niepieniężnych

441 790 świadczeń pieniężnych

Pomimo 3,4% spadku liczby osób pobierających świadczenia niepieniężne, liczba świadczeń niepieniężnych zrealizowanych w 2024 roku, w porównaniu do 2023 roku wzrosła o 0,5%.

Świadczenia pieniężne realizowane przez Ośrodki Pomocy Społecznej/Centra Usług Społecznych

Do trzech podstawowych typów zasiłków w pomocy społecznej należą: **zasiłek stały**, **zasiłek okresowy** i **zasiłek celowy**.

Pomimo ogólnego spadku liczby osób pobierających świadczenia pieniężne w województwie wielkopolskim o 3 814 os. (↓ o 8,2%), w niektórych gminach liczba takich osób w 2024 r. wzrosła w porównaniu z 2023 r. Wzrost liczby świadczeniobiorców świadczeń pieniężnych odnotowano w 67 na 226 gmin, w 20 gminach liczba klientów pozostała na takim samym poziomie.

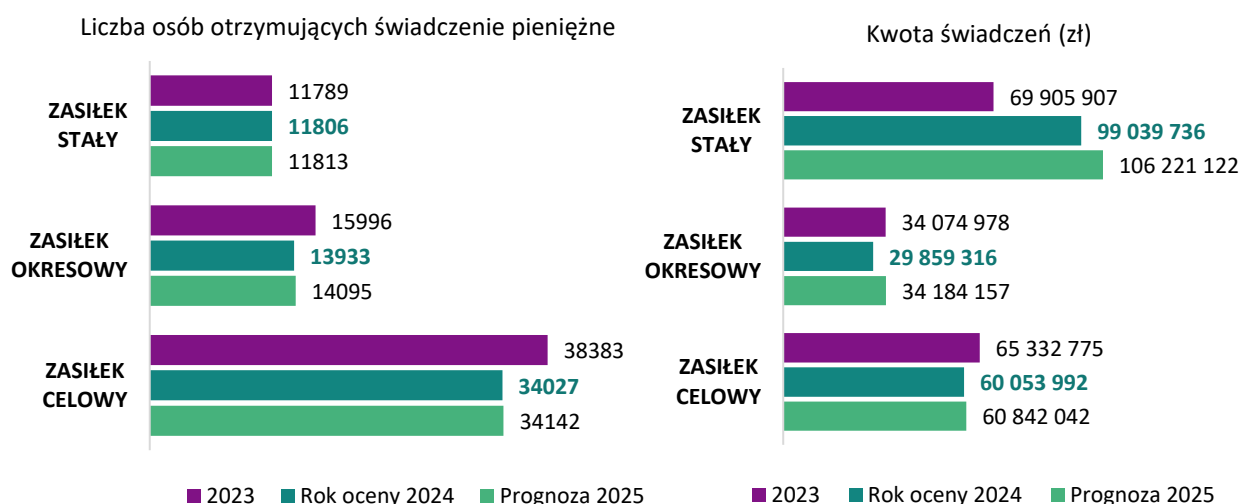
⁴ Raport graficzny nr 10 w sprawozdaniu OZPS za 2024 „liczba świadczeń pieniężnych i niepieniężnych z pomocy społecznej”.

⁵ Raport graficzny nr 10 w sprawozdaniu OZPS za 2023 „liczba świadczeń pieniężnych i niepieniężnych z pomocy społecznej”.

Poniżej znajduje się wojewódzkie podsumowanie dotyczące świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej:

- W 2024 roku o 12,9% zmalała liczba świadczeniobiorców zasiłku okresowego (o 2 063 os.), a zasiłku celowego o 11,3% (o 4 356 os.), natomiast liczba osób pobierających zasiłki stały wzrosła o 17 osób.
- Kwoty wydatkowane na świadczenia pieniężne w 2024 roku zmalały w przypadku dwóch typów zasiłku: okresowego (↓ o 12,4%) i celowego (↓ o 8,1%).
- W przypadku zasiłku stałego kwota wydatkowana w 2024 roku wzrosła o 29% (z 69 905 907 zł do 99 039 736 zł). W 2024 roku z 719 zł do 1 000 zł wzrosła maksymalna kwota zasiłku stałego, a z 30 zł do 100 zł minimalna kwota zasiłku.

Wykres nr 3 i 4 Liczba osób, które pobierały zasiłki oraz kwoty świadczeń w latach 2023-2024 oraz prognozowana na 2025 rok

Źródło: Opracowanie własne na podstawie OZPS za 2024 r.

2.1.1. Zasiłek stały

W 2024 roku zasiłek stały wypłacono **11 806 os.** (↑ o 17 os.) na łączną kwotę **99 039 736 zł** (↑ o 29 133 829 zł, 29% więcej niż w 2023 roku). Prognozy na 2025 rok zakładają wzrost liczby osób pobierających zasiłki stałe o 7 os. i zwiększenie nakładów finansowych na ten cel o 7 181 386 zł.

Analizując sytuację wewnątrzregionalną w 2024 roku w porównaniu do 2023 roku, w przypadku zasiłku stałego wzrost liczby osób pobierających ten typ zasiłku odnotowano w 99 gminach (o 403 os.), spadek liczby świadczeniobiorców nastąpił w 102 gminach (o 386 os.), w 25 gminach liczba osób pobierających zasiłki stałe pozostała na tym samym poziomie.

W 2024 roku:

27,7%

osób otrzymujących świadczenia pieniężne to osoby pobierające zasiłek stały

15,4%

osób otrzymujących jakiegokolwiek świadczenia z pomocy społecznej to osoby pobierające zasiłek stały

90,4%

osób otrzymujących zasiłek stały to osoby samotnie gospodarujące

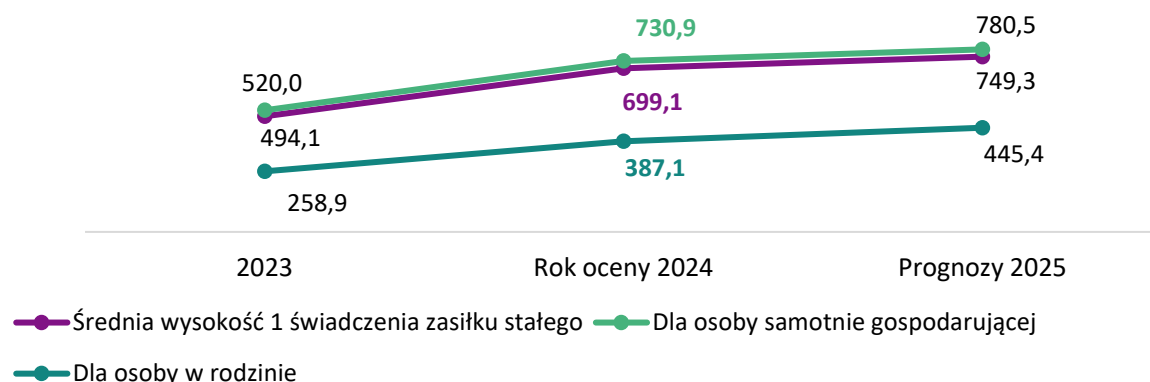
Zdecydowaną większość osób pobierających zasiłek stały w 2024 roku (90,4%) stanowiły osoby samotnie gospodarujące). W ciągu ostatnich kilku lat odsetek osób samotnie gospodarujących wśród pobierających ten typ świadczenia sukcesywnie wzrastał (89,7% w 2023, 88,6% w 2022, 87,7% w 2021, 86% w 2020 roku).

Średniomiesięczna wysokość 1 świadczenia zasiłku stałego w 2024 roku wynosiła 730,87 zł.

Na poniższym wykresie przedstawiono średnią miesięczną kwotę zasiłku obliczoną dla osoby w rodzinie i osoby samotnie gospodarującej.

Wykres nr 5 Średnia miesięczna wysokość zasiłku stałego ogółem, dla osoby samotnie gospodarującej oraz osoby w rodzinie w województwie wielkopolskim w latach 2023-2024 i prognozowana na 2025 rok (zł)

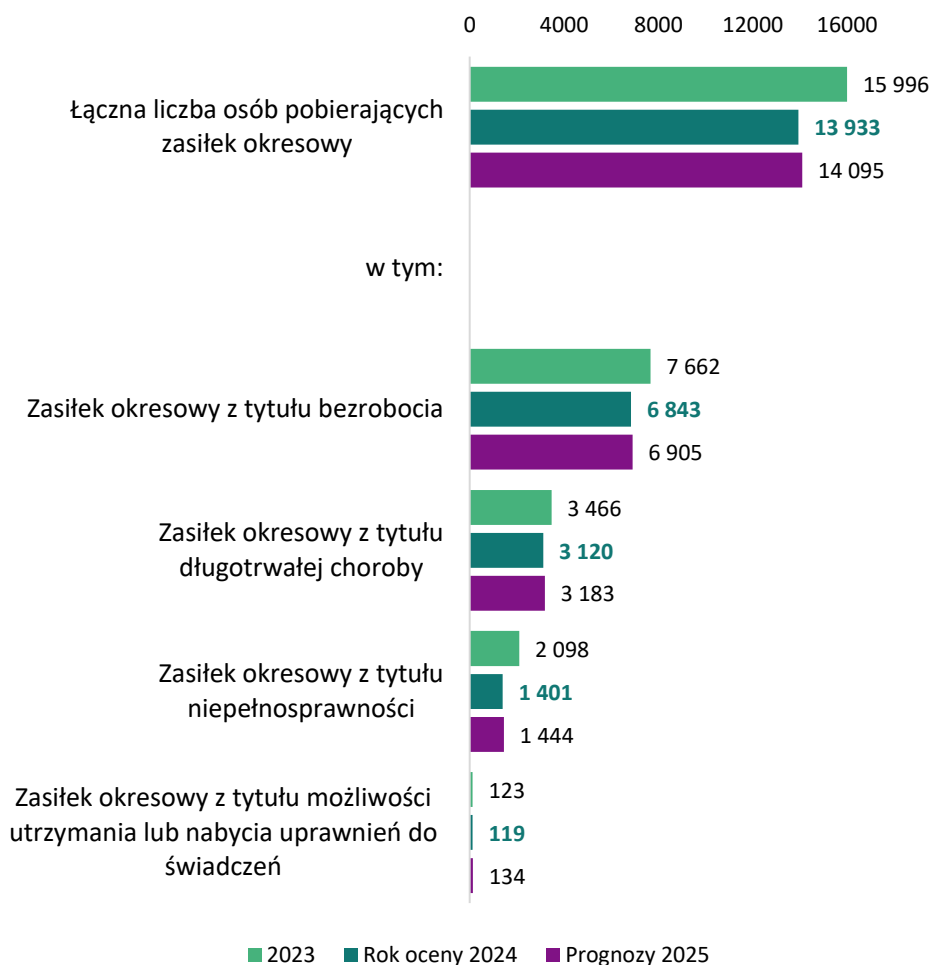
Źródło: Opracowanie własne na podstawie OZPS za 2024 r.

Średnia wartość zasiłku stałego była wyższa dla osób samotnie gospodarujących w porównaniu ze średniomiesięczną kwotą wypłacaną dla osób w rodzinie. W 2024 roku wzrosła wysokość zasiłku stałego – maksymalna kwota wynosiła 1 000 zł, minimalna kwota zasiłku wynosiła 100 zł. W 2023 roku maksymalna kwota zasiłku stałego wynosiła 719 zł miesięcznie, a minimalna nie mogła być niższa niż 30 zł.

2.1.2. Zasiłek okresowy

Z danych zawartych w Ocenie Zasobów Pomocy Społecznej wynika, że w 2024 roku **zasiłek okresowy** przyznano **13 933 os. (↓ 2 063 os.)**. Łącznie na zasiłki okresowe w pomocy społecznej w 2024 roku **przeznaczono 29 859 316 zł** i była to **kwota niższa o 4 215 662 zł niż w 2023 roku**. Prognoza dotycząca zasiłku okresowego na rok 2025 zakłada 1% wzrost liczby świadczeniobiorców przy 12,6% wzroście wydatków na to świadczenie.

Wykres nr 6 Liczba osób otrzymujących zasiłek okresowy ogółem i poszczególne typy zasiłków w latach 2023-2024 oraz prognozowana na 2025 rok

Źródło: Opracowanie własne na podstawie OZPS za 2024 r.

Wojewódzki bilans dotyczący liczby osób pobierających zasiłek okresowy wskazuje na dość znaczny spadek liczby świadczeniobiorców w 2024, w porównaniu do 2023 roku, o 2 063 os. (12,9%). Spadek świadczeniobiorców nastąpił we wszystkich typach zasiłku okresowego.

3 typy zasiłku okresowego, z których w 2024 roku korzystało najwięcej świadczeniobiorców to:

Zasiłek okresowy z tytułu bezrobocia

(6 843 os., ↓ 819 os.)

Zasiłek okresowy z tytułu długotrwałej choroby

(3 120 os., ↓ 346 os.)

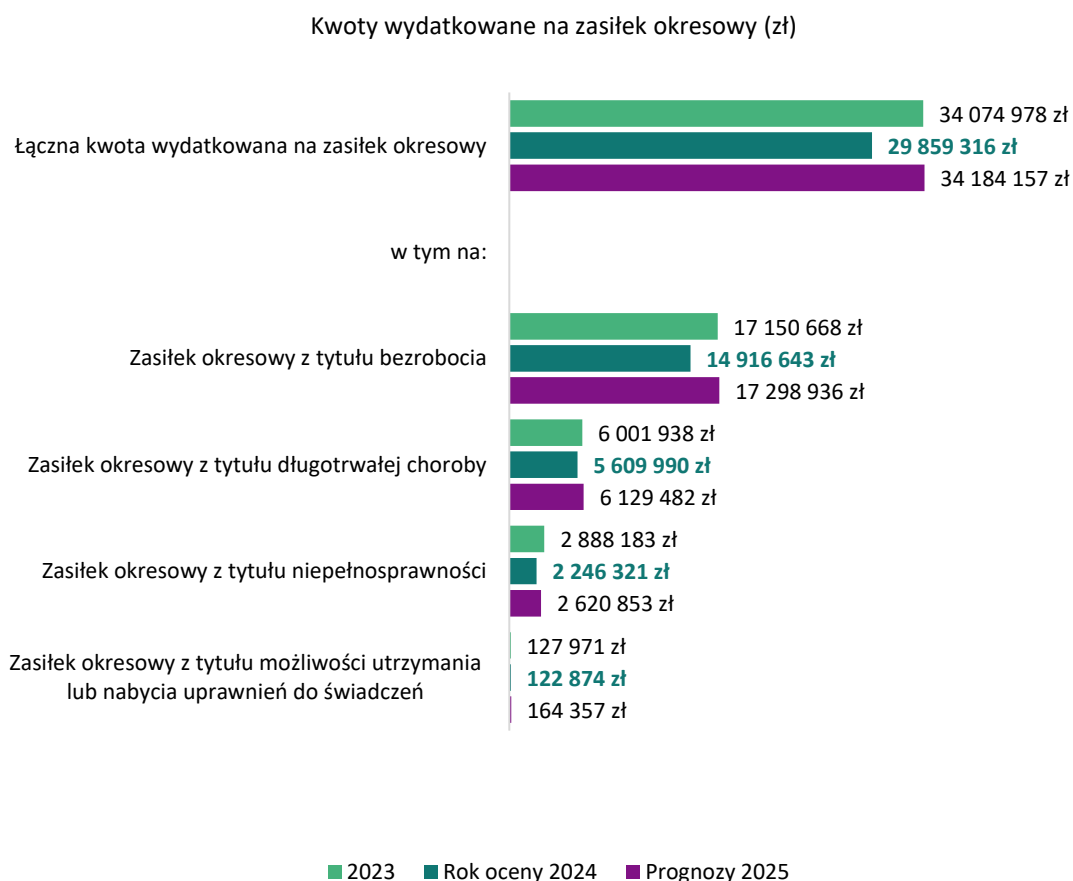

Zasiłek okresowy z tytułu niepełnosprawności

(1 401 os., ↓ 697 os.)

Wydatki na zasiłek okresowy w 2024 roku zmalały o 12,4% i wyniosły 29 859 316 zł, co jest spowodowane głównie przez spadek liczby świadczeniobiorców. Świadczenie w 2024 roku pobierało o 2 063 osób mniej niż w 2023 roku. Prawie 50% kwoty wydatkowanej na świadczenie zostało wypłacone w ramach zasiłku okresowego z tytułu bezrobocia. W porównaniu do innych typów tego świadczenia, korzystało z niego najwięcej osób.

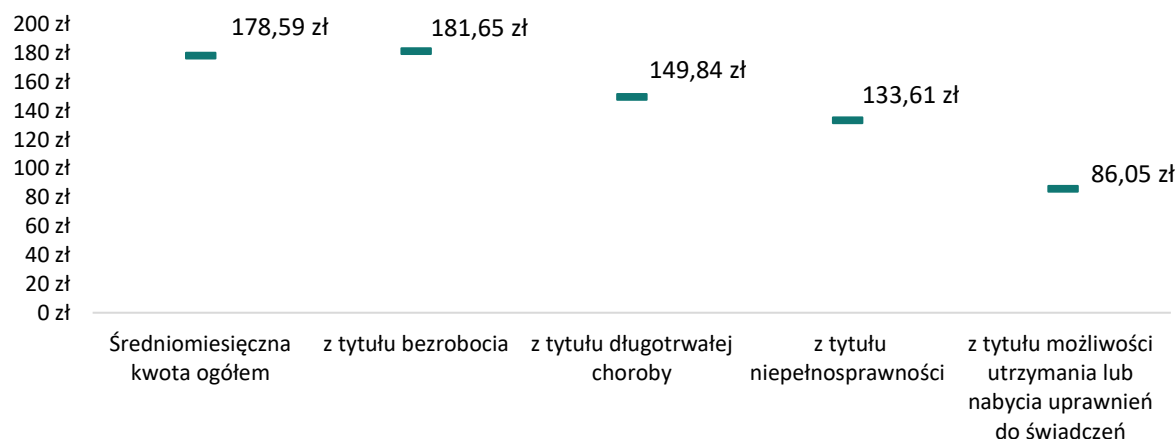
Wykres nr 7 Wydatki na zasiłek okresowy ogółem i poszczególne typy zasiłków w latach 2023-2024 oraz prognozowana na 2025 rok

Źródło: Opracowanie własne na podstawie OZPS za 2024 r.

Średniomiesięczną wysokość zasiłku okresowego w poszczególnych jego typach przedstawiono na poniższym wykresie.

Wykres nr 8 Średniomiesięczna wysokość świadczenia zasiłku okresowego ogółem i poszczególnych jego typów w 2024 roku

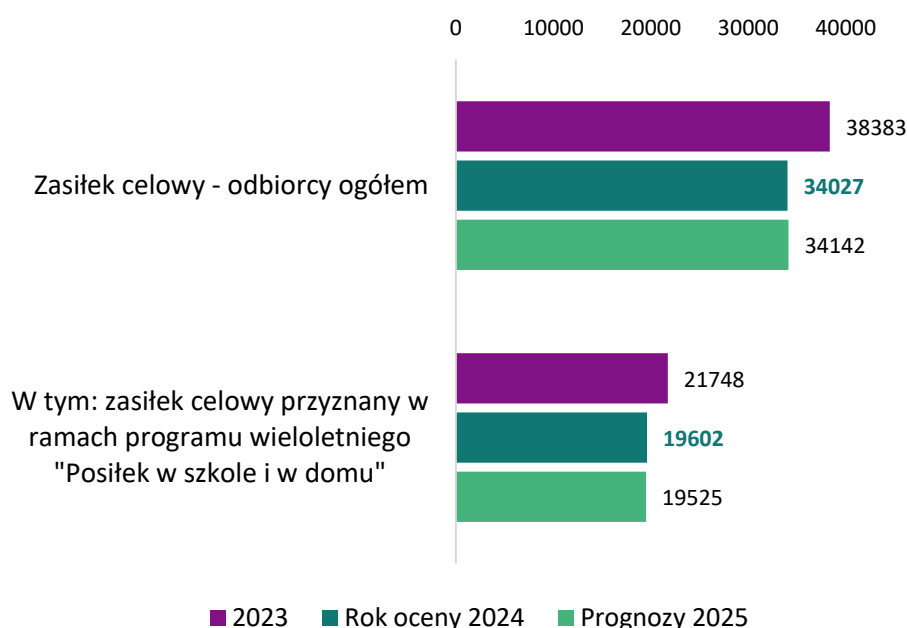

Źródło: Opracowanie własne na podstawie OZPS za 2024 r.

2.1.3. Zasiłek celowy

W 2024 roku **zasiłek celowy** przyznano **34 027 osobom** (↓ o 4 356 os., o 11,3% mniej osób) **na kwotę 60 053 992 zł** (↓ o 5 278 783 zł). Prognozy sporządzone przez gminy na 2025 rok zakładają wzrost liczby osób pobierających ten typ świadczenia o 115 os., przy wzroście środków przeznaczonych na ten cel o 788 050 zł.

Wykres nr 9 Liczba osób otrzymujących zasiłek celowy w latach 2023-2024 oraz prognoza na 2025 rok

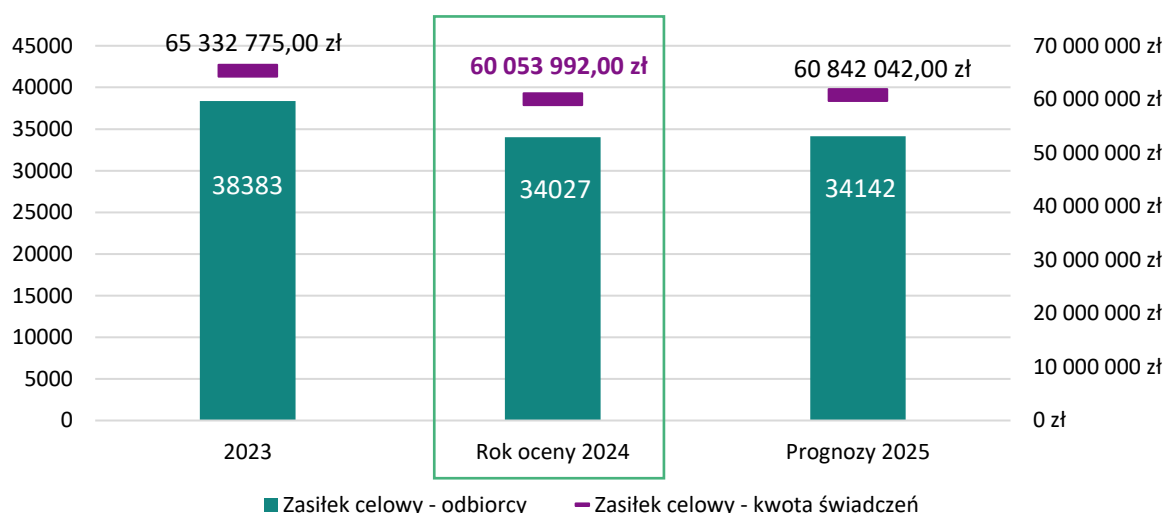
Źródło: Opracowanie własne na podstawie OZPS za 2024 r.

W 2024 roku osoby pobierające zasiłek celowy przyznany w ramach programu dożywiania stanowiły 58% wśród ogółu osób pobierających ten rodzaj świadczenia. Warto zauważyć, że w porównaniu do 2023 roku, w roku 2024 spadła liczba świadczeniobiorców tego zasiłku o 11,3%.

Spadek nastąpił również w przypadku liczby osób, które pobierały zasiłek celowy w ramach programu dożywiania o niecałe 10% – 146 os.

W roku oceny **zasiłek celowy** wynikający z art. 39a ust. 1-2 ustawy o pomocy społecznej wypłacono **1 osobie w wysokości 250 zł** (w 2023 roku 12 osób otrzymało to świadczenie w łącznej kwocie 9 900 zł). Środki finansowe wydatkowane na wypłaty zasiłków celowych w województwie wielkopolskim w 2024 roku wyniosły 60 053 992 zł, w ramach zasiłków celowych w wieloletnim programie dożywiania wypłacono 55,6% tej kwoty. Średniomiesięczna wysokość zasiłku celowego w 2024 roku wyniosła 147,1 zł.

Wykres nr 10 Liczba osób otrzymujących zasiłek celowy oraz łączna wartość zasiłków wypłaconych w latach 2023-2024 oraz prognoza na 2025 rok

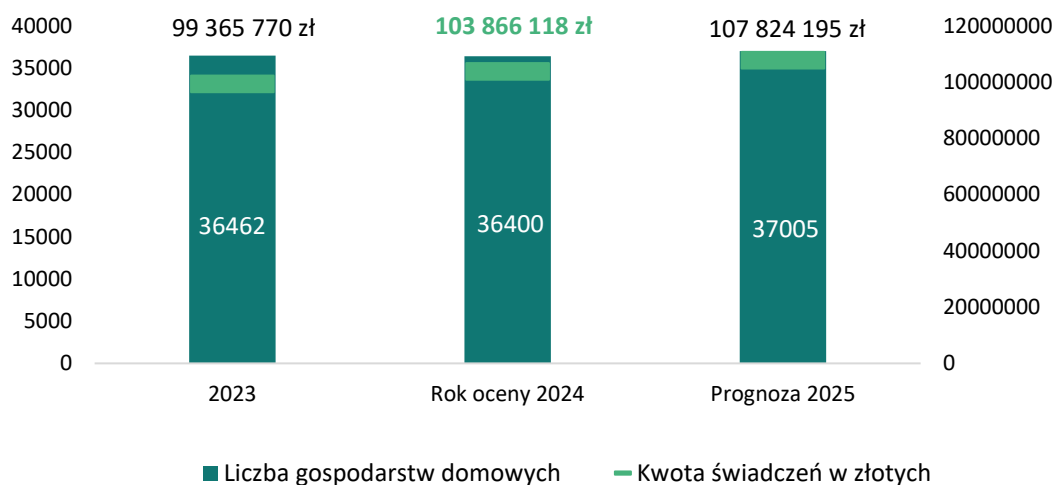

Źródło: Opracowanie własne na podstawie OZPS za 2024 r.

2.1.4. Dodatek mieszkaniowy

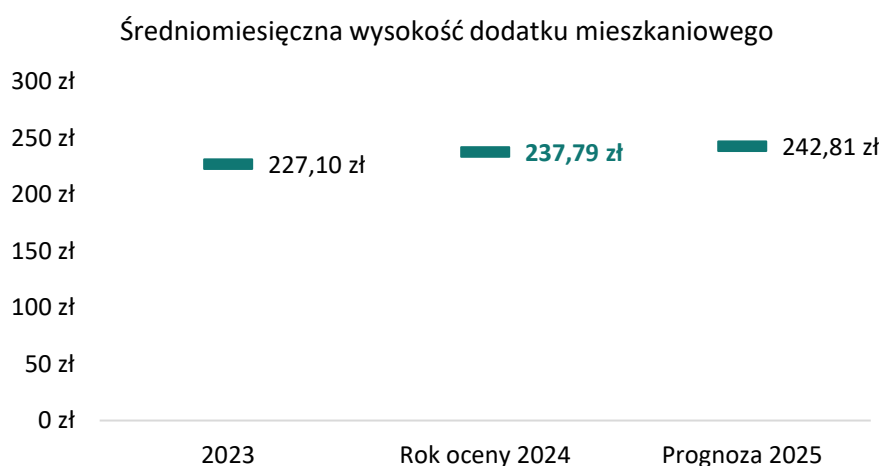
W 2024 roku w 212 gminach (↓ o 3 gminy) wypłacano dodatki mieszkaniowe 36 400 gospodarstwom domowym (↓ o 62 gospodarstwa domowe) w kwocie 103 866 118 zł (↓ o 4 500 348 zł).

Wykres nr 11 Liczba gospodarstw domowych otrzymujących dodatek mieszkaniowy oraz łączna wartość dodatków wypłaconych w latach 2023-2024 oraz prognoza na 2025 rok

Źródło: Opracowanie własne na podstawie OZPS za 2024 r.

Wykres nr 12 Średnia miesięczna wysokość 1 świadczenia dodatku mieszkaniowego w latach 2023-2024 i prognozowana na 2025 rok (zł)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie OZPS za 2024 r.

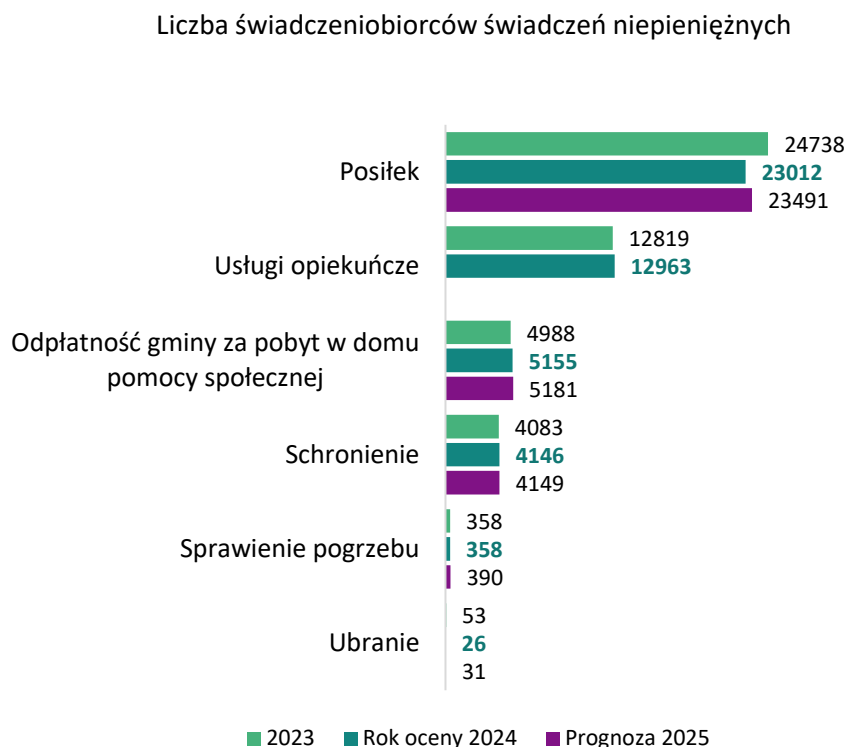
Świadczenia niepieniężne z pomocy społecznej

W 2024 roku świadczenie niepieniężne otrzymało 39 322 os. (↓ o 3,4%) i podobnie jak w ubiegłych latach, największa grupa osób skorzystała ze świadczenia niepieniężnego w formie posiłku.

- Osoby otrzymujące świadczenie niepieniężne stanowiły 51,18% ogółu świadczeniobiorców.
- Spadek liczby świadczeniobiorców dotyczył liczby osób korzystających z posiłków i ze świadczeń w postaci ubrania. W przypadku sprawienia pogrzebu liczba osób pozostała na tym samym poziomie.

- Usługi opiekuńcze, udzielenie schronienia i odpłatność gminy za pobyt w DPS są tymi rodzajami świadczeń niepieniężnych, w przypadku których wzrosła zarówno liczba świadczeniobiorców, jak i kwota wydatkowana na ich sfinansowanie.

Wykres nr 13 Liczba osób otrzymujących w latach 2023-2024 wybrane rodzaje świadczeń niepieniężnych oraz prognozy na 2025 rok (brak prognoz w przypadku usług opiekuńczych)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie OZPS za 2024 r.

2.1.5. Posiłek

Posiłek jest formą świadczenia podstawowego i w świetle ustawy o pomocy społecznej jest to zadanie własne gminy o charakterze obowiązkowym. **W 2024 roku świadczenie w postaci posiłku było realizowane w 100% gmin.** W zależności od sytuacji poszczególnych mieszkańców i możliwości gmin, świadczeniobiorcy mogli skorzystać z przygotowanego posiłku lub otrzymać zasiłek celowy przyznany w ramach programu wieloletniego „Posiłek w szkole i w domu”.

W 2024 w porównaniu z 2023 o 7% (↓ 1726 os.) zmniejszyła się liczba osób korzystających z pomocy w formie posiłku (z 24 738 os. do 23 012 os.). Kwota wydatkowana na ten cel nieznacznie zmalała o niecały 1% (z 31 394 081 zł do 31 196 429 zł).

Finansowanie posiłków dla zdecydowanej większości osób korzystających z tej formy wsparcia – 91% (podobnie jak w latach ubiegłych), pochodziło z programu wieloletniego „Posiłek w szkole i w domu”.

Prawie 60% kwoty przeznaczonej na posiłki, wydatkowano na sfinansowanie posiłków dla dzieci. Z programu wieloletniego w 2024 roku skorzystały 224 gminy.

79% ogółu korzystających z posiłku
w 2024 roku stanowiły dzieci
o **7,5 %** zmalała liczba dzieci otrzymujących to świadczenie

2.1.6. Odpłatność gminy za pobyt w Domach Pomocy Społecznej

Kolejną, pod względem wielkości, grupą korzystającą ze świadczeń niepieniężnych są osoby przybywające w domach pomocy społecznej, którym gmina opłacała pobyt w tej placówce w 2024 roku.

Od roku 2012 można obserwować stały wzrost liczby osób, których pobyt w Domach Pomocy Społecznej, był finansowany w całości lub częściowo przez gminę zamieszkania. **Z powodu pandemii COVID (wstrzymanie przyjęć nowych mieszkańców do DPS) w 2021 roku po raz pierwszy od 2012 roku zaobserwowano spadek tej liczby. W 2024 roku w porównaniu do 2023 liczba takich osób wzrosła o 3,2% (z 4 988 os. do 5 155 os.).**

2

wielkopolskie gminy nie ponosiły odpłatności za pobyt
mieszkańców w DPS

W 2024 roku wielkopolskie gminy za pobyt **5 155 osób (↑ o 167 os.)** w DPS poniosły odpłatność w wysokości **242 997 976 zł, co oznacza 18% wzrost kosztów w porównaniu z rokiem 2023.** Prognozy na 2025 rok mówią o prawie 0,5% wzroście liczby osób (o 26 os.) przy 5,5% wzroście nakładów finansowych na ten cel. Średniomiesięcznie gminy wydatkują 3 928,19 zł na współfinansowanie pobytu mieszkańców w DPS.

Wydatki w gminach związane z odpłatnością za pobyt mieszkańca w DPS są bardzo zróżnicowane. Zależą m.in. od:

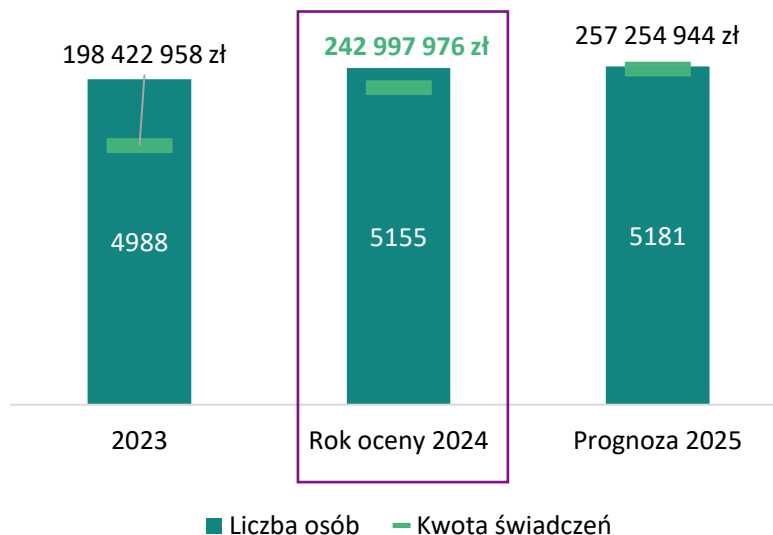
- liczby mieszkańców, którym gmina współfinansuje pobyt w DPS,
- wysokości kwoty dopłaty do średniego miesięcznego kosztu utrzymania mieszkańca w DPS, im mniej tego kosztu pokrywa sam mieszkaniowiec i jego rodzina, tym większe finansowanie spoczywa na gminie,
- ilości miesięcy w ciągu roku, w których gmina dofinansowywała pobyt mieszkańca w DPS.

Analizując poziom rocznych wydatków w poszczególnych gminach, kształtował się on od 40 839 zł (współfinansowanie pobytu 1 mieszkańca) – co stanowiło najniższą kwotę dofinansowania pobytu

w 2024 roku, do **31 470 175 zł** (współfinansowanie pobytu 604 mieszkańców) – najwyższa kwota dofinansowania pobytu w 2024 roku.

Wykres nr 14 Odpłatność wielkopolskich gmin za pobyt w DPS i liczba osób, którym gmina całkowicie lub częściowo opłacała pobyt w DPS w latach 2023-2024 oraz prognoza na 2025 rok

Źródło: Opracowanie własne na podstawie OZPS za 2024 r.

Przedstawiciele gmin, w analizowanym obszarze, zwracają uwagę na następujące kwestie:

- „Bezspornie, **liczba osób wymagających opieki całodobowej w gminach wzrasta**”.
- Zwiększają się koszty wydatkowane na dofinansowanie pobytu mieszkańców w DPS, gdyż **rośnie kwota średniego miesięcznego kosztu utrzymania mieszkańca w DPS**. W 2024 roku kwoty te wynosiły od 4 750 zł do nawet 12 087 zł, w zależności od lokalizacji i typu placówki⁶.
- **Wydatki na DPS stanowią stały coroczny, coraz wyższy, koszt dla gminy**, a wobec faktu starzenia się społeczeństwa należy spodziewać się dalszego wzrostu kosztów.
- Z uwagi na rosnące koszty ponoszone na odpłatność za pobyt w Domu Pomocy Społecznej i trendy demograficzne kilka gmin rozważa utworzenie gminnych DPS. W 2024 roku na terenie województwa wielkopolskiego funkcjonowały dwie takie placówki.
- Długi czas oczekiwania na miejsce w DPS dotyczy w szczególności osób oczekujących na skierowanie do domu pomocy społecznej dla osób przewlekle psychicznie chorych.

Aktualny wydaje się wniosek formułowany w poprzednich edycjach OZPS, iż w przyszłości konieczne będzie przyjęcie rozwiązań systemowych w celu zabezpieczenia mieszkańców przed ryzykiem niesamodzielności lub/i konieczna będzie zmiana systemu finansowania usług opiekuńczych świadczonych w ramach systemu pomocy społecznej. Szczególnie w sytuacji, gdy wydatki gmin

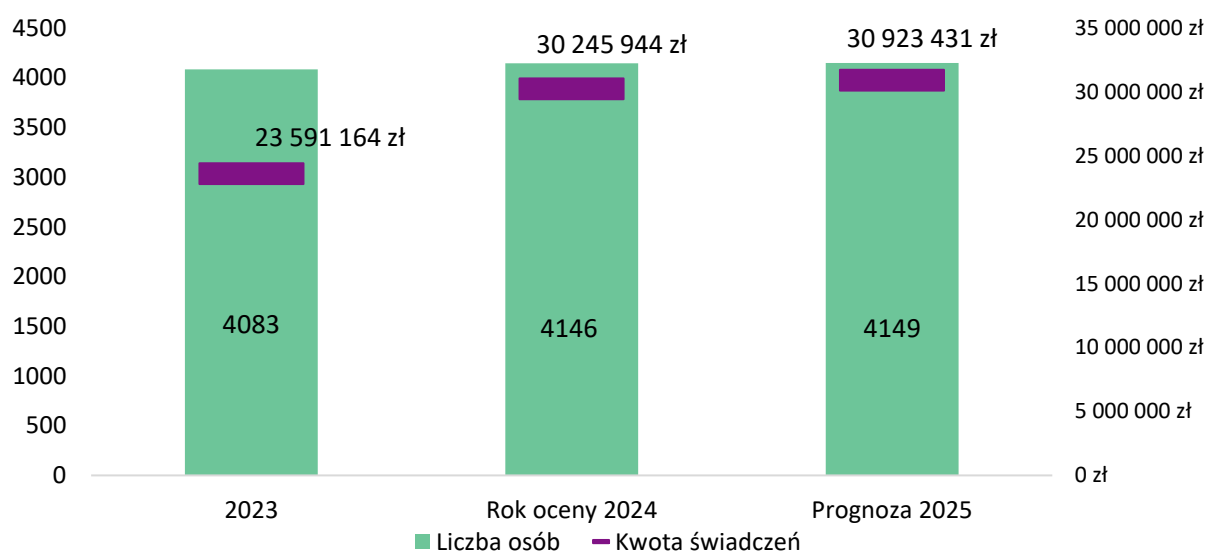
⁶ <https://serwisy.gazetaprawna.pl/samorzad/artykuly/9726254.ile-kosztuje-dps-w-2025-roku-oplaty-i-nowe-przepisy.html>, dostęp na: 15.05.2025 r.

na usługi opiekuńcze (w tym całodobowe) rosną z każdym rokiem. W kontekście opieki, należy również systemowo odpowiedzieć na wyzwania związane z rolą opiekuna nieformalnego, co oznacza opracowanie form wsparcia adresowanych dla opiekunów rodzinnych. Postulat jednej z gmin dotyczy „konieczności dywersyfikacji form wsparcia opiekuńczego, w tym usług świadczonych w miejscu zamieszkania, opieki dziennej i wytchnieniowej”.

2.1.7. Udzielenie schronienia

W 2024 roku pomoc w postaci schronienia otrzymało 4 146 os. (↑ o 63 os.), na pomoc wydatkowano 30 245 944 zł (↑ o 6 654 780 zł), prognozy na 2025 rok zakładają podobny poziom udzielania wsparcia w postaci schronienia. Osoby korzystające ze schronienia stanowią 10,5% wśród świadczeniobiorców niepieniężnych.

Wykres nr 15 Liczba osób korzystających w latach 2023-2024 ze wsparcia w postaci udzielenia schronienia oraz prognozy na 2025 rok

Źródło: Opracowanie własne na podstawie OZPS za 2024 r.

Przedstawiciele gmin, w kontekście problemu bezdomności zwracają uwagę na kilka kwestii:

- Rosnące koszty pobytu w schroniskach stają się motywacją do uruchamiania alternatywnych rozwiązań (mieszkań treningowych, wspomaganych, zwiększenie liczby lokali socjalnych).
- Pracownicy zwracają uwagę na kilka grup osób w kryzysie bezdomności, które w sposób szczególny wymagają uwagi i pilnego wsparcia. Są to **osoby młode w kryzysie bezdomności, kobiety w kryzysie bezdomności, osoby w kryzysie bezdomności po hospitalizacji**.
- Grupą, która powinna podlegać monitoringowi i wczesnej interwencji są osoby zagrożone utratą mieszkania (np. przez zadłużenie).

Aktywność projektowo-konkursowa jednostek organizacyjnych pomocy społecznej

Gminy i powiaty, poza realizacją obowiązkowych zadań ustawowych, podejmowały również dodatkowe inicjatywy ukierunkowane na poprawę jakości życia mieszkańców. Zgodnie z art. 18 ust. 6 oraz art. 20 ust. 3 Ustawy o pomocy społecznej, do obowiązków gmin i powiatów należy również realizacja programów pomocy społecznej zleconych przez administrację rządową. Programy te mają na celu wspieranie osób, rodzin oraz grup społecznych w utrzymaniu godnego poziomu życia. W związku z tym w niniejszej części opracowania przedstawiono działania samorządów województwa wielkopolskiego w zakresie realizacji wybranych programów rządowych.

Rządowy program wspierania rodziny „Asystent rodziny 2024”

Celem Programu jest pomoc w realizacji zadań wykonywanych przez asystentów rodziny w ramach ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz w ustawie o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”. Program został uchwalony 8 grudnia 2023 roku i został podzielony na dwie części, pierwsza obejmowała dofinansowanie dodatków do wynagrodzenia asystentów rodziny, a druga część kosztów wynagrodzenia w okresie styczeń – grudzień 2024 roku. Łączna kwota przeznaczona na ww. działanie nie przekraczała w skali kraju 70 milionów złotych⁷.

Z danych zamieszczonych na stronie⁸ Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej wynika, że w 2024 roku w województwie wielkopolskim dofinansowano wynagrodzenia asystentów rodziny na kwotę 6 169 283,77 złotych, natomiast dodatki do wynagrodzeń w wysokości 578 462,68 złotych.

Rządowy program wsparcia powiatu w organizacji i tworzeniu rodzinnych form pieczy zastępczej w 2024⁹

W 2024 roku wprowadzono Rządowy program wsparcia powiatu w organizacji i tworzeniu rodzinnych form pieczy zastępczej, którego celem było wsparcie powiatów w realizacji zadań własnych z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej. Program był następstwem wprowadzenia minimalnego wynagrodzenia przysługującego zawodowym rodzinom zastępczym. Wsparcie z Funduszu Pracy przeznaczone było na pokrycie wynagrodzenia z pochodnymi dla zawodowych rodzin zastępczych, prowadzących rodzinny dom dziecka, rodzin zastępczych pełniących funkcję pogotowia rodzinnego. Łączna kwota przeznaczona na ww. działanie nie przekraczała w skali kraju 40 milionów złotych. Według danych ministerialnych wielkopolskie powiaty na ww. cel otrzymały 2 898 750 złotych¹⁰.

---

⁷[Konkurs Asystent Rodziny 2024](#), dostęp na: 09.05.2025 r.

⁸[Wyniki konkursu](#), dostęp na: 09.05.2025 r.

⁹[Rządowy program wsparcia powiatu w organizacji i tworzeniu rodzinnych form pieczy zastępczej w 2024](#), dostęp na: 14.05.2025 r.

¹⁰[Rozstrzygnięcie konkursu](#), dostęp na: 05.05.2025 r.

Wieloletni Program „Senior+”

W latach 2021-2025 jednostki samorządu terytorialnego mogły ubiegać się o uzyskanie środków finansowych na:

- jednorazowe wsparcie finansowe na utworzenie lub wyposażenie placówki prowadzonej w formie Klubu Senior+ lub Dziennego Domu Senior,
- zapewnienie funkcjonowania już istniejących placówek.

W 2024 roku, w ramach modułu I dofinansowanie uzyskały 3 wielkopolskie gminy, tj. Buk i Żerków na utworzenie lub wyposażenie Klubu „Senior+”, a gmina Nowe Skalmierzyce na utworzenie lub wyposażenie Dziennego Domu Senior+. Warto dodać, że dla gminy Nowe Skalmierzyce jest to już kolejna placówka typu „Senior+”, wcześniej bowiem powstał tam Klub w ramach rządowego programu.

Z kolei 28 gmin (miasto Ostrów Wielkopolski na 2 placówki) i 1 powiat otrzymały dofinansowanie działalności istniejących placówek. Łącznie w 2024 roku wsparcie otrzymało 30 ośrodków, w tym 12 Klubów „Senior+” oraz 18 Dziennych Domów „Senior+”¹¹.

Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej

Celem Programu jest wprowadzenie usługi asystenta jako formy ogólnodostępnego wsparcia w wykonywaniu codziennych czynności oraz funkcjonowaniu w życiu społecznym. W 2024 roku dofinansowanie ze środków Funduszu Solidarnościowego na realizację programu przyznano 142 wielkopolskim samorządom. Łączna kwota przewidziana na realizację Programu z Funduszu w województwie wielkopolskim wyniosła 54 139 026,78 złote¹².

Centra opiekuńczo-mieszkalne

Do udziału w Programie w 2024 roku zgłosiły się trzy wielkopolskie gminy, tj. Przykona, Mosina i Brzeziny, które zamierzały utworzyć i wyposażyć centrum. Na realizację ww. działań samorządy otrzymały odpowiednio 3 538 940,90 zł, 4 105 801,50 zł, 3 504 264,89 zł ze środków Funduszu Solidarnościowego.¹³

Opieka wytnieniowa

---

¹¹ [Programu Wieloletniego „Senior+” rozstrzygnięcie konkursu](#), dostęp na: 05.05.2025 r.

¹² [Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej wyniki](#), dostęp na: 21.05.2025 r.

¹³ Głównym celem [Programu jest: pomoc dorosłym osobom niepełnosprawnym ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności lub orzeczeniem traktowanym na równi z orzeczeniem o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, o których mowa w ustawie z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych](#) (Dz. U. z 2021 r. poz. 573, z późn. zm.), poprzez zapewnienie usług zamieszkiwania w formie pobytu całodobowego lub pobytu dziennego. dostęp na: 07.05.2024 r.

Głównym celem Programu jest wsparcie członków rodzin lub opiekunów sprawujących bezpośrednią opiekę nad:

1. dziećmi z orzeczeniem o niepełnosprawności,
2. osobami niepełnosprawnymi posiadającymi orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności albo orzeczenie traktowane na równi z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności, zgodnie z art. 5 i art. 62 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2021 r. poz. 573, z późn. zm.),

poprzez możliwość uzyskania doraźnej, czasowej pomocy w formie usługi opieki wytchnieniowej.

Przedstawiciele administracji rządowej pozytywnie rozpatrzyli wnioski 137 wielkopolskich samorządów, na łączną kwotę 19 267 722,00 złotych.¹⁴

Posiłek w szkole i w domu¹⁵

W programie udział wzięły 224 wielkopolskie gminy. Składa się on z trzech modułów: pierwszy moduł to wsparcie i posiłek adresowany do dzieci i młodzieży, drugi to posiłek adresowany do osób starszych, niepełnosprawnych i chorych, a trzeci moduł zakłada doposażenie i poprawę standardu już działających stołówek (mających własną kuchnię i jadalnię) lub doposażenie tych, które nie działają tak, aby mogły zostać uruchomione lub stworzenie nowych, a także wsparcie adaptacji i wyposażenia pomieszczeń przeznaczonych do spożywania posiłków, czyli jadalni. Program przewiduje otrzymanie przez osoby uprawnione pomocy w formach:

- posiłku,
- świadczenia pieniężnego w postaci zasiłku celowego na zakup posiłku lub żywności,
- świadczenia rzeczowego w postaci produktów żywnościowych.

Ogółem z pomocy w dożywianiu skorzystało **51 961** mieszkańców (↓ o 5 948 os.) województwa wielkopolskiego, z czego 41,4% to mieszkańcy wsi. Programem objęto **25 788** (↓ o 3 616 dzieci) do czasu ukończenia szkoły ponadgimnazjalnej. **Z posiłku** w ramach programu skorzystało **20 873 osób** (40,17% z liczby objętych programem), w tym **6 032 dzieci** do czasu rozpoczęcia nauki w szkole podstawowej i **12 079 uczniów** do czasu ukończenia szkoły ponadgimnazjalnej. Pomoc w formie zasiłku celowego otrzymały **37 372 osoby** (71,9 % z liczby osób objętych programem).

¹⁴ [Opieka wytchnieniowa](#) dostęp na: 21.05.2025 r.

¹⁵ [Posiłek w domu i w szkole - założenia](#), dostęp na: 21.05.2025 r.

Mapa nr 5 Liczba osób objętych programem „Posiłek w szkole i w domu” w 2024 roku

W sprawozdaniu została wykazana również szacunkowa osób wymagających dożywiania, a nie objętych programem, w 2024 r. było to **130 osób (↑ o 55 os.), w tym 91 dzieci**. Jako główny powód tej sytuacji wskazano niechęć tej grupy do skorzystania z tej formy pomocy (110 osób). Ponad 60% osób, które nie skorzystały ze wsparcia w formie posiłku zamieszkiwały tereny wiejskie.

Strona 34

Zastępczej, Dofinansowanie Wynagrodzeń Pracowników Jednostek Organizacyjnych Pomocy Społecznej w Postaci Dodatku Motywacyjnego, Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej,

Projekty finansowane ze środków UE

Jednostki samorządu terytorialnego, oprócz programów rządowych, pozyskują również dodatkowe finansowanie na realizację działań m.in. w ramach projektów dofinansowanych ze środków Unii Europejskiej.

W 2024 roku wszystkie powiatowe centra pomocy rodzinie brały udział w projekcie partnerskim we współpracy z Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej w Poznaniu w zakresie deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej. Celem projektów było m. in. wsparcie w formie szeroko rozumianych usług wychowanków rodzin zastępczych, placówek opiekuńczo-wychowawczych, rodziców zastępczych i osób usamodzielnianych. Z drugiej strony, projekty miały wesprzeć, (w ramach działań ROPS) pracowników systemu wsparcia rodziny i pieczy zastępczej poprzez organizację wydarzeń, sieciowanie, upowszechnianie wiedzy za pomocą modeli, w tym pracy z usamodzielnianymi wychowankami.

Część ośrodków pomocy społecznej z terenu województwa wielkopolskiego w 2024 roku brała udział w projekcie, którego celem jest rozwój Wielkopolskiej Sieci Centrów Usług Społecznych poprzez przekształcenie ośrodków pomocy społecznej w centra usług społecznych. Dzięki realizacji m.in. ww. projektu w roku oceny w województwie można było skorzystać z oferty 14 CUS.

Ośrodki we współpracy z Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej brały udział w zakresie budowy wielkopolskiego systemu teleopieki. W 2024 roku podpisano umowy z 23 wielkopolskimi gminami. W projekcie świadczone są usługi teleopieki, gminy wspierane są w rozwijaniu nowych form pomocy społecznej skierowanych do osób starszych, usług profilaktycznych, a tym samym w procesie deinstytucjonalizacji.

Warto również w tym miejscu podkreślić, że pracownicy jednostek organizacyjnych pomocy społecznej aktywnie biorą udział w procesie podnoszenia kwalifikacji i kompetencji zawodowych poprzez udział w projektach realizowanych przez ROPS dofinansowanych ze środków UE, budżetu państwa lub środków SWW.

3. Kadra jednostek organizacyjnych pomocy społecznej

3.1. Struktura kadry socjalnej

Na wstępie należy zaznaczyć, że dane dotyczące kadry jednostek organizacyjnych pomocy społecznej i CUS dotyczą tylko tych pracowników, którzy realizują zadania na podstawie zapisów ustawy o pomocy społecznej lub są wsparciem organizacyjnym¹⁶.

10 804

osób tworzyło kadrę jednostek organizacyjnych pomocy i integracji społecznej w 2024 roku

W skład kadry jednostek organizacyjnych pomocy i integracji społecznej w województwie wchodziło pracownicy ośrodków pomocy społecznej, powiatowych centrów pomocy rodzinie i centrów usług społecznych, dodatkowo pracownicy służb wojewody realizujący zadania z zakresu pomocy społecznej, regionalnego ośrodka polityki społecznej, klubów integracji społecznej, domów pomocy społecznej, placówek specjalistycznego poradnictwa, ośrodków interwencji kryzysowej, ośrodków wsparcia.

4 986

pracowników stanowiło kadrę wielkopolskich OPS, CUS, PCPR w 2024 roku

z czego
niespełna 1/3

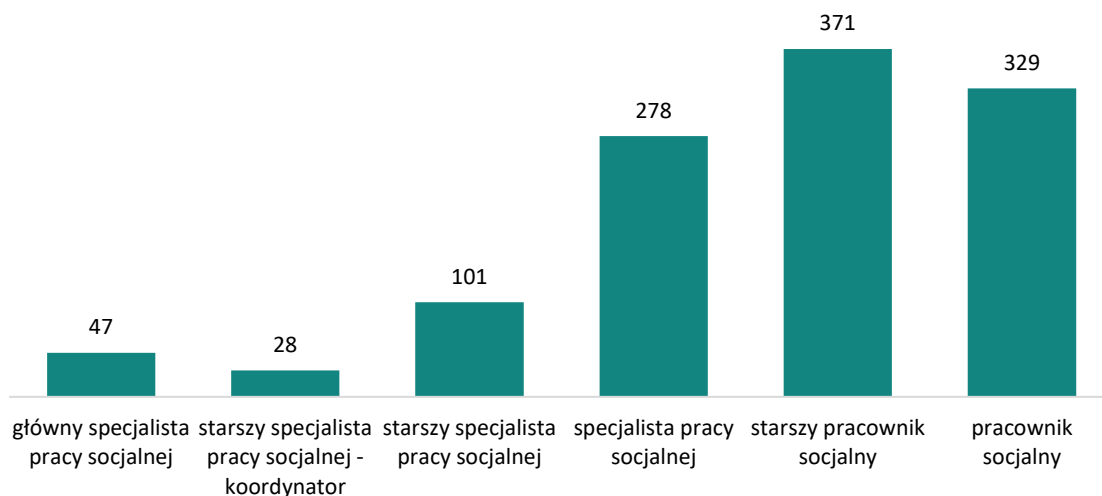
to pracownicy socjalni

W przeliczeniu na pełne etaty, dane prezentowały się następująco: 4 786 etatów, w tym pracownicy socjalni realizujący zadania na podstawie ustawy o pomocy społecznej zatrudnieni są w ramach 1 530,41 etatów.

¹⁶ Do 2017 roku dane dotyczące kadry jednostek organizacyjnych pomocy społecznej pozyskiwano ze sprawozdania Ocena Zasobów Pomocy Społecznej. W związku ze zmianą formularza od 2018 roku ww. dane pozyskiwano ze sprawozdania resortowego MRPIPS-03, a od 2021 ze sprawozdania MRPIPS-06. W niniejszym opracowaniu dalej korzysta się z danych ze sprawozdania MRiPS-06, jednak po zmianie objaśnień w sprawozdaniu ujmowani są teraz pracownicy, których zadania wg kierowników jednostek są bezpośrednio związane z zapisami ustawy o pomocy społecznej lub wykonują zadania obsługowe jednostki. Nie wykazuje się pracowników, którzy pracują na podstawie innych ustaw niż ustawa o pomocy społecznej.

Wykres nr 16 Struktura stanowisk pracowników socjalnych w OPS i CUS (wykonujących zadania na podstawie ustawy o pomocy społecznej)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdania MRiPS-06 za 2024 r.

W 2024 roku pracę terenową w rejonach opiekuńczych wykonywało 1 437 pracowników socjalnych OPS i CUS. Dodatkowo w ośrodkach pracowało łącznie 34 aspirantów pracy socjalnej.

3.2. Dostępność kadry socjalnej

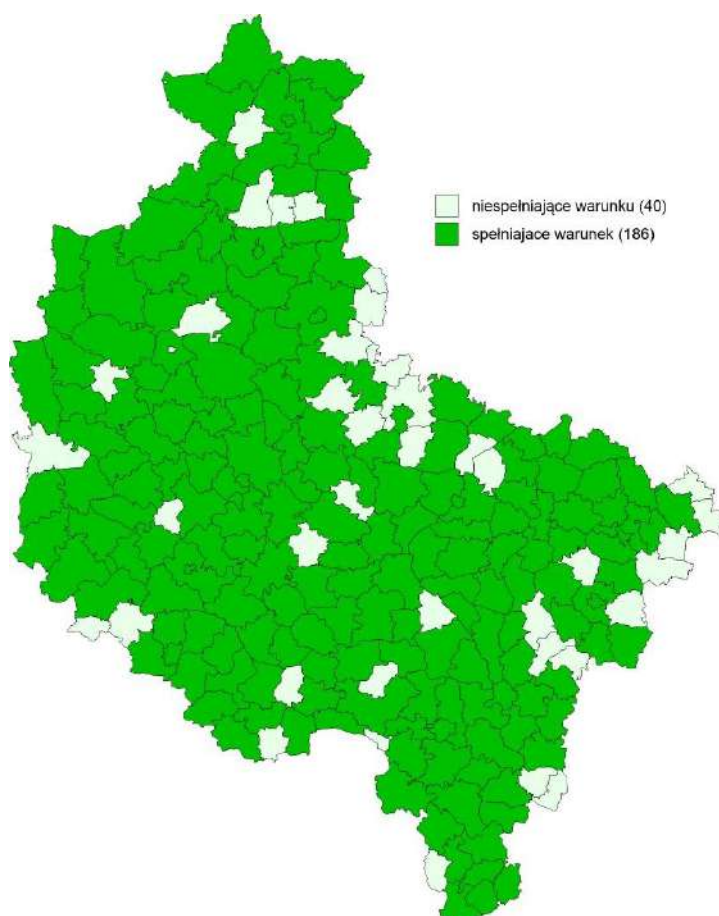
Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej nakłada na ośrodki pomocy społecznej obowiązek zatrudniania pracowników socjalnych proporcjonalnie do liczby mieszkańców (1 pracownik socjalny zatrudniony w pełnym wymiarze na 2 000 mieszkańców gminy) lub do liczby rodzin i osób samotnie gospodarujących objętych pracą socjalną (1 pracownik socjalny zatrudniony w pełnym wymiarze na 50 środowisk). Ponadto ośrodek powinien zatrudniać **nie mniej niż 3 pracowników socjalnych**, nawet w przypadku, gdy wcześniej wymienione wskaźniki są przez gminę osiągnięte.

186

wielkopolskich gmin zatrudniało
minimum 3 pracowników socjalnych

W 2024 ten wymóg ustawowy nie był spełniony w 40 gminach województwa wielkopolskiego (↑ o 2 gminy). Gminy, które nie zatrudniają minimalnej liczby pracowników są rozproszone na terenie całego województwa. Najmniej takich gmin jest w środkowej części województwa, w okolicach miasta Poznań.

Mapa nr 6 Wskaźnik dostępności kadry pracy socjalnej w 2024 roku – zatrudnienie minimum 3 pracowników socjalnych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdania MRiPS-06 za 2024 r.

Średnia wartość wskaźnika „1 pracownik socjalny na 2 000 mieszkańców” w województwie wielkopolskim wyniosła w 2023 roku 0,85.

57,5%

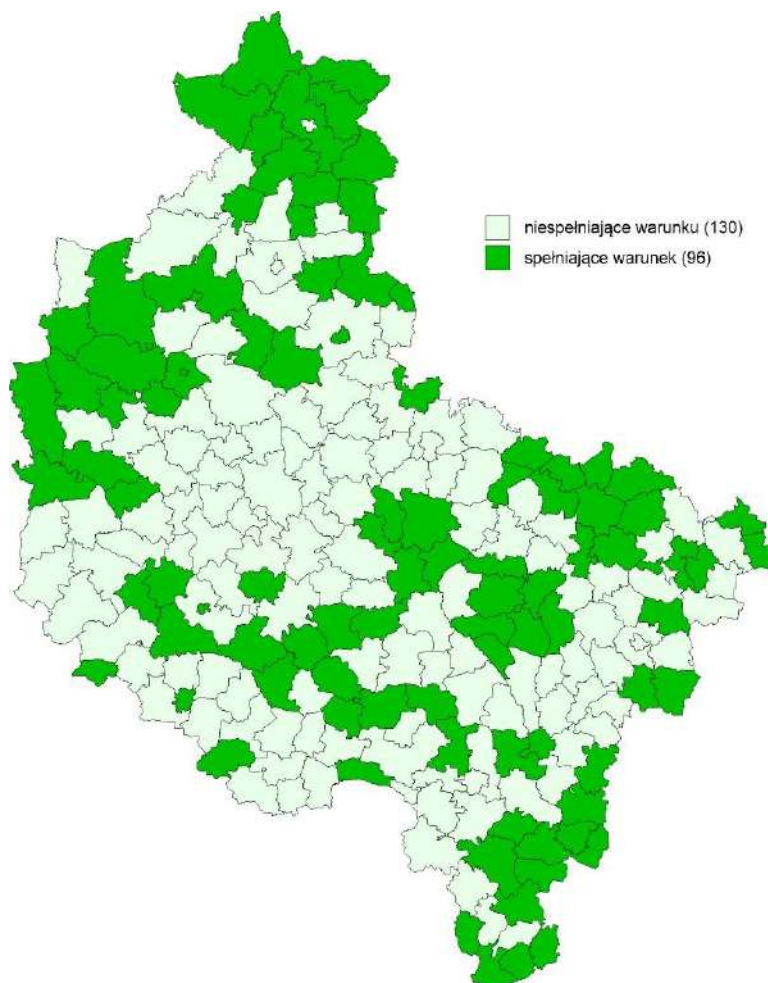
wielkopolskich gmin (130 z 226) nie spełniła warunku zatrudnienia 1 pracownika socjalnego w przeliczeniu na 2 000 mieszkańców

W porównaniu z rokiem poprzednim sytuacja ta uległa pogorszeniu, ponieważ przybyło gmin niepełniających ww. warunku (↑ 8 gmin).

Wśród gmin niepełniających warunku o najniższej wartości wskaźnika zatrudnienia pracowników socjalnych w roku oceny znalazły się: Dopiewo (0,22), Gniezno - gmina (0,27), Komorniki (0,38), Kórnik (0,38), Suchy Las (0,39). Są to gminy zlokalizowane wokół dużych miast, gdzie obserwuje się tendencje

wzmoczonego osiedlania ludności, zarówno z miast sąsiadujących jak i innych części województwa, często są to mieszkańcy o stosunkowo dobrej sytuacji materialnej, którzy nie korzystają z pomocy społecznej. Część z wyżej wymienionych samorządów figuruje w rankingach najzamożniejszych gmin w kraju. Najwyższą wartość wskaźnika osiągnęły natomiast: Orchowo (2,8), Rychtal (2,22), Ostroróg (2,11), Sieraków (1,88), Chocz (1,82), Powidz (1,79).

Mapa nr 7 Wskaźnik dostępności kadry pracy socjalnej w 2024 roku (Liczba pracowników socjalnych w przeliczeniu na pełen etat x 2000/liczba mieszkańców gminy i miasta na prawach powiatu)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdania MRiPS-06 za 2024 i danych GUS za 2024 r.

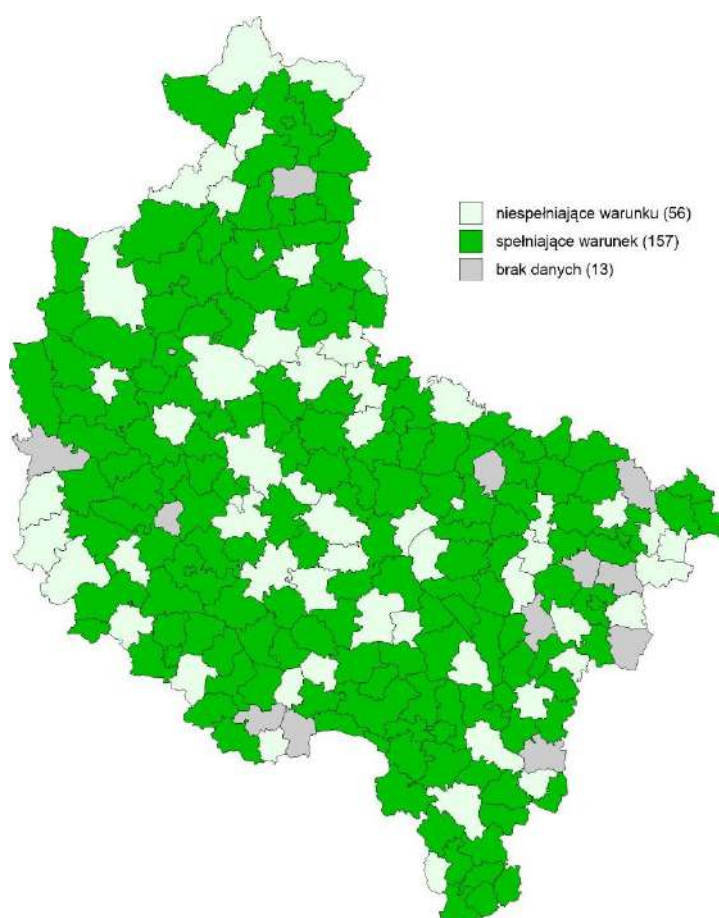
W związku z tym, że wskaźnik „1 pracownik socjalny zatrudniony w pełnym wymiarze na 2000 mieszkańców gminy” nie do końca oddaje rzeczywistą dostępność pracowników socjalnych, ze względu na występujące między gminami różnice w faktycznej liczbie osób objętych pomocą społeczną, gminy zamiennie stosują wskaźnik „1 pracownik socjalny zatrudniony w pełnym wymiarze na 50 rodzin i osób samotnie gospodarujących objętych pracą socjalną”.

1,27

średnia wartość wskaźnika dostępności kadry socjalnej dla rodzin i osób korzystających z pracy socjalnej w wielkopolskich gminach i miastach na prawach powiatu

Nie oznacza to jednak, że wymóg ustawy we wszystkich gminach był spełniony. Na terenie województwa **69 gmin nie spełniało tego wymogu**, wyłączając 13 gmin, które wykazały wartość 0 w rubryce sprawozdania, gdzie ujmuje się liczbę środowisk objętych pracą socjalną.

Mapa nr 8 Wskaźnik dostępności kadry pracy socjalnej w 2024 roku (Liczba pracowników socjalnych w przeliczeniu na pełen etat/liczba rodzin objętych pracą socjalną gminy i miasta na prawach powiatu x 50)

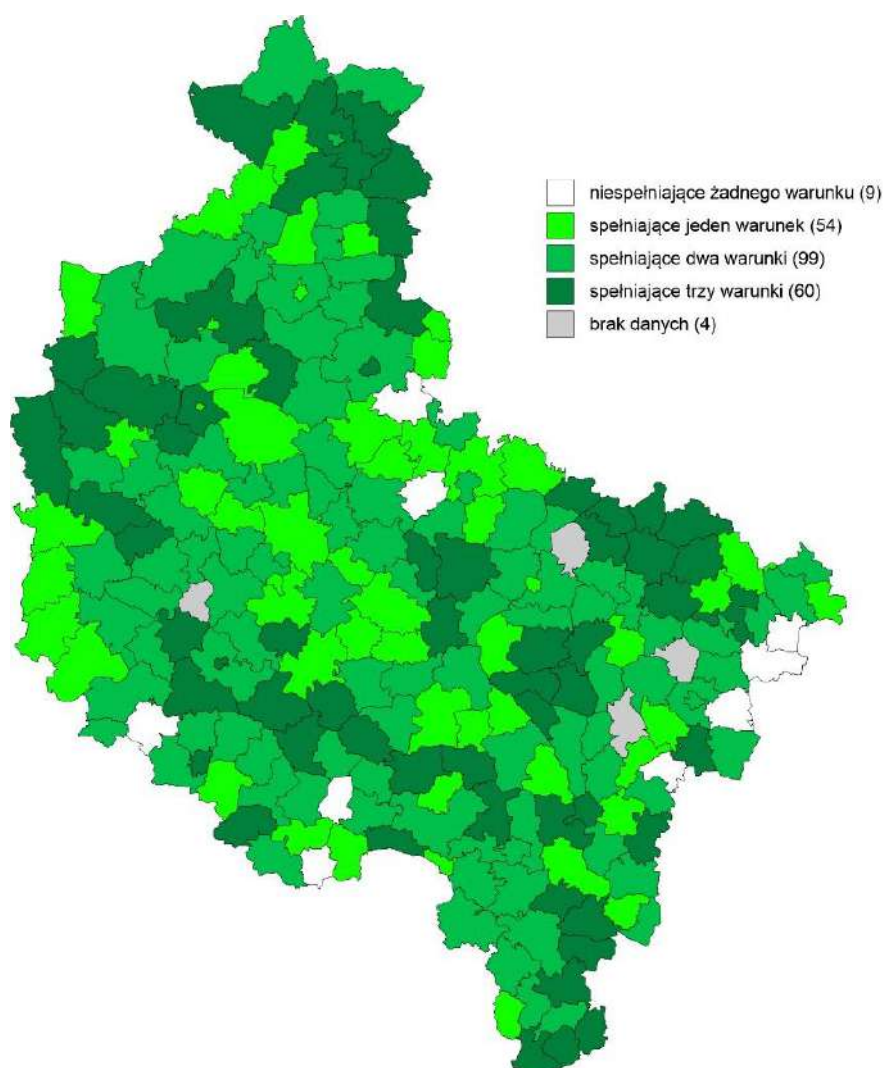

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdania MRiPS-06 i MRiPS-03 za 2024 r.

Podkreślić jednak należy, że i ten wskaźnik nie oddaje rzeczywistego obciążenia pracą pracowników socjalnych, ponieważ nie ujmuje się w nim tych osób, które nie zostały objęte pracą socjalną, a otrzymały świadczenie z pomocy społecznej. Ze znaczną częścią osób, które zgłaszają się do gminy w celu otrzymania pomocy, pracownik socjalny przeprowadza wywiad środowiskowy, aby ustalić sytuację życiową osoby (rodziny) i zakres niezbędnego wsparcia. Często pomoc ogranicza się jedynie

do przyznania świadczeń z pomocy społecznej, co wiąże się z pracą administracyjno-biurową, którą niejednokrotnie wykonuje pracownik socjalny. Trudno również uwierzyć w to, iż w niektórych gminach jest tak mała liczba rodzin lub w ogóle ich nie ma, które są objęte pracą socjalną. Stąd osiągnięte są bardzo wysokie lub bardzo niskie wartości wskaźnika w przypadku niektórych gmin. **W związku z tym, aby wskaźnik „1 pracownik socjalny zatrudniony w pełnym wymiarze na 50 rodzin i osób samotnie gospodarujących objętych pracą socjalną” rzeczywiście dostarczał informacji nt. dostępności pracownika socjalnego i pracy socjalnej, niezbędne jest oddzielenie pracy socjalnej od udzielanych świadczeń**, tak dzieje się w przypadku powołania CUS. Na chwilę obecną, analizę dostępności kadry socjalnej należy prowadzić łącznie w oparciu o opisane wyżej wskaźniki oraz dane dotyczące korzystających z różnych form pomocy i wsparcia. Na poniższej mapie zaprezentowane zostały dane dotyczące spełniania wszystkich trzech wyżej opisanych wymogów dotyczących dostępności kadry pracy socjalnej.

Mapa nr 9 Spełnianie wszystkich warunków dostępności kadry pracy socjalnej w 2024 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdania MRiPS-06 za 2024 r.

Przedstawiciele JOPS podkreślali konieczność systematycznego podnoszenia kwalifikacji zawodowych pracowników socjalnych, asystentów rodziny, koordynatorów pieczy zastępczej oraz pozostałych pracowników sektora pomocy społecznej. Wskazywano, że szkolenia i inne formy doskonalenia zawodowego są kluczowe dla zapewnienia wysokiej jakości usług oraz zwiększenia skuteczności działania systemu pomocy społecznej.

Często zgłaszano również potrzebę zapewnienia pracownikom dostępu do superwizji oraz jej finansowania, szczególnie w przypadku pracowników socjalnych i asystentów rodziny. Superwizja jest postrzegana jako istotne narzędzie zapobiegania wypaleniu zawodowemu oraz podnoszenia jakości kontaktu i pracy z klientem.

Coraz częściej pojawiają się także postulaty zwiększenia nakładów finansowych przeznaczanych przez samorządy na wynagrodzenia dla pracowników socjalnych. Zdaniem przedstawicieli JOPS obecny poziom wynagrodzeń jest nieadekwatny do wymagań kwalifikacyjnych, zakresu obowiązków oraz odpowiedzialności, jaką ponoszą pracownicy. Dodatkowo w wielu jednostkach, szczególnie mniejszych, brakuje jasno określonych ścieżek awansu zawodowego.

Zwracano uwagę na pogłębiające się trudności związane z zatrudnianiem nowych pracowników socjalnych. Niska atrakcyjność zawodu, wynikająca z jego niskiego prestiżu społecznego, wysokiego poziomu stresu oraz niewystarczającego wynagrodzenia, skutkuje brakiem chętnych do podjęcia pracy w tym sektorze. Jednostki, które nie spełniają ustawowych norm zatrudnienia, wskazują na konieczność zwiększenia budżetów, szczególnie w kontekście sytuacji dużych miast, gdzie konkurencyjny rynek pracy przyciąga młodych i niedoświadczonych pracowników.

Postulowano również o rozszerzenie dostępu do specjalistycznego wsparcia w gminach i powiatach poprzez zatrudnianie lub zakup usług prawników, psychologów, mediatorów, pedagogów oraz terapeutów.

W związku z rosnącą liczbą zadań, które często wiążą się z nadmierną biurokracją, przedstawiciele JOPS zauważają, że przy obecnym stanie zatrudnienia brakuje czasu na realizację właściwej pracy socjalnej. Pomimo tego, kadra stale stara się podnosić swoje kwalifikacje, aby sprostać nowym wymaganiom.

4. Osoby i rodziny korzystające z pomocy i wsparcia w systemie pomocy społecznej

Osoby i rodziny korzystające ze wsparcia systemu pomocy społecznej należą do grupy osób podwyższonego ryzyka socjalnego. W 2024 roku szeroko rozumianą pomoc i wsparcie z wielkopolskich gmin i powiatów uzyskało ok. 6,5% mieszkańców województwa wielkopolskiego.

6,5%

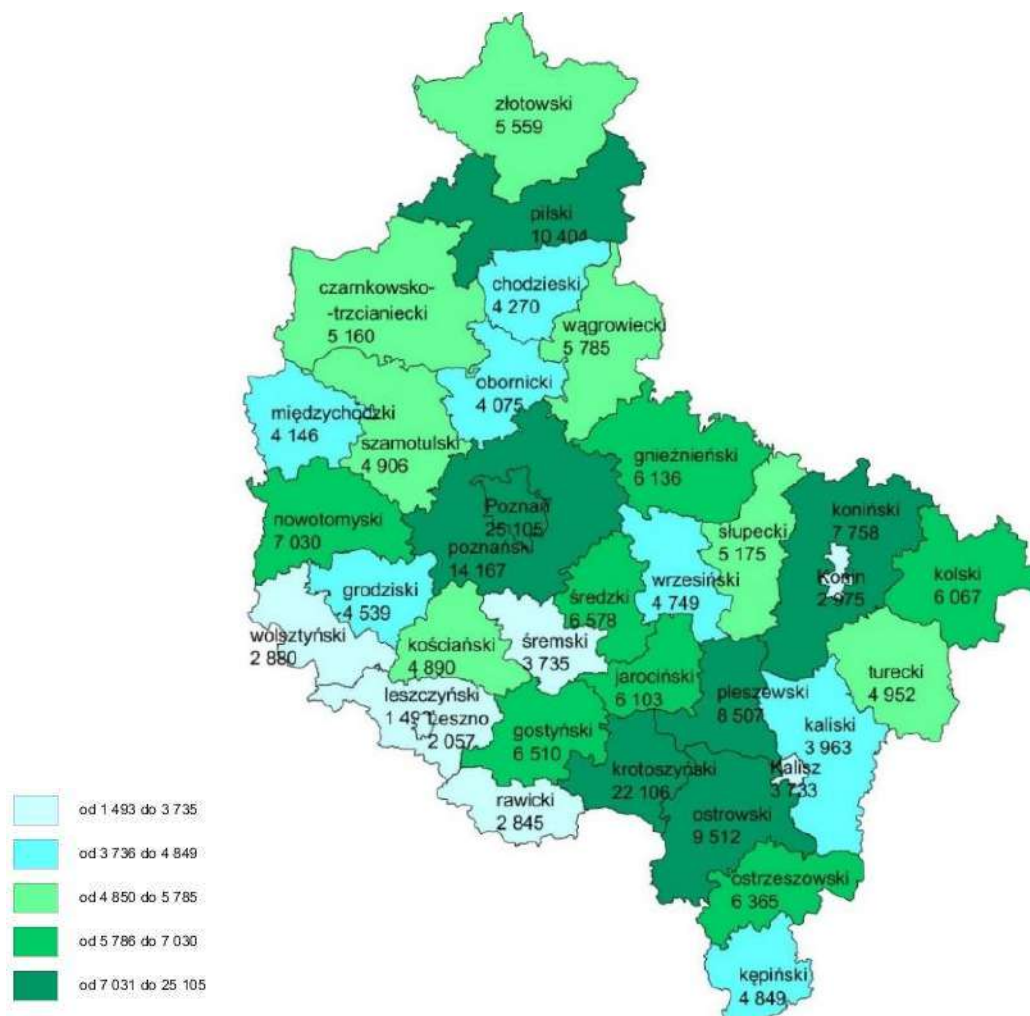
226 197 ↑
osób

ogółu ludności województwa
otrzymało pomoc i wsparcie
z wielkopolskich gmin i powiatów
w 2024 roku

Kategoria osób, którym udzielono pomocy i wsparcia jest kategorią najszerszą i najliczniejszą. Obejmuje ona osoby, które otrzymały świadczenia pieniężne i niepieniężne z pomocy społecznej przyznane decyzją, jak również pomoc bezdecyzyjną oraz pracę socjalną. Wśród tych osób znalazły się również takie, które zostały objęte poradnictwem specjalistycznym, osoby kierowane do domów pomocy społecznej, osoby z niepełnosprawnościami korzystające ze środków PFRON, dzieci przebywające w pieczy zastępczej oraz usamodzielniani wychowankowie pieczy zastępczej.

Najwięcej osób zostało objętych pomocą i wsparciem wielkopolskich jednostek organizacyjnych pomocy społecznej w powiatach: m. Poznania (25 105 os.), krotoszyńskim (22 106 os.), poznańskim (14 167 os.), pilskim (10 404 os.), ostrowskim (9 512 os.), pleszewskim (8 507 os.) i konińskim (7 758 os.).

Mapa nr 10 Liczba osób, którym w 2024 roku udzielono pomocy i wsparcia w Wielkopolsce (ujęcie powiatowe)

Źródło: Sprawozdanie OZPS za 2024 r.

4.1. Świadczeniobiorcy w systemie pomocy społecznej – profil demograficzny

W 2024 r. wywiad środowiskowy przeprowadzono w 72 945 rodzinach (↓ o 2 342 rodziny).

W części sprawozdania dot. świadczeniobiorców wykazywane są jedynie te osoby, które świadczenie otrzymały na podstawie decyzji administracyjnej, w oparciu o ustawę o pomocy społecznej.

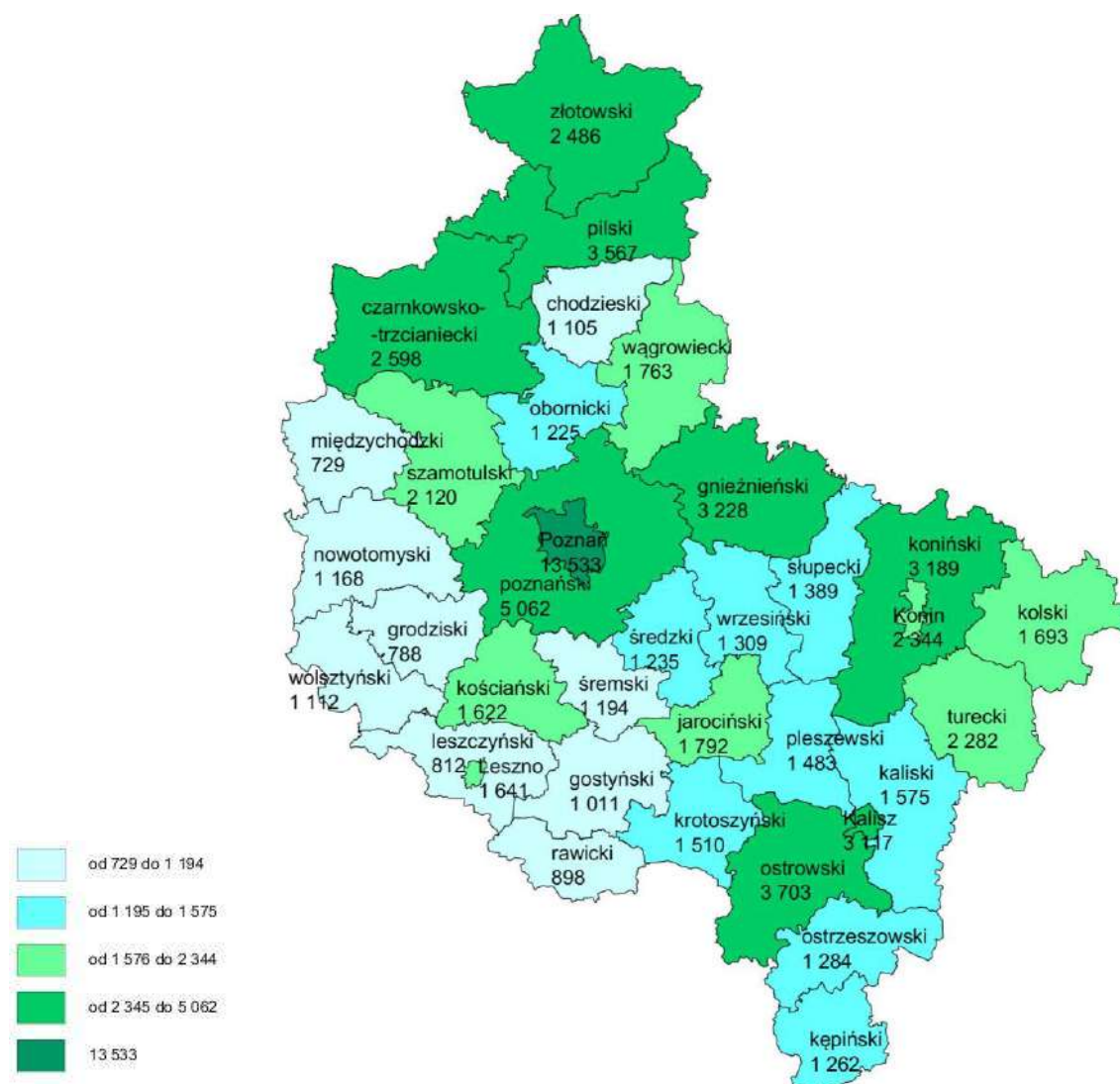
2,2% ogółu Wielkopolan
76 825 ↓ 60 218 skorzystało ze świadczeń pomocy
osób rodzin społecznej w 2024 roku

W ciągu ostatnich lat liczba świadczeniobiorców w województwie wielkopolskim sukcesywnie maleje, w porównaniu z ubiegłym rokiem ich liczba spadła o 4 602 osoby, tj. o 5,6%. Przyczyn tego zjawiska upatruje się przede wszystkim z niedostatecznej waloryzacji progów dochodowych uprawniających do otrzymania świadczeń pomocy społecznej dostosowanej do tempa inflacji cen towarów i usług, wzrostu średniego wynagrodzenia czy podwyżek kwot płacy minimalnej. Pomimo podwyższenia kwot uprawniających do pobierania zasiłków z pomocy społecznej w roku 2024, nadal spora grupa osób wymagających wsparcia nie kwalifikuje się do uzyskania pomocy z uwagi na przekroczone kryteria dochodowe.

34,0% osób, którym udzielono pomocy i wsparcia, to osoby korzystające ze świadczeń pomocy społecznej

Najwięcej świadczeń pomocy społecznej zostało wypłaconych w powiatach: m. Poznań (13 533 os.), poznańskim (5 062 os.), ostrowskim (3 703 os.), pilskim (3 567 os.), gnieźnieńskim (3 228 os.) i konińskim (3 189 os.).

Mapa nr 11 Liczba osób, którym w 2024 roku przyznano świadczenie z pomocy społecznej (ujęcie powiatowe)

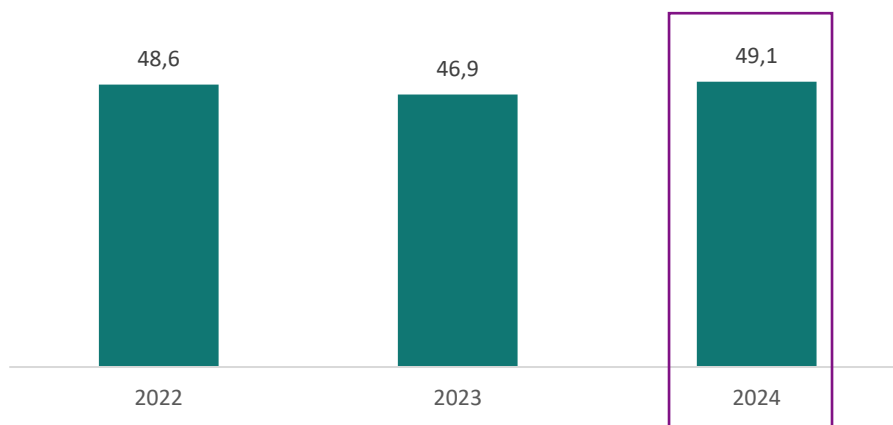
Źródło: Sprawozdanie MRPiPS-03 za 2024 r.

W roku 2024 wzrósł odsetek osób długotrwale korzystających ze świadczeń pomocy społecznej, czyli zarejestrowanych w systemach pomocy społecznej w ciągu ostatnich 36 miesięcy przez co najmniej 18 miesięcy.

49,1% To odsetek osób długotrwale korzystających ze świadczeń pomocy społecznej

W ciągu ostatnich 3 lat wartość tego wskaźnika pozostawała na zbliżonym poziomie, w 2022 roku wyniosła 48,6, w roku 2023 osiągnęła wartość najniższą – 46,9, natomiast w roku oceny wzrosła do 49,1, tj. o 2,2 p. p. w porównaniu z rokiem ubiegłym.

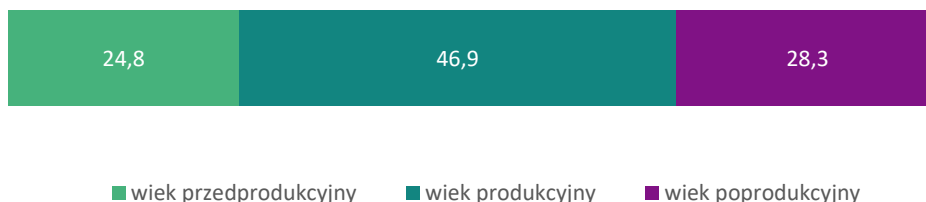
Wykres nr 17 Odsetek osób długotrwale korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w ogóle świadczeniobiorców, w latach 2022-2024 (w%)

Źródło: Sprawozdania OZPS za lata 2022-2024 r.

Niemal połowę świadczeniobiorców w 2024 roku stanowiły osoby w wieku produkcyjnym (46,9%), 24,8% stanowiły osoby w wieku przedprodukcyjnym, natomiast 28,3% osoby w wieku poprodukcyjnym. W ostatnich latach obserwujemy stały wzrost odsetka świadczeniobiorców w wieku starszym (o 1,4 p. p. w porównaniu z rokiem ubiegłym).

Wykres nr 18 Wiek świadczeniobiorców pomocy społecznej (w%)

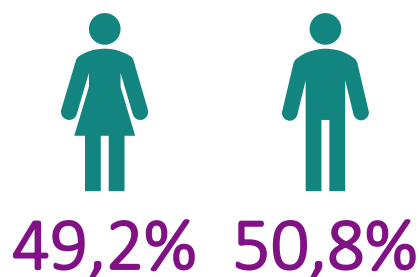

Źródło: Opracowanie własne na podstawie OZPS za 2024 r.

W przypadku osób niepełnoletnich decyzja administracyjna przyznająca świadczenie wystawiana była na jednego z rodziców/opiekunów, w tym szczególnym przypadku do grupy świadczeniobiorców zaliczony był zarówno rodzic/opiekun, jak i osoba niepełnoletnia, de facto pobierająca świadczenie. W znacznej mierze osoby niepełnoletnie otrzymywały świadczenie w formie dożywiania. Wśród osób w wieku poprodukcyjnym dominowały świadczenia w postaci usług opiekuńczych oraz dofinansowań do pobytu w domu pomocy społecznej.

Z analizy danych dotyczących płci świadczeniobiorców wynika, że ze świadczeń pomocy społecznej w 2024 roku nieco częściej korzystali mężczyźni niż kobiety.

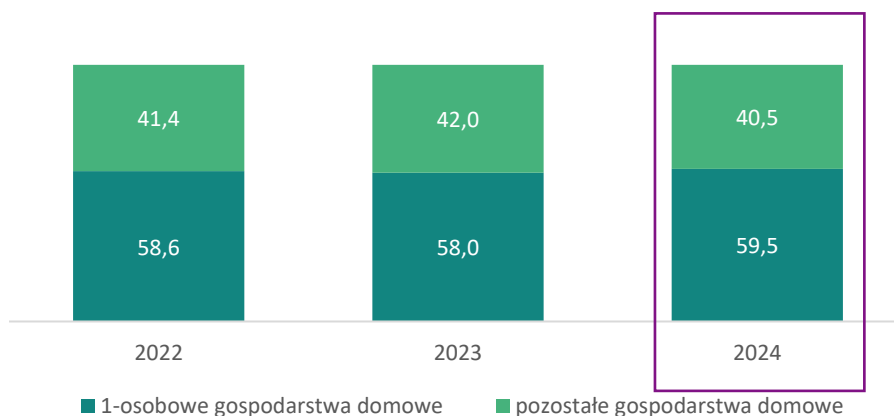
Rysunek nr 5 Płeć świadczeniobiorców pomocy społecznej (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie OZPS za 2024 r.

Od kilku lat rośnie sukcesywnie odsetek klientów pomocy społecznej tworzących jednostkowe gospodarstwa domowe (jedynie w roku 2023 odnotowano niewielki spadek w tym zakresie). Począwszy od roku 2018 kategoria ta stała się liczniejsza niż pozostałych gospodarstw domowych, w roku oceny jego wartość wyniosła 59,5%, co oznacza wzrost o 1,5 p. p. w porównaniu do wartości z roku 2023.

Wykres 19 Struktura gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej, ze względu na liczbę osób je zamieszkujących (w %).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań MRPiPS-03 za lata 2022-2024.

W grupie wszystkich gospodarstw domowych otrzymujących świadczenia z pomocy społecznej 19,3% to 1-osobowe gospodarstwa domowe emerytów i rencistów (wzrost o 0,9 p. p. w porównaniu z ubiegłym rokiem).

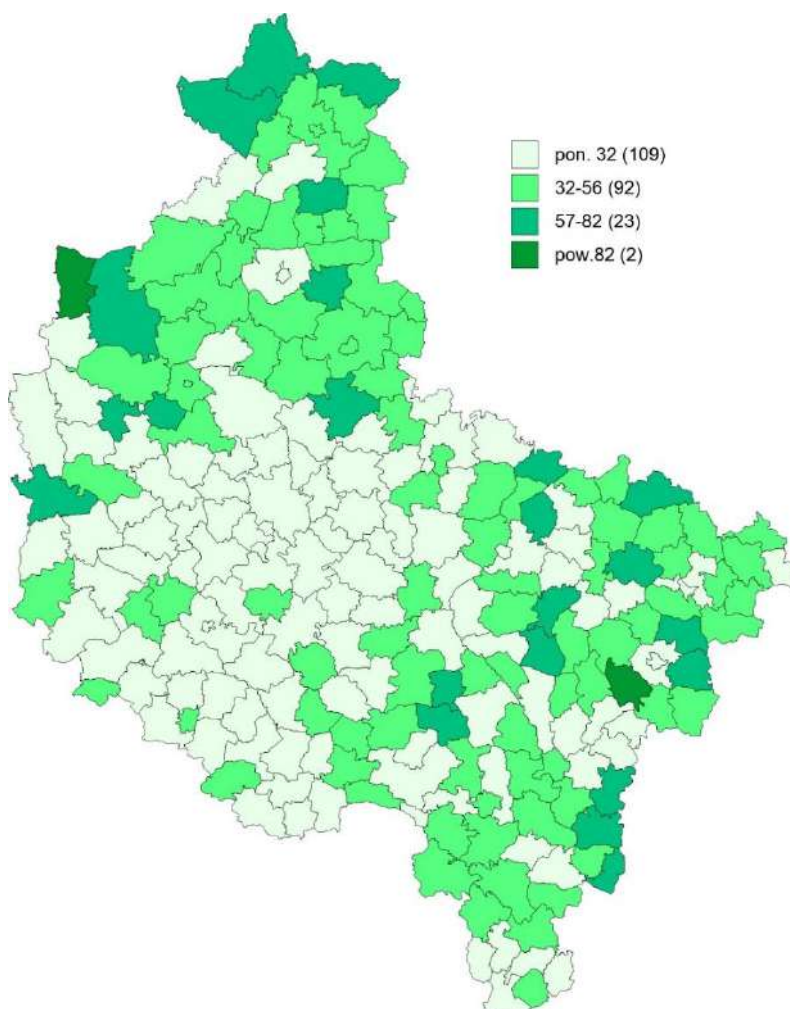
19,3%

To jednoosobowe gospodarstwa domowe emerytów i rencistów wśród wszystkich gospodarstw domowych otrzymujących świadczenia z pomocy społecznej

4.2. Deprywacja lokalna

Wraz z malejącą liczbą świadczeniobiorców pomocy społecznej **maleje również średnia wartość wskaźnika deprywacji lokalnej** w województwie wielkopolskim, co sygnalizuje relatywnie lepszą sytuację życiową mieszkańców gmin – w roku oceny wyniosła 32,2, co oznacza spadek o 2,5 p. p. w porównaniu do roku poprzedniego.

Mapa nr 12 Wskaźnik deprywacji lokalnej gmin w 2024 roku (Liczba osób w rodzinach, którym przyznano pomoc x1000)/liczba mieszkańców gminy)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL oraz Sprawozdania MRiPS-03 za 2024 r.

Najwyższe wartości wskaźnika deprywacji lokalnej w roku 2024 wystąpiły w gminach: Malanów, p. turecki (111,3), Krzyż Wlkp., p. czarnkowsko-trzcianecki (85,0) i Brudzew, p. turecki (78,2). W tym zestawieniu znalazły się także gminy z powiatów: nowotomyskiego, kaliskiego, konińskiego, złotowskiego i chodzieskiego.

Tabela nr 2 Gminy o najwyższym wskaźniku deprivacji w 2024 roku w Wielkopolsce

współczynnik deprivacji lokalnej	gmina	typ gminy	powiat	pozycja w rankingu wśród wielkopolskich gmin
111,3	Malanów	wiejska	turecki	226
85,0	Krzyż Wielkopolski	miejsko-wiejska	czarnkowsko-trzcianecki	225
78,2	Brudzew	wiejska	turecki	224
75,3	Miedzichowo	wiejska	nowotomyski	223
74,0	Brzeziny	wiejska	kaliski	222
72,9	Kramsk	wiejska	koniński	221
72,3	Okonek	miejsko-wiejska	złotowski	220
70,1	Jastrowie	miejsko-wiejska	złotowski	219
69,5	Grodziec	wiejska	koniński	218
65,1	Margonin	miejsko-wiejska	chodzieski	217

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL oraz Sprawozdania MRIPS-03 za 2024 r.

Z kolei najniższy udział świadczeniobiorców w ogólnej liczbie ludności wystąpił w gminach: Komorniki, p. poznański (7,4), Osieczna, p. leszczyński (10,0) i Połajewo, p. czarnkowsko-trzcianecki (10,1). W tej grupie znalazły się również gminy należące do powiatów: krotoszyńskiego, kaliskiego, poznańskiego, kępińskiego i szamotulskiego.

Tabela nr 3 Gminy o najniższym wskaźniku deprivacji w 2024 roku w Wielkopolsce

współczynnik deprivacji lokalnej	gmina	typ gminy	powiat	pozycja w rankingu wśród wielkopolskich gmin
7,4	Komorniki	wiejska	poznański	1
10,0	Osieczna	miejsko-wiejska	leszczyński	2
10,1	Połajewo	wiejska	czarnkowsko-trzcianecki	3
10,1	Rozdrażew	wiejska	krotoszyński	4
10,4	Żelazków	wiejska	kaliski	4
11,3	Suchy Las	wiejska	poznański	6
11,4	Perzów	wiejska	kępiński	7
11,8	Duszniki	wiejska	szamotulski	8
12,1	Swarzędz	miejsko-wiejska	poznański	8
12,3	Dopiewo	wiejska	poznański	10

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL oraz Sprawozdania MRIPS-03 za 2024 r.

4.3. Powody udzielenia pomocy i wsparcia

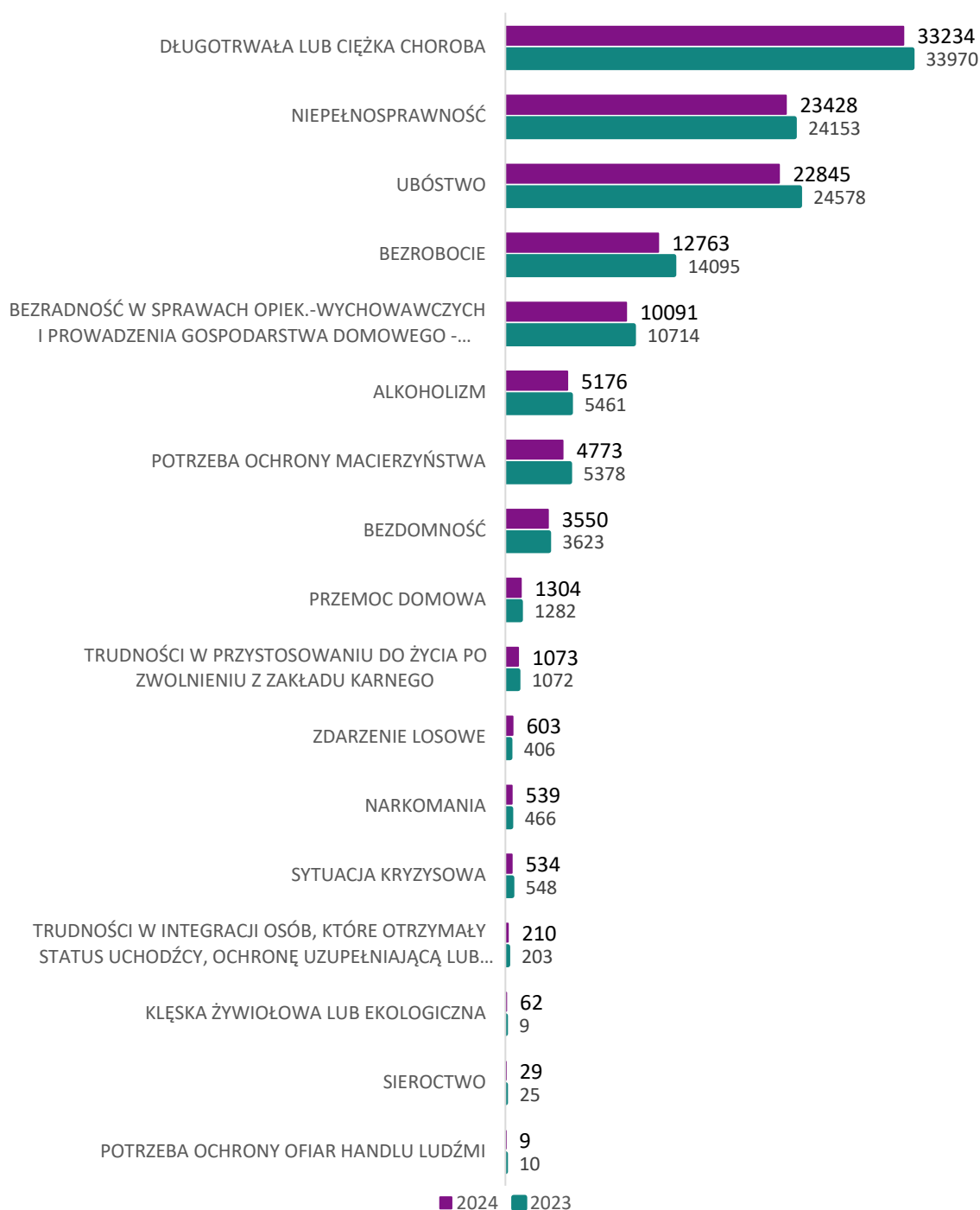
Na przestrzeni kilku ostatnich lat czterema głównymi powodami udzielania pomocy i wsparcia w województwie wielkopolskim pozostawały niezmiennie: ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność i długotrwała lub ciężka choroba. Zmienna była natomiast ich kolejność na tej liście w poszczególnych latach.

Główne powody udzielania pomocy i wsparcia w województwie wielkopolskim w 2024 roku:

33 234 rodzin	długotrwała lub ciężka choroba (↓ o 736 rodzin)
23 428 rodzin	niepełnosprawność (↓ o 725 rodzin)
22 845 rodzin	ubóstwo (↓ o 1 733 rodziny)
12 763 rodzin	bezrobocie (↓ o 1 332 rodziny)

Od kilku lat głównym powodem korzystania z pomocy społecznej w województwie wielkopolskim jest **długotrwała lub ciężka choroba w rodzinie**, natomiast na drugie miejsce zakwalifikowała się w roku oceny niepełnosprawność, następnie ubóstwo, i bezrobocie. W stosunku do ubiegłego roku widoczny jest spadek liczby rodzin korzystających z pomocy ze wszystkich najczęściej wskazywanych powodów.

Wykres nr 20 Powody udzielania pomocy i wsparcia w latach 2023-2024 (wg liczby rodzin korzystających)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie MRiPS-03 za lata 2023-2024.

4.4. Placówki kierowane do osób z grup podwyższonego ryzyka socjalnego

Do placówek oferujących wsparcie osobom należącym do grupy podwyższonego ryzyka socjalnego zaliczyć możemy:

Centra integracji społecznej

Według danych wojewódzkich w 2024 roku powstały 3 centra integracji społecznej (w Pile, Lesznie i Swarzędzu). Oznacza to, że w zasobach województwa były 32 CIS-y, które swoim wsparciem objęły **1 321 uczestników** zajęć (↑ o 79 os.). W roku oceny udział w zajęciach rozpoczęło 831 osób, a ukończyło 625 uczestników. W grupie osób, które ukończyły uczestnictwo w CIS 131 zostało zatrudnionych u pracodawców, 1 podjęła samodzielną działalność gospodarczą, 1 została skierowana do pracy w ramach zatrudnienia wspieranego, 4 podjęły staż zawodowy, z kolei 25 osób nabyło prawo do świadczeń emerytalnych lub rentowych.

Kluby integracji społecznej

W roku oceny na terenie województwa wielkopolskiego działały **23 Kluby Integracji Społecznej** (↑ o 1)¹⁷. Z rejestru z Urzędu Wojewódzkiego w Poznaniu wynika, że w 2024 roku powstał jeden KIS w mieście Chodzież. Kluby Integracji Społecznej udzieliły wsparcia **1 538 osobom** (↓ o 125 os.). Udział w zajęciach klubów zakończyło 1 172 osób, przy czym status absolwenta uzyskały 93 osoby. Z danych sprawozdawczych wynika, że 122 osoby (w tym 73 kobiety) podjęły zatrudnienie u pracodawcy po zakończeniu zajęć w KIS.

Noclegownie i schroniska dla osób bezdomnych

Według wojewódzkiego sprawozdania MRiPS-06 pod koniec 2024 roku na terenie województwa wielkopolskiego działało **7 noclegowni** (↓ o 1), w sześciu gminach: m. Poznań, m. Konin, Kępno, m. Koło, Krotoszyn i Złotów **oraz 8 schronisk dla osób bezdomnych** (↓ o 1). Schroniska dla osób bezdomnych mieściły się w Śremie (2) oraz po jednym w Gnieźnie (gm. miejska), Koninie, Pile, Wrześni, Lesznie, Poznaniu. Z oferty wcześniej wymienionych placówek (noclegowni i schronisk) skorzystało ogółem **1 827 osób** (↑ o 465 os.) na 544 dostępnych miejsc. Dodatkowo, wsparcie tej grupy osób oferowane było poprzez działalność 3 ogrzewalni (↓ o 1), z których skorzystało 1 004 osób (↓ o 11 os.). Ogrzewalnie zlokalizowane były w miastach na prawach powiatu: Konin, Poznań oraz mieście Piła. W roku oceny w województwie wielkopolskim niedostępne były noclegowanie dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi.

---

¹⁷ Wojewódzkie sprawozdanie Klubów Integracji Społecznej za 2024 rok.

5. Wsparcie rodziny i systemu pieczy zastępczej

Według danych Narodowego Spisu Powszechnego z 2021 roku, liczba rodzin zamieszkująca województwo wielkopolskie wyniosła 987 479, z czego 73% (721 441 rodzin) stanowiły rodziny z dziećmi. Wśród rodzin z dziećmi dominującym modelem rodziny w 2021 roku, biorąc pod uwagę liczbę dzieci, były rodziny z 1 dzieckiem (52,8%) lub z 2 dziećmi (36,8%). Samodzielni rodzice z dziećmi stanowili 29% wśród rodzin z dziećmi. Przeciętna liczba dzieci w rodzinie w województwie wielkopolskim wynosiła 1,6. W 2021 roku, w porównaniu do danych z NSP z 2011 roku, o 23 352 rodziny spadła liczba rodzin z dziećmi.

Rodziny z dziećmi korzystające w 2024 roku z pomocy społecznej stanowiły 32% (25 763 rodzin) spośród wszystkich rodzin objętych pomocą społeczną (79 665 rodziny). Wśród rodzin z dziećmi w systemie pomocy społecznej, 67% posiadało 1-2 dzieci. W 2024 r. z pomocy społecznej korzystało 7 351 rodzin niepełnych, z czego 76% to rodziny niepełne z 1-2 dziećmi. Rodzin wielodzietnych (3+) w systemie pomocy społecznej było 7 786 (niecałe 10% spośród ogółu rodzin korzystających z pomocy społecznej).

Współczesne rodziny borykają się z wieloma problemami wynikającymi z głębokich przemian społeczno-kulturowych, jak np. ze spadkiem liczby zawieranych małżeństw, niskim współczynnikiem dzietności, wzrastającym odsetkiem urodzeń pozamałżeńskich, małżeństw zakończonych rozwodem, rodzin niepełnych, rodzin nuklearnych czy rekonstruowanych, które generują szereg wyzwań wymagających udzielenia wsparcia ze strony instytucji publicznych, w postaci różnorodnych usług oraz świadczeń wspomagających rodziny w przewyżczeniu ich kryzysów. Należy przy tym pamiętać, że dysfunkcja rodziny biologicznej jest główną przyczyną umieszczania dzieci w pieczy zastępczej, a około jedna trzecia dzieci w niej przebywających, została tam umieszczona z powodu niezaradności opiekuńczo-wychowawczej ich rodziców.

5.1. Wsparcie rodzin w kryzysie

Praca z rodziną, u której zdiagnozowano problemy opiekuńczo-wychowawcze jest zadaniem asystenta rodziny. Od 1 stycznia 2017 roku, na mocy ustawy z 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”, wprowadzono nowe zadania dla asystentów rodziny – mają oni koordynować wsparcie dla rodziców, którzy oczekują narodzenia nieuleczalnie chorego dziecka.

356 asystentów rodziny (↓ o 2 os.)
pracowało w gminach w 2024 roku

4 692 rodziny objęte
asystenturą w **219** wielkopolskich gminach

W 2024 roku, tak jak w poprzednich latach, zdecydowana większość gmin (193 spośród 226) zatrudniała od 1 (152 gmin) do 2 asystentów rodziny (41 gmin).

7

spośród 226 wielkopolskich gmin w 2024 roku nie zatrudniało
asystenta rodziny

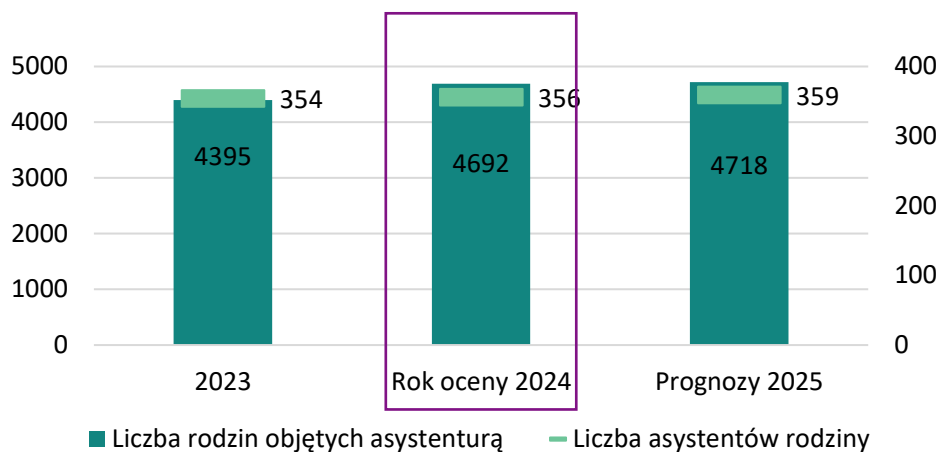
13

rodzin średniorocznie współpracowało z asystentami rodziny

Zaznaczyć przy tym należy, że liczba rodzin, z którymi w 2024 roku pracował asystent rodziny, jest wartością uśrednioną. Asystent rodziny może w pewnych okresach pracować z większą¹⁸ lub mniejszą liczbą rodzin, w zależności od stopnia złożoności problemów w rodzinie.

¹⁸ Jednak nie więcej niż z 15 rodzinami w tym samym czasie (art. 15 ust. 4 Ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej).

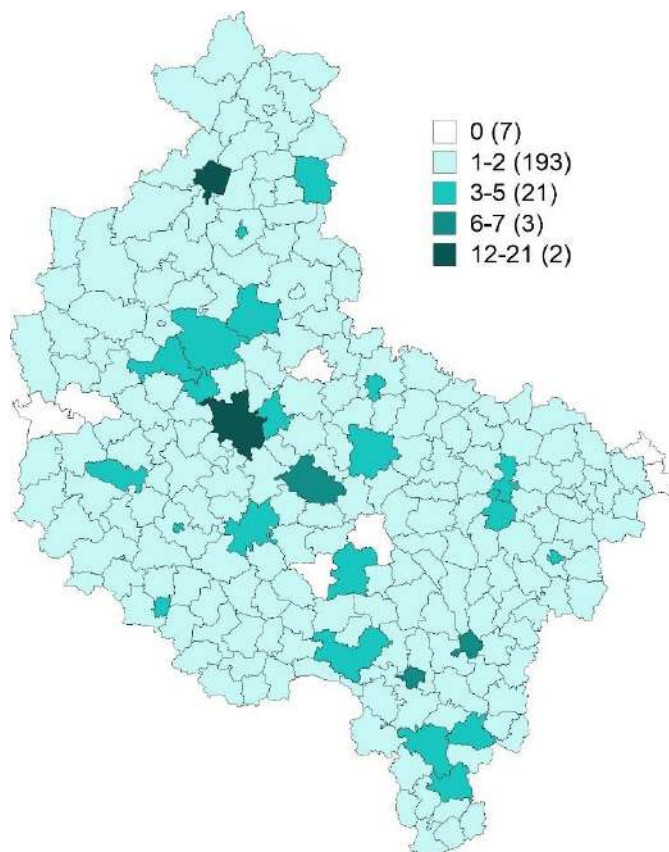
Wykres nr 21 Liczba asystentów rodziny i liczba rodzin objętych asystenturą w latach 2023-2024 oraz prognoza na 2025 rok

Źródło: Opracowanie własne na podstawie OZPS za 2024 r.

Na poniższej mapie zaprezentowano skalę zatrudnienia asystentów rodziny w poszczególnych gminach.

Mapa nr 13 Liczba asystentów rodziny zatrudnionych w gminach województwa wielkopolskiego w 2024 roku (w ciągu całego roku)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie OZPS za 2024 r.

46,5%

rodzin otrzymujących pomoc z tytułu bezradności
w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (10 094 rodzin)
było objętych wsparciem asystenta rodziny (4 692 rodzin)
w 2024 roku.

Oznacza to, że w dalszym ciągu liczba asystentów rodziny jest zbyt mała w stosunku do potrzeb wynikających z liczby rodzin wymagających wsparcia z powodu problemów w opiece i wychowaniu dziecka.

Zgodnie z zapisami ustawy, wpieranie rodziny jest prowadzone w formie pracy z rodziną oraz pomocy w opiece i wychowaniu dziecka. Asystent rodziny nie jest jedyną formą wsparcia, jakie oferowane jest w gminach w ramach ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Rodzina, jeśli gmina dysponuje taką ofertą, może otrzymać również wsparcie instytucji i podmiotów działających na rzecz dziecka i rodziny, m.in. placówek wsparcia dziennego oraz rodzin wspierających.

Rodziny wspierające są często powoływane w celu udzielenia pomocy konkretnej rodzinie, w związku z czym ich liczba ulega zmianie każdego roku. W województwie wielkopolskim ta forma wsparcia nie była w zasadzie obecna, poza 1 rodziną wspierającą funkcjonującą na terenie gm. Dominowo.

1

rodzina wspierająca w 2024 roku (podobnie jak w 2023 roku,
w gm. Dominowo w powiecie średzkim)

W prognozach na 2025 rok rodzinę wspierającą planuje utworzyć również gm. Rawicz.

5.2. Powszechne świadczenia dla rodzin (świadczenie wychowawcze i rodzinny kapitał opiekuńczy)

W 2023 roku¹⁹ województwie wielkopolskim, **świadczeniem wychowawczym** miesięcznie objętych było 683 195 (↑ o 5 931) dzieci. Łączna wartość wypłaconych świadczeń z tego tytułu w 2023 roku wyniosła 4 149 038 800 zł, co oznacza spadek o 34 497 825 zł w porównaniu z 2022 rokiem (świadczenie wynosiło 500 zł miesięcznie na dziecko, świadczenie przyznawane jest za miesiące

¹⁹ Dane za 2024 rok nie są jeszcze dostępne.

niepełne). Największą liczbę dzieci świadczeniem wychowawczym objęto w powiatach: poznańskim (102 733), m. Poznań (93 099), ostrowskim (29 964), gnieźnieńskim (28 060), pilskim (23 345) oraz konińskim (21 257), najmniejszą zaś w: międzychodzkiem (6 999) i chodzieskim (8 290).

W 2023 w województwie wielkopolskim rodzinny kapitał opiekuńczy wypłacono 240 386 razy (192 445 kapitałów po 1000 zł i 47 941 po 500 zł), na łączoną kwotę 220 860 000 zł (↓ o 128 539 000 zł), przy czym liczba dzieci w wieku 1 i 2 lat zamieszkujących województwo w analogicznym okresie wyniosła odpowiednio 30 464 i 33 751 osoby.

5.3. Placówki wspierające rodziny

W województwie wielkopolskim pod koniec 2024 roku funkcjonowały 4 jednostki specjalistycznego poradnictwa o zasięgu powiatowym (1 – w Poznaniu i 3 – w Lesznie), które udzieliły wsparcia 1 128 osobom²⁰.

Pod koniec 2024 roku w województwie wielkopolskim funkcjonowało również 15 ośrodków interwencji kryzysowej prowadzonych przez powiaty lub na ich zlecenie. Z ich usług skorzystało 2 209 osób. Dodatkowo, na terenie województwa działają 3 Specjalistyczne Ośrodki Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie (w ramach zadania zleconego powiatom z zakresu administracji rządowej), w p. jarocińskim, krotoszyńskim i m. Poznaniu.

W 2024 roku funkcjonowały także 2 domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży (p. jarociński i poznański), z pomocy których skorzystały 84 osoby.

Wiele jednostek (gminnych i powiatowych) zauważa potrzebę tworzenia placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży jako jednego z elementów systemu wsparcia rodzin z dziećmi. Działalność placówek wsparcia dziennego (skierowana do dzieci i rodziców) oraz ściślejsza współpraca gmin z rodzinami biologicznymi może umożliwić utrzymanie dzieci w rodzinach biologicznych lub gdy jest to możliwe, powrót tych, które są już w pieczy zastępczej.

131 placówek wsparcia dziennego (↓ o 1)

Z oferty placówek wsparcia dziennego w 2024 roku skorzystało 2 161 dzieci. Pod koniec 2024 roku w Wielkopolsce funkcjonowało: 79 placówek prowadzonych w formie opiekuńczej,

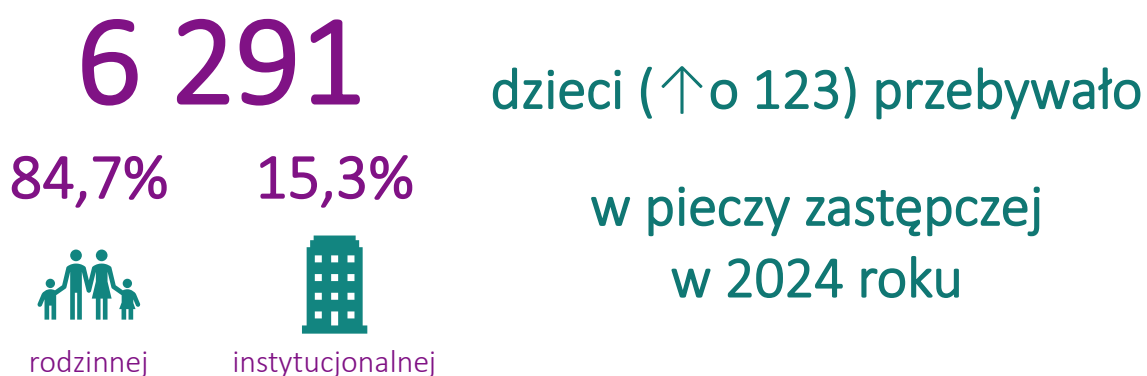
²⁰ Według sprawozdania MRPiPS-06 za 2024 rok.

39 w specjalistycznej oraz 15 w formie pracy podwórkowej prowadzonej przez wychowawcę (zadania placówek mogą być łączone). Ta forma wsparcia była dostępna w zaledwie 43 gminach województwa wielkopolskiego.

5.4. Piecza zastępcza

5.4.1. Rodzinna piecza zastępcza

Ze sprawozdania z realizacji ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wynika, że:

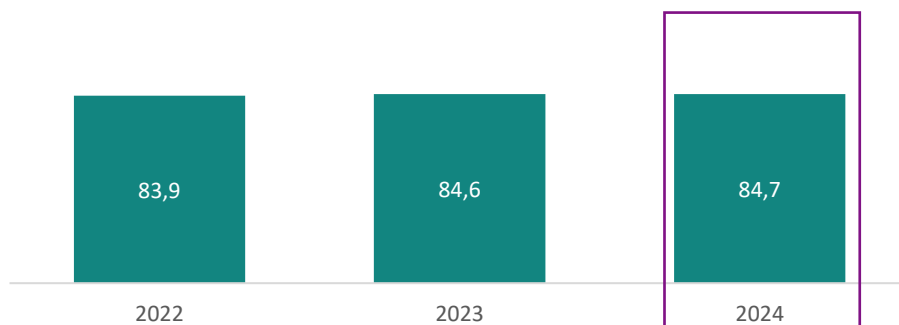

3 378 rodzin zastępczych w województwie wielkopolskim (↑ o 53)

5 331 dzieci (↑ o 114) przebywało w rodzinach zastępczych

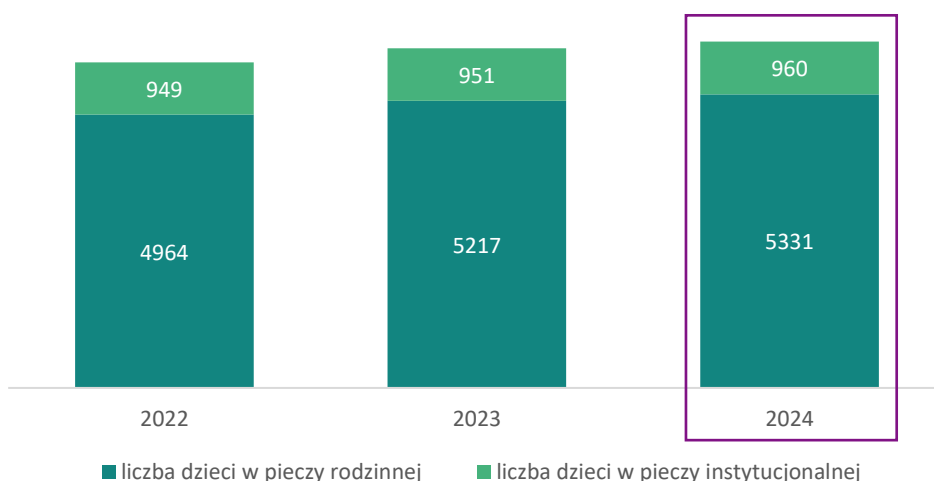
W ostatnich latach pomimo rosnącego odsetka dzieci umieszczanych w rodzinnych formach pieczy zastępczej (💡 [rodzinna piecza zastępcza](#)), o 0,8 p. p. w przeciągu ostatnich 3 lat, obserwujemy również powolny, lecz systematyczny wzrost liczby dzieci umieszczanych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych (wzrost o 2,2% w analogicznym okresie).

Wykres nr 22 Odsetek dzieci przebywających w rodzinnych formach pieczy zastępczej w latach 2022-2024

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań z realizacji ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej za lata 2022-2024.

Wykres nr 23 Liczba dzieci przebywających w rodzinnych i instytucjonalnych formach pieczy zastępczej w latach 2022-2024

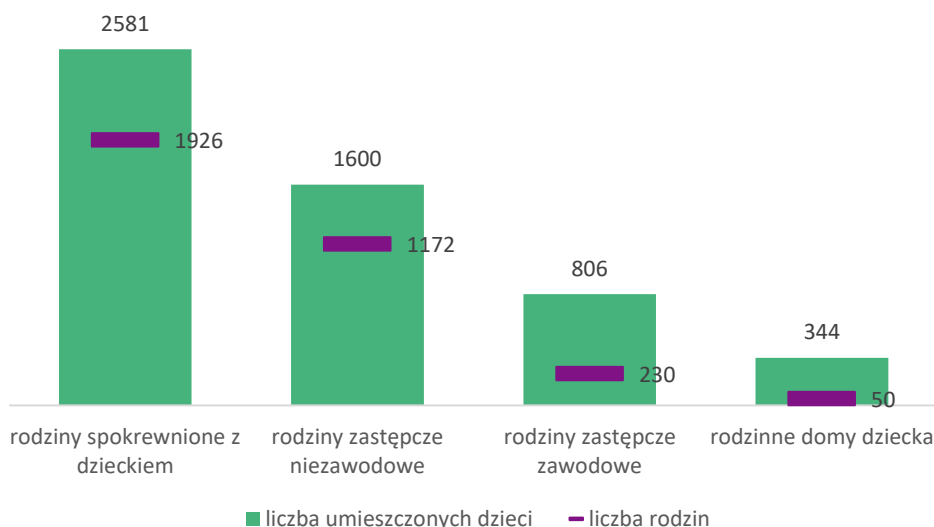

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań z realizacji ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej za lata 2022-2024.

W 2024 roku w Wielkopolsce funkcjonowało **1 926 rodzin zastępczych spokrewnionych z dzieckiem** (↑ o 27 rodzin), w których wychowywało się **2 581 dzieci** (↑ o 62 dzieci). Zanotowano również wzrost liczby **rodzin zastępczych niezawodowych** – **1 172** w roku 2024 (↑ o 13 rodzin), które zapewniły opiekę 1 600 dzieciom. Z danych wynika, że w roku oceny **zwiększyła się również liczba rodzin zastępczych zawodowych** (z 217 do 230), co jest dobrą informacją, ze względu na występujące w tym zakresie spore deficyty. Pod koniec 2024 roku przebywało w nich 806 dzieci. W roku oceny zmniejszyły się za to nieznacznie liczby **placówek pogotowia rodzinnego** – z **33 do 31** (143 dzieci umieszczonych) oraz **rodzin zastępczych specjalistycznych** – z **28 do 25 rodzin** (63 dzieci umieszczonych). Bez zmian za to pozostał zasób **rodzinnych domów dziecka** – **50**, a liczba dzieci tam przebywających wyniosła w roku oceny 344 dzieci (↑ o 4 dzieci).

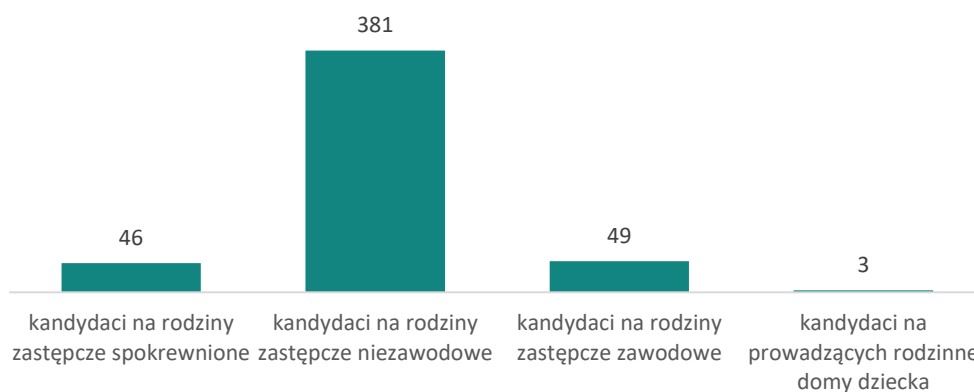
Wykres nr 24 Rodziny zastępcze i dzieci w nich przebywające w 2024 roku, w podziale na typy rodzin

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań z realizacji ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej za II półrocze 2024 r.

W 2024 roku zostało przeszkolonych 479 kandydatów do prowadzenia rodzin zastępczych (↓ o 29 kandydatów), z czego zdecydowana większość to kandydaci na prowadzenie rodzin zastępczych niezawodowych (381).

Wykres nr 25 Kandydaci przeszkoleni w 2024 roku do prowadzenia rodzin zastępczych, w podziale na typy rodzin

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdania z realizacji ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej za I i II półrocze 2024 r.

Zgodnie z ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka obejmuje się opieką koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej. Koordynator rodzinnej pieczy zastępczej może mieć pod opieką maksymalnie 15 rodzin zastępczych lub rodzinnych domów dziecka.

171

z 2 471

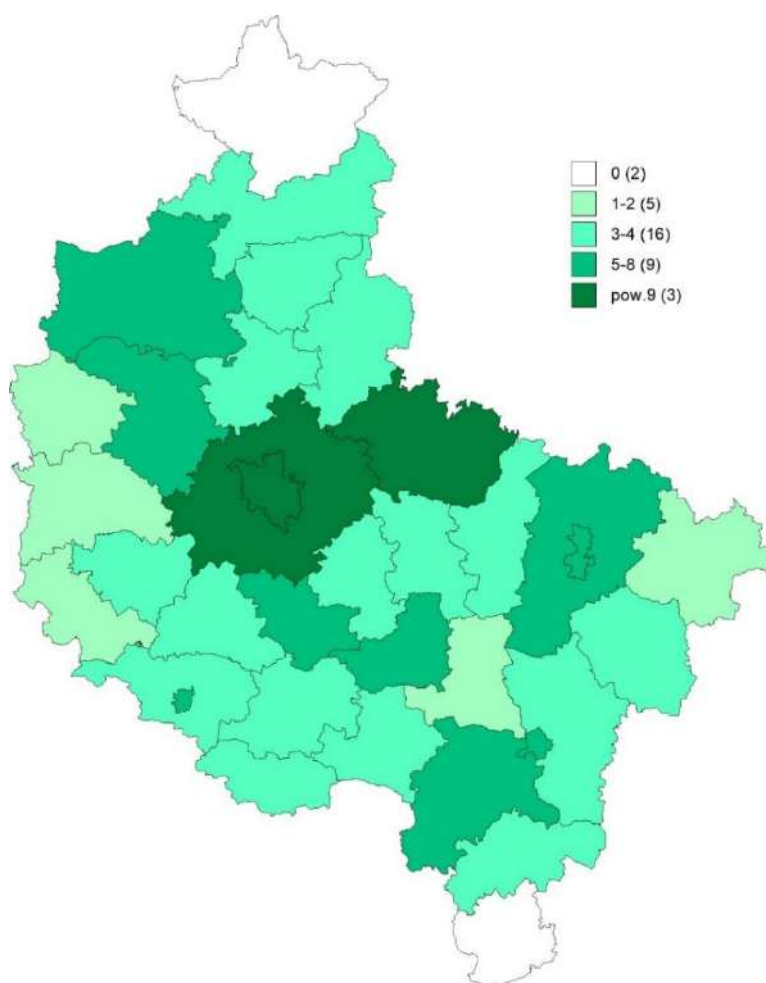
koordynatorów (↓ o 3 os.)
pracowało
rodzinami zastępczymi

73,1%

odsetek rodzin objętych wsparciem koordynatora
(↓ o 2,1 p. p.)

Pod koniec 2024 roku koordynatorzy nie działali w p. kępińskim i złotowskim, natomiast najwięcej było ich zatrudnionych w powiatach: m. Poznań (34), poznańskim (10) i gnieźnieńskim (9).

Mapa nr 14 Liczba koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej w województwie wielkopolskim w 2024 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdania z realizacji ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej za II półrocze 2024 r.

5.4.2. Instytucjonalna piecza zastępcza

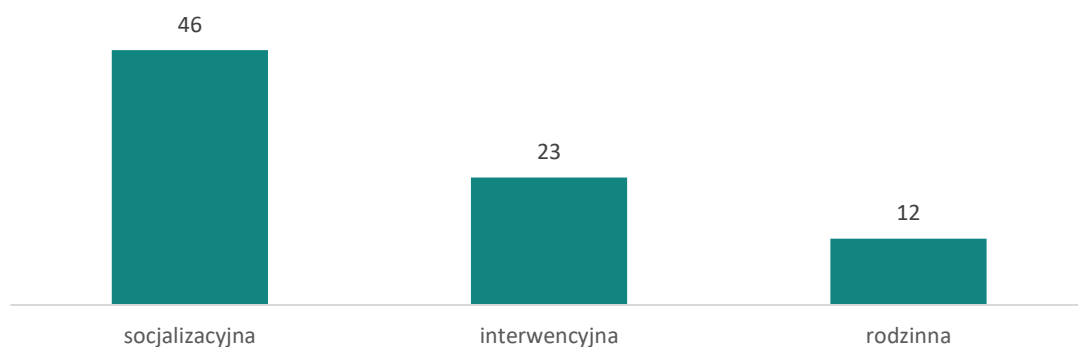
Uzupełnieniem rodzinnej pieczy zastępczej jest instytucjonalna piecza zastępcza.

W ostatnich latach obserwujemy coroczny przyrost liczby placówek, związany z koniecznością dostosowania ich warunków do wymogów ustawowych, ale również powolny wzrost liczby wychowanków pieczy instytucjonalnej. W 2024 roku ta tendencja wyhamowała i odnotowano nieznaczny spadek liczby placówek (o 1 placówkę).

72 Placówki opiekuńczo-wychowawcze
(↓ o 1) zapewniały opiekę
960 (↑ o 9) dzieciom

W roku 2024 w województwie wielkopolskim funkcjonowały placówki opiekuńczo-wychowawcze pełniące rolę socjalizacyjną, interwencyjną i rodzinną. Nie działała żadna placówka o charakterze specjalistyczno-terapeutycznym. Warto podkreślić, że placówki mogą łączyć poszczególne zadania.

Wykres 26 Liczba placówek opiekuńczo-wychowawczych w podziale na typ w województwie wielkopolskim w 2024 roku.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdania z realizacji ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej za II półrocze 2024 r.

Z zestawienia kosztów, jakie samorządy powiatowe wydatkują na poszczególne rodzaje pieczy zastępczej wynika, że **średniomiesięczny koszt utrzymania 1 wychowanka placówki opiekuńczo-wychowawczej wyniósł w 2024 roku 8 259, 8 zł** (↑ o 405,8 zł). Dla porównania, kwota wydatkowana na utrzymanie 1 wychowanka w rodzinnej pieczy zastępczej²¹ jest ponad pięciokrotnie niższa – i w 2024 roku wyniosła **1 524,1 zł**.

²¹ Z obliczeń wyłączona została piecza zastępcza spokrewniona.

Średni miesięczny koszt utrzymania 1 wychowanka w placówce opiekuńczo-wychowawczej oraz w rodzinnej pieczy zastępczej (w zł)

1 524,1 zł

rodzinna

8 259,8 zł

instytucjonalna

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ze sprawozdań z realizacji ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej za I i II półrocze 2024 r. oraz sprawozdania OZPS za 2024 r.

Obecnie na terenie Wielkopolski nie funkcjonuje regionalna placówka terapeutyczna ani ośrodki preadopcyjny. W związku z powyższym brakuje możliwości zapewnienia specjalistycznej opieki i wsparcia dzieciom znajdującym się w szczególnej sytuacji zdrowotnej i społecznej, a które nie mogą być umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej, placówce opiekuńczo-wychowawczej lub oczekują na przysposobienie. W placówkach tych świadczona być powinna specjalistyczna opieka medyczna i rehabilitacyjna dostosowana do potrzeb dzieci.

5.4.3. Usamodzielnienie wychowanków pieczy zastępczej

Osobie opuszczającej, po osiągnięciu pełnoletności, rodzinę zastępczą, rodzinny dom dziecka, placówkę opiekuńczo-wychowawczą lub regionalną placówkę opiekuńczo-terapeutyczną przysługuje pomoc na [usamodzielnienie](#).

523 pełnoletnie osoby opuściły pieczę zastępczą w 2024 roku
(↑ o 49)

Wśród osób pełnoletnich opuszczających pieczę zastępczą 397 osób było z pieczy rodzinnej, a 126 – z instytucjonalnej. Dodatkowo, 84 pełnoletnie osoby opuściły instytucje, o których mowa w art. 88 ust.1 ustawy o pomocy społecznej, tj. domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, schroniska dla nieletnich, zakłady poprawcze, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, specjalne ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii zapewniające całodobową opiekę oraz młodzieżowe ośrodki wychowawcze.

Na wsparcie usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej w 2024 roku przeznaczono ogółem 5 499 904 zł. Najczęściej udzielaną formą świadczeń jest niezmiennie pomoc na kontynuowanie nauki (58,9% łącznej kwoty), następnie na usamodzielnienie (30,6%) oraz na zagospodarowanie (10,5%).

6. Wsparcie osób starszych

Według szacunków Głównego Urzędu Statystycznego, województwo wielkopolskie w 2023 roku zamieszkiwało 858 041 osób w wieku 60 lat i więcej, co stanowiło niecałe 25% ogółu ludności województwa (ogół ludności województwa w 2023 roku – 3 487 973 os.). Warto zaznaczyć, że grupa starszych seniorów 80+ wśród osób 60+ w 2023 roku stanowiła 14,7% (124 394 os.). Prognozy demograficzne wskazują, iż w 2060 roku na terenie województwa będzie zamieszkiwać 1,1 miliona osób w wieku 60+, co będzie stanowić 37% mieszkańców województwa. Ogólna liczba mieszkańców województwa zmaleje, w porównaniu do 2023 roku, do 2 997 907 os. (spadek o 490 066 os.). W 2060 roku odsetek osób w wieku 80 lat i więcej ma wynieść prawie 30%.

Sytuacja demograficzna (zwłaszcza udział najstarszej grupy seniorów wśród osób w wieku 60+) przekłada się na poważne i wielowymiarowe wyzwania dla systemów: pomocy społecznej, ochrony zdrowia oraz zabezpieczenia społecznego. Wraz z przechodzeniem do kolejnych grup wieku wzrasta odsetek osób z niepełnosprawnością, w populacji osób w wieku poprodukcyjnym co trzecia osoba była niepełnosprawna prawnie lub biologicznie. Oznacza to, że działaniom wzmacniającym aktywność społeczną i kulturalną seniorów muszą towarzyszyć działania pielęgnacyjne, opiekuńcze i wspierające codzienne funkcjonowanie tej grupy, szczególnie osób starszych niesamodzielnich, chorujących na choroby demencyjne i zaburzenia poznawcze, osamotnionych, prowadzących jednoosobowe gospodarstwa domowe. Koniecznym jest, aby wsparcie dotyczyło również opiekunów nieformalnych osób starszych (w tym rodzinnych, sąsiadów, znajomych), którzy narażeni są na wypalenie opiekuńcze. Jak wynika z wniosków *PolSenior2* w 90% przypadków seniorów pomoc dla nich udzielana jest przez członków rodziny.

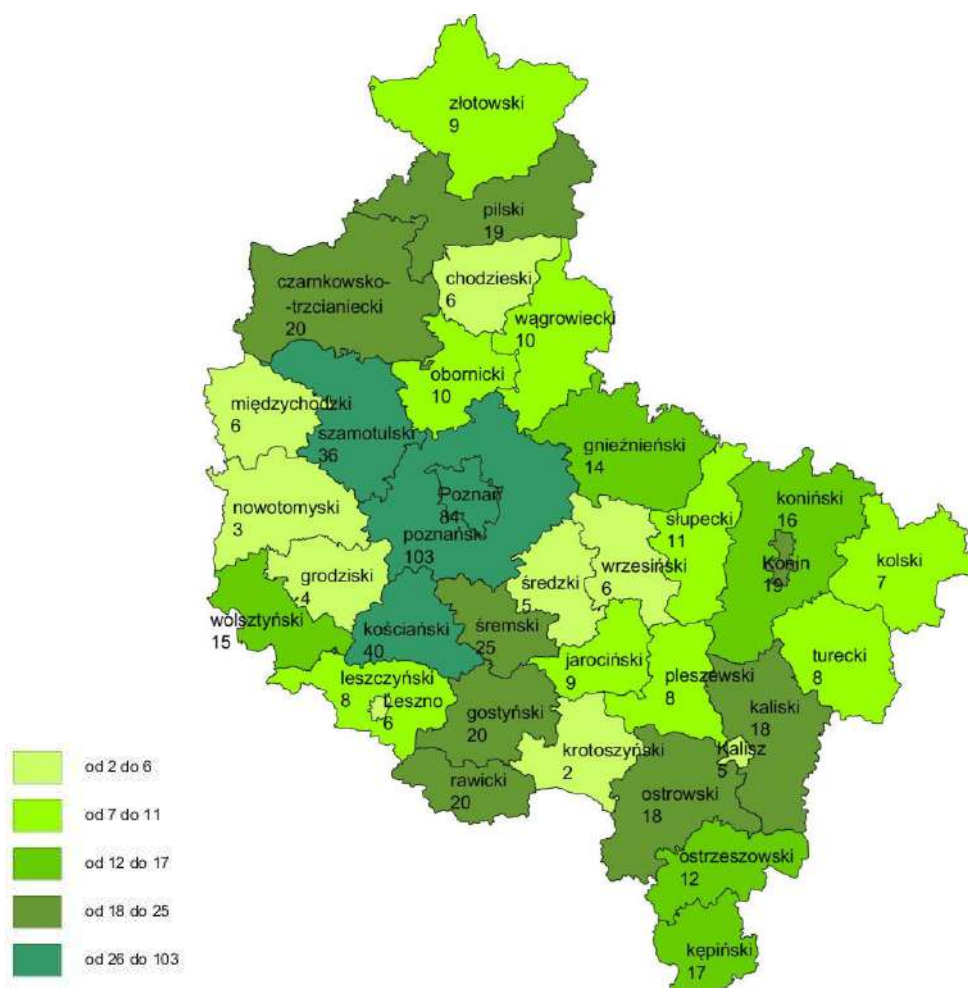
Rodziny emerytów i rencistów korzystające w 2024 roku z pomocy społecznej stanowiły 26% (20 987 os.) ogółu rodzin korzystających ze wsparcia systemu. W 73% były to 1-osobowe gospodarstwa domowe (1-osobowe gospodarstwa domowe emerytów i rencistów stanowiły 32% ogółu 1 - gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej). Skład osobowy 19% rodzin emerytów i rencistów w 2024 roku stanowiły 2 osoby, można domniemywać, że w większości przypadków obie osoby były w wieku emerytalnym.

6.1. Dienne usługi środowiskowe

W ramach oferty dla starszych Wielkopolan w regionie funkcjonuje **619 klubów i innych miejsc spotkań dla seniorów** (↑ o 41). W roku oceny nieco ponad 26,1% wielkopolskich gmin nie posiadało na swoim terenie takiej oferty (59 gmin).

W roku 2024 w Wielkopolsce działało **45** **Dziennych domów pomocy (DDP)** (↑ o 2), z czego 40 prowadzonych było przez JST (37 gmin i 1 powiat). Z oferty DDP skorzystało łącznie 2 589 os. (↓ o 667 os.).

Mapa nr 15 Liczba klubów i innych miejsc spotkań dla seniorów w Wielkopolsce w 2024 roku (ujęcie powiatowe)

Źródło: Sprawozdanie OZPS za 2024 r.

W 2015 roku wprowadzony został rządowy *Wieloletni Program „Senior-WIGOR”*, który od stycznia 2017 roku nosi nazwę „Senior+”. W ramach programu możliwe jest dofinansowanie usług oraz utworzenie i wyposażenie dziennych domów pomocy z budżetu państwa. Do 2023 roku w województwie wielkopolskim ze środków budżetu państwa utworzono lub wyposażono 69 Klubów Senior+ oraz

34 Dienne Domy Senior+. W 2024 roku kolejne 3 gminy otrzymały pozytywną rekomendację w zakresie utworzenia lub wyposażenia ze środków Programu tj. gmina Nowe Skalmierzyce (Dzienny Dom Pomocy) oraz gminy Buk i Żerków (Klub Seniora).

6.2. Usługi opiekuńcze o charakterze podstawowym, specjalistyczne usługi opiekuńcze i usługi sąsiedzkie, finansowane przez gminę w ramach zadań własnych²²

Dane do opisu zagadnienia świadczenia usług opiekuńczych przez wielkopolskie samorządy gminne zostały zaczerpnięte ze sprawozdań resortowych MRiPS-03 za 2024 rok i MRiPS-06 za 2024 rok.

213 gmin realizowało usługi
opiekuńcze (podstawowe
i specjalistyczne) (↑ o 1)
dla **12 963** osób (↑ o 144)

Informacje ogólne na temat usług opiekuńczych realizowanych w 2024 roku, w województwie wielkopolskim:

- W 2024 roku **12 963 os.** (↑ o 144 os.) skorzystały z **3 777 227 godzin usług** (↓ 109 230 godz.), na które wydatkowano **142 264 891 zł** (↑ 17 414 063 zł).
- W 2024 roku, wśród 12 963 os. (↑ o 144 os.) korzystających z usług opiekuńczych: **388 os.** (↑ o 33 os.) skorzystało ze specjalistycznych usług opiekuńczych, a **250 os.** (↑ o 239 os.) z usług sąsiedzkich. Nowelizacja ustawy o pomocy społecznej z 1 listopada 2023 roku wprowadziła nową formę realizacji usług opiekuńczych, tzw. usługi sąsiedzkie, które obejmują pomoc w zaspokajaniu podstawowych potrzeb życiowych, podstawową opiekę higieniczno-pielęgniarską, przez którą należy rozumieć formy wsparcia niewymagające specjalistycznej wiedzy i kompetencji oraz w miarę potrzeb i możliwości, zapewnienie kontaktów z otoczeniem.
- W 2024 roku spośród 3 777 227 godz. usług opiekuńczych, **niecałe 2% stanowiły usługi specjalistyczne (73 204 godziny), a 0,72% stanowiły usługi sąsiedzkie (27 373 godziny).**

²² W tej części OZPS analizowane są usługi opiekuńcze o charakterze podstawowym, usługi specjalistyczne (bez specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi) i usług sąsiedzkich. Informacje o specjalistycznych usługach opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi znajdują się w części poświęconej wsparciu osób z ograniczoną sprawnością.

- W 2023 roku wzrosła liczba osób korzystających z usług opiekuńczych i kwota wydatkowana na usługi, jednak spadła liczba godzin usług. **Średniomiesięczna liczba godzin usług opiekuńczych przypadająca na 1 osobę w 2024 roku wynosiła 24,3 godz.**, a w 2023 roku 25,3 godz. **Spada intensywność realizacji tego typu wsparcia spada.**
- W 2024 roku średni koszt 1 godziny usługi opiekuńczej, ponoszony przez gminę, wyniósł **37,66 zł.**
- W 2024 roku, spośród 226 gmin województwa wielkopolskiego, **211 gmin** świadczyło podstawowe usługi opiekuńcze (2024=2023), w tym **37 gmin** świadczyło usługi sąsiedzkie (↑ o 35 gmin). **29 gmin** (↑ o 3 gminy) świadczyło specjalistyczne usługi opiekuńcze.
- **W 2024 roku 721 pracowników (694,96 etaty) realizowało usługi opiekuńcze w ramach OPS i CUS**, w 2023 roku takich pracowników było 730 (704,99 etaty). W 2024 roku 4,7% (34 pracowników) spośród osób zatrudnionych do wykonywania usług opiekuńczych realizowało specjalistyczne usługi opiekuńcze.

Tabela nr 4 Usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze (z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi)

	2024 (↑↓ W PORÓWNANIU DO 2023)	USŁUGI OPIEKUŃCZE PODSTAWOWE (W TYM USŁUGI SĄSIEDZKIE)	SPECJALISTYCZNE USŁUGI OPIEKUŃCZE
	Liczba gmin realizujących dany typ usługi	211 (2024=2023)	29 (↑ o 3 gminy)
	Liczba osób korzystających w ciągu roku	12 575 os. (↑ o 111 os.)	388 os. (↑ o 33 os.)
	Liczba świadczeń w ciągu roku	3 704 023 godz. (↓ o 123719 godz.)	73 204 godz. (↑ o 14 489 godz.)
	Wysokość wydatkowanych środków finansowych w ciągu roku	137 670 858 zł (↑ o 16 134 769 zł)	4 594 033 zł (↑ o 1 279 294 zł)
	Średniomiesięczna liczba usług przypadająca na 1 osobę korzystającą	↓ 24,5 godz. (25,6 godz. w 2023 roku)	↑ 15,7 godz. (13,8 godz. w 2023 roku)
	Średni koszt 1 godz. usługi ponoszony przez gminę	↑ 37,2 zł (31,8 zł w 2023 roku)	↑ 62,8 zł (56,5 zł w 2023 roku)
	Liczba osób realizujących usługi opiekuńcze	687 os. (660,96 etatów) (↓ o 13 os. ↓ 14,78 etatów)	34 os. (34 etaty) (↑ o 4 os. ↑ 4,75 etatów)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Sprawozdania MRIPS-03 za 2024 r.

6.3. Usługi o charakterze całodobowym

Zasób instytucjonalny oferujący wsparcie seniorów tworzą w szczególności:

Domy pomocy społecznej (DPS)

Według sprawozdań gmin i powiatów, w roku 2024 w województwie wielkopolskim działały **63 domy pomocy społecznej**, oferujące łącznie 6 401 miejsc (↑ o 10 miejsc). Z ich oferty w roku oceny skorzystało łącznie **6 271 osób** (↑ o 28 os.), a umieszczonych zostało 1 096 os. (↑ o 23 os.). Osoby starsze mogą przebywać w każdym z rodzajów DPS, jednak typowych placówek dedykowanych osobom starszym funkcjonowało na terenie województwa 11 (w tym 4 placówki o typie łączonym). Ponad połowa wszystkich mieszkańców DPS w województwie to osoby powyżej 60 r.ż., w 2024 roku było ich 63,5% w ogóle mieszkańców placówek. W roku oceny odsetek osób nieopuszczających łóżek wyniósł 13,1%.

63,5%

mieszkańców DPS to osoby powyżej 60 roku życia
(2024 rok)

13,1%

mieszkańców DPS to osoby nieopuszczające łóżek
(2024 rok)

Dodatkowo, według danych ze sprawozdania MPiPS-05 w roku 2024 na terenie województwa funkcjonowało 46 (↑ o 1) placówek całodobowej opieki prowadzone w ramach działalności statutowej i gospodarczej, które liczyły 1 493 mieszkańców (↑ o 193 os.).

Wartość wskaźnika zaspokojenia potrzeb miejsc w domach pomocy społecznej w 2024 roku zmalała w stosunku do roku ubiegłego o 4 p. p. (stosunek liczby osób umieszczonych w stosunku do sumy osób oczekujących i umieszczonych) i wyniosła **0,69**. Na umieszczenie w DPS nadal oczekują 492 osoby (↑ o 98 os.).

Na przestrzeni ostatnich lat znacznie wzrastają wydatki ponoszone przez gminy na odpłatność za pobyt ich mieszkańców w DPS, w roku oceny wielkopolskie gminy przeznaczyły na utrzymanie 5 155 os. (↑ o 167 os.) 242 997 976 zł (↑ o 44 575 018 zł).

Rodzinne Domy Pomocy (RDP)

W 2024 roku na terenie województwa wielkopolskiego funkcjonowało 5 rodzinnych domów pomocy, (↑ o 2 RDP), w których zamieszkiwały 33 osoby (↑ o 13 os.). Rodzinne Domy Pomocy prowadzone były na zlecenie gmin: m. Poznań (2), Miasteczko Krajeńskie (1), Pniewy (1) i Łęka Opatowska (1).

Mieszkania treningowe i wspomagane

W roku 2024 na terenie województwa wielkopolskiego w zasobach gmin i powiatów znajdowały się **184 mieszkania treningowe i wspomagane** (↑ o 21 mieszkań), z czego 76 to mieszkania treningowe, a 108 – wspomagane. W roku oceny skorzystało z nich łącznie 520 osób (↑ o 73 os.). Biorąc pod uwagę osoby, które potencjalnie mogą korzystać z tej formy wsparcia, liczba mieszkań i miejsc jest dalece niewystarczająca. Należałoby je przede wszystkim **tworzyć w tych gminach i powiatach, w których taka forma wsparcia nie funkcjonuje, a występuje w nich za to wysoki odsetek osób z niepełnosprawnością, osób w wieku poprodukcyjnym, a także usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej**. Wymienione grupy są głównymi potencjalnymi adresatami usługi w formie mieszkań ze wsparciem.

Wielkopolskie JOPS dostrzegają konieczność poszerzenia w gminach katalogu usług dla seniorów, w szczególności dla osób wymagających opieki, pielęgnacji i wsparcia w formie usług opiekuńczych, w tym usług całodobowych. Powodem tego jest rosnąca grupa osób zależnych, które wymagają opieki (a którym rodzina nie może lub nie jest w stanie z różnych przyczyn jej zapewnić), a co za tym idzie wzrastają wydatki samorządów na ten cel. Pomysłów na rozwiązanie tej kwestii jest wiele, jednak elementem wspólnym większości z nich jest podjęcie takich działań, które utrzymają osobę starszą w dobrej kondycji, w miejscu zamieszkania, tak długo jak jest to możliwe. Stąd w Ocenie pojawiły się postulaty dotyczące tworzenia i utrzymania m.in. miejsc w dziennych domach pomocy społecznej, mieszkań komunalnych lub chronionych dla osób starszych z możliwością świadczenia usług opiekuńczych, klubów seniora, miejsc opieki wytchnieniowej czy usług opiekuńczych świadczonych w weekendy i dni wolne od pracy. Wraz z tworzeniem tych miejsc, konieczne jest wdrażanie (obok usług opiekuńczych) takich form wsparcia jak: poradnictwo dla seniorów (np. geriatryczne, psychologiczne, prawne), usługi asystenckie dla osób starszych z niepełnosprawnością, usługi zdrowotne (w tym rehabilitacyjne) oraz system teleopieki. Niektóre z jednostek wskazywały również na utrudniony dostęp na terenie swoich gmin do usług zdrowotnych takich jak opieka paliatywna. W związku z ograniczonymi możliwościami finansowymi wielkopolskie samorządy chętnie korzystają z programów rządowych (Senior+, Opieka 75+).

7. Wsparcie osób z ograniczoną sprawnością

Z danych Narodowego Spisu Powszechnego wynika, że liczba osób niepełnosprawnych (prawnie i biologicznie) w 2021 roku wyniosła 501 159 osób. W Polsce nie funkcjonuje jeden rejestr danych z dokładną liczbą osób z niepełnosprawnościami. Z tego samego spisu wynika, że liczba osób z niepełnosprawnością oscyluje w granicach 15% w ogólnej liczbie mieszkańców województwa wielkopolskiego (3 504 579 osób).

Analiza danych publikowanych przez GUS wskazuje, że niepełnosprawność jest czynnikiem zwiększającym ryzyko ubóstwa. Stopa skrajnego ubóstwa w gospodarstwach domowych bez osób z niepełnosprawnością wyniosła około 6,1%, przy czym w gospodarstwach, w których w skład wchodziła przynajmniej jedna osoba z niepełnosprawnością wynosiła już około ok. 9%. Stan niedostatku oraz niepełnosprawność utrudnia korzystanie z różnych usług, w tym profilaktyki i opieki, które są dostępne na rynku publicznym i prywatnym.

Ponadto choroba i niepełnosprawność (24,8%) są jednymi z głównych przyczyn bierności zawodowej osób w wieku produkcyjnym w Polsce. W czerwcu 2023 roku niepełnosprawne osoby pracujące stanowiły 3,4% ogólnej liczby pracujących, których głównym miejscem pracy są średnie i duże przedsiębiorstwa. Promowanie i wspieranie aktywności zawodowej osób z niepełnosprawnościami na otwartym lub chronionym rynku pracy w połączeniu z usługami środowiskowymi sprzyja podejmowaniu niezależnego życia w społeczeństwie. Ma to szczególne znaczenie dla osób z ograniczoną sprawnością oraz ich rodzin/opiekunów, również w kontekście sprawowania opieki.

7.1. Rehabilitacja zawodowa i społeczna osób z niepełnosprawnością

W roku oceny w ramach rehabilitacji zawodowej i społecznej osób z niepełnosprawnościami w sprawozdaniach powiatowych uwzględnione zostały następujące formy wsparcia: pomoc na likwidację barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się, turnusy rehabilitacyjne, zaopatrzenie w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze i sprzęt rehabilitacyjny, dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki, dofinansowanie usług tłumacza języka migowego lub tłumacza-przewodnika oraz działania realizowane w ramach programu „Aktywny samorząd”.

193 563 718 zł

Wysokość dofinansowania zadań z zakresu rehabilitacji społecznej i zawodowej osób

niepełnosprawnych realizowanych przez wielkopolskie powiaty w 2024 r.

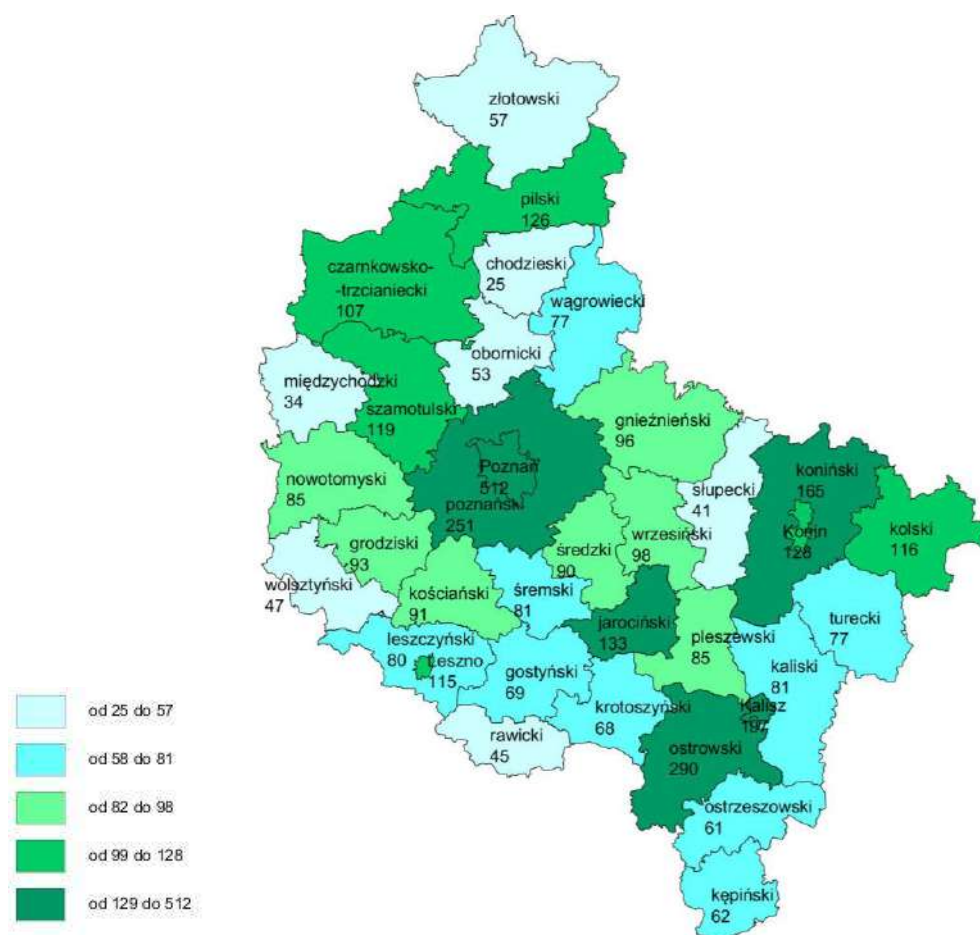
Najliczniejsza grupa osób z niepełnosprawnościami, tj. 119 193 os. (↑ o 1 396 os.) skorzystała z **pomocy w zaopatrzeniu w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze i sprzęt rehabilitacyjny**. Kwota dofinansowania na realizację tego zadania w 2024 roku wyniosła 16 603 460 zł (↑ o 7 345 395 zł).

Spora grupa osób z niepełnosprawnościami (13 398 os.) skorzystała również z dofinansowania 257 imprez (↑ o 20) w ramach zadania: **dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki**.

Ze wsparcia w postaci turnusów rehabilitacyjnych skorzystało 9 945 Wielkopolan (↑ o 1 943 os.), na łączną kwotę 18 183 171 zł (↑ o 5 298 719 zł). Z kolei **pomoc na likwidację barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się** udzielona została 3 031 os., (↑ o 540 os.) w wysokości 16 603 460 zł (↑ o 3 553 624 zł).

W ramach programu „Aktywny samorząd” w 2024 roku **6 623 osobom** z niepełnosprawnościami (↓ o 2 041 os.) udzielono łącznie **3 855 świadczeń** (↑ o 736 świadczeń) **na kwotę 22 753 128 zł** (↑ o 933 347 zł). Najwięcej wypłacono ich w powiatach: m. Poznań (512), ostrowskim (290), poznańskim (251), m. Kalisz (197), konińskim (165) i jarocińskim (133).

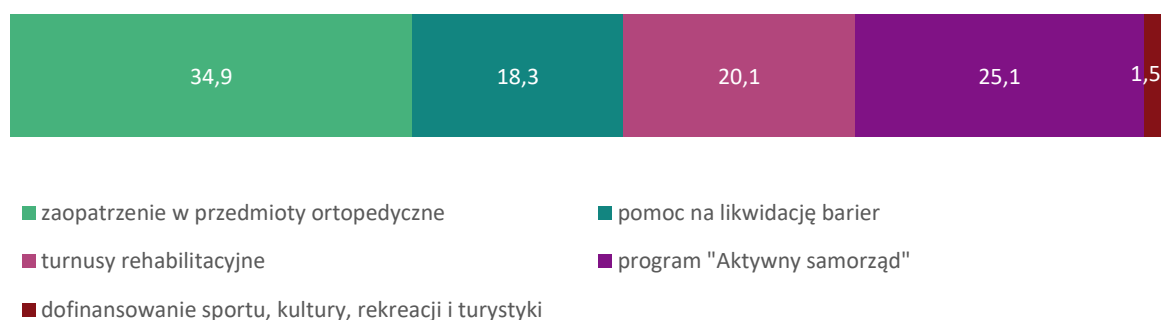
Mapa nr 16 Liczba świadczeń udzielonych w ramach programu „Aktywny samorząd” w 2024 roku

Źródło: Sprawozdanie OZPS za 2024 r.

Spośród opisanych powyżej zadań największą część budżetu stanowiło zaopatrzenie osób potrzebujących w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze i sprzęt rehabilitacyjny – 34,9% oraz finansowanie związane z realizacją programu „Aktywny samorząd” – 25,1% budżetu.

Wykres nr 27 Struktura wydatków na zadania realizowane przez samorządy powiatowe w ramach rehabilitacji społecznej i zawodowej w 2024 roku (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie OZPS za 2024 r.

Z nadesłanych sprawozdań wynika, że w 2024 r. z możliwości dofinansowania usług tłumacza migowego lub tłumacza-przewodnika skorzystało jedynie m. Poznań na kwotę 300 zł (↓ o 2 382 zł).

7.2. Placówki oferujące wsparcie osobom z niepełnosprawnościami

Placówki oferujące wsparcie osobom z niepełnosprawnościami to przede wszystkim:

Domy pomocy społecznej (DPS)

Typy domów pomocy społecznej objęte analizą z uwagi na specyfikę odbiorców – osób z niepełnosprawnością, to w szczególności domy dla:

- osób przewlekle psychicznie chorych,
- dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie,
- dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie,
- osób niepełnosprawnych fizycznie.

Na podstawie analizy statystyki resortowej można zaobserwować, że stacjonarna opieka całodobowa dla osób z niepełnosprawnością oraz przewlekle chorych psychicznie nie jest zapewniona we wszystkich powiatach. Zgodnie z danymi (MRiPS-05 za 2024 r.) w województwie wielkopolskim funkcjonowało **10 DPS dla osób przewlekle psychicznie chorych** (w tym 1 o zasięgu gminnym) oraz **19 DPS dla osób z niepełnosprawnością intelektualną i 1 DPS dla osób niepełnosprawnych fizycznie** (bez domów o charakterze mieszanym). Łącznie dysponowały one (na dzień 31 grudnia 2024 roku) 2 751 miejscami (↑ o 43 miejsca), a w ciągu roku skorzystało z nich 2 773 osób (↑ o 81 osób). W kolejnym roku obserwowany jest wzrost liczby miejsc oraz wzrost liczby korzystających z tej oferty wsparcia. Mimo to na miejsce ww. typach placówek oczekiwało nadal 129 osób, w tym 2 do DPS-u dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie.

Środowiskowe domy samopomocy

Według danych sprawozdania MRiPS-06 w 2024 roku w Wielkopolsce funkcjonowało **78 środowiskowych domów samopomocy** (↑ o 1), które udzieliły wsparcia 2 963 os. (↑ o 60 os.) oraz 1 klub samopomocy dedykowany tej grupie osób (15 osób skorzystało z takiego wsparcia w gminie Kleszczewo). Środowiskowe kluby samopomocy kierowały swoją ofertę do osób z zaburzeniami psychicznymi, niepełnosprawnością intelektualną oraz niepełnosprawnościami sprzężonymi. Ponad 62% ŚDS prowadzonych było przez jednostki samorządu terytorialnego, pozostałe przez inne podmioty działające na ich zlecenie. Łączna liczba gminnych środowiskowych domów samopomocy wyniosła 48 (w miastach Gniezno, Leszno oraz Konin zlokalizowane były po dwa ŚDS-y), natomiast powiatowych

30 (przy czym w m. Poznań wsparcie dostępne było w 9 ŚDS-ach, 3 w powiecie konińskim oraz 2 w powiecie ostrzeszowskim).

 Warsztaty Terapii Zajęciowej

W województwie wielkopolskim w 2024 roku działało **89 warsztatów terapii zajęciowej**, które udzieliły wsparcia 3 261 osobom (↑ o 33 os.) z ograniczoną sprawnością. Według danych z OZPS, łączny koszt prowadzenia i utrzymania warsztatów w 2024 roku wyniósł 119 937 297 złotych, co oznacza wzrost o 14,2% w stosunku do roku poprzedniego. Z danych Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych wynika, że w opisywanym roku sprawozdawczym WTZ opuściło 151 osób, przy czym co dziesiąta z uwagi na podjęcie zatrudnienia (15 osób).

 Zakłady Aktywności Zawodowej

W Wielkopolsce funkcjonowało **9 zakładów aktywności zawodowej**: w Żerkowie, Pile, Liskowie, Koźminie Wlkp., Książenicach, Gołaszewie, Słupcy, Leonowie i Posadzie. Według sprawozdania z zakładów aktywności zawodowej za 2024 roku wielkopolskie ZAZ na koniec roku zatrudniały 581 osób niepełnosprawnych (341 osoby w stopniu znacznym, 240 osoby w stopniu umiarkowanym)²³.

W 2024 roku **usługi specjalistyczne dla osób z zaburzeniami psychicznymi** realizowało 118 gmin – 52,2% spośród wszystkich wielkopolskich gmin (w 2023 roku – 123 gminy, 54,4% wielkopolskich gmin). Liczba korzystających z usług wyniosła 1 288 os. (↓ o 29 os.), średnio na 1 osobę przypadało ok. 21,5 godzin usług w miesiącu (w 2023 roku 24,3 godzin, w 2020 roku ok. 29 godzin). W ciągu całego 2024 roku zrealizowano 332 513 godzin usług, w tym zakresie nastąpił spadek w stosunku do 2023 roku o 9,6%. Od 2020 roku obserwujemy systematyczny spadek średniej liczby godzin w przeliczeniu na jedną osobę korzystającą ze specjalistycznych usług dla osób z zaburzeniami psychicznymi, co ma związek ze spadającą liczbą godzin świadczenia i rosnącymi kosztami tych usług.

W 2024 roku na specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi wydatkowano 26 554 273 zł i w stosunku do 2023 roku nastąpił wzrost wydatków na ten cel o 29,5%. W 2024 roku 1 godzina specjalistycznej usługi dla osób z zaburzeniami psychicznymi kosztowała 79,85 zł (w 2023 roku 55,7 zł).

Tabela nr 5 Usługi specjalistyczne dla osób z zaburzeniami psychicznymi

	USŁUGI SPECJALISTYCZNE DLA OSÓB Z ZABURZENIAMI PSYCHICZNYMI	2024 (↑↓ W PORÓWNANIU DO 2023)

²³ Sprawozdanie INF-ZPCh ZAZ II półrocze 2024 r.

	Liczba gmin realizujących dany typ usługi	118 (↓ o 5 gmin)
	Liczba osób korzystających w ciągu roku	1 288 os. (↓ o 29 os.)
	Liczba świadczeń w ciągu roku	332 513 godz. (↓ o 35 204 godz.)
	Wysokość wydatkowanych środków finansowych w ciągu roku	26 554 273 zł (↑ o 6 063 307 zł)
	Średniomiesięczna liczba usług przypadająca na 1 osobę korzystającą	↓ 21,5 godz. (24,3 godz. w 2023 roku)
	Średni koszt 1 godz. usługi ponoszony przez gminę	↑ 79,85 zł (55,7 zł w 2023 roku)
	Liczba osób realizujących usługi opiekuńcze	23 os. (23 etaty) (↓ o 4 os. ↓ o 3,5 etatów)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Sprawozdania MRIPS-03 za 2024 r.

8. Wsparcie migrantów

Szacowanie skali migracji, a w związku z tym podanie dokładnej liczby cudzoziemców zamieszkujących województwo wielkopolskie, z uwagi na różne statusy prawne legalizujące poszczególne formy pobytu i różne rodzaje dokumentów umożliwiających pracę tym osobom na terenie Polski, jest trudnym zadaniem²⁴.

Z danych Wojewody Wielkopolskiego²⁵ wynika, że w 2024 roku dokumenty pobytowe posiadało 109 344 osób (w tym najwięcej obywateli Ukrainy – 70 122). 65,6% osób posiadających dokumenty pobytowe stanowili mężczyźni. 52,3% spośród 109 344 osób stanowiły osoby w wieku 20-39 lat, 35,7% osoby w wieku 40-59 lat, najstarsze osoby w wieku powyżej 60 lat stanowiły 2,5%, a najmłodsze – poniżej 20 lat 9,5%. Dokumenty pobytowe w ramach pobytu stałego posiadało 6 330 osób, w ramach pobytu czasowego 99 245 osób, w ramach zarejestrowanego pobytu obywatela UE 3 340 osób, pobytu

²⁴ Dane statystyczne pochodzą z baz Wojewody Wielkopolskiego oraz ze zbiorów Głównego Urzędu Statystycznego. GUS podjął się zadania oszacowania liczby cudzoziemców wykonujących pracę w Wielkopolsce.

²⁵ Dane za 2024 rok pochodzą z portalu migracje.gov.pl, dostęp na: 11.02.2025 r.

stałego obywatela Unii Europejskiej 280 osób, pobytu rezydenta długoterminowego UE 63 osoby, ochrony uzupełniającej 48 osób, pobytu członka rodziny obywatela Unii Europejskiej 34 osoby, pobytu stałego członka rodziny obywatela Unii Europejskiej 4 osoby.

Główny Urząd Statystyczny wyzacował, że **pod koniec lipca 2024 r. w Wielkopolsce, pracę wykonywało 110,9 tys. cudzoziemców (41,5 tys. kobiet i 69,4 tys. mężczyzn)**, co stanowiło 11,2% pracujących obcokrajowców w skali kraju i trzecią lokatę w Polsce (po regionie Warszawskim Stołecznym z udziałem 20,6% i województwie dolnośląskim 12,0%)²⁶.

W Wielkopolsce w roku akademickim 2023/24 studiowało 9 643 cudzoziemców²⁷. Według danych Systemu Informacji Oświatowej, na dzień 30 września 2023 roku, dotyczących dzieci i młodzieży cudzoziemców w polskim systemie edukacji, do wielkopolskich szkół uczęszczało 29 166 uczniów i 5 625 przedszkolaków²⁸.

Trwająca od 24 lutego 2022 roku pełnoskalowa wojna rozpoczęta przez Federację Rosyjską na terytorium Ukrainy, wpływa na sytuację życiową obywateli Ukrainy. W związku z wojną procesy migracyjne przebiegają dynamicznie. **W Wielkopolsce według stanu na 10.12.2024 roku 167 725 obywateli Ukrainy uzyskało status cudzoziemców UKR.**

Procesy migracyjne są dostrzegane przez samorządy na wszystkich szczeblach ze względu na ich wpływ na funkcjonowanie społeczności lokalnych. Zagadnienie związane z migracją w kontekście regionalnym pojawiło się zarówno w Strategii Rozwoju Wielkopolski do roku 2030, jak i w Strategii Polityki Społecznej Województwa Wielkopolskiego do roku 2030. Na poziomie regionalnym ważnym jest, aby projektowane przez instytucje działania uwzględniały potrzeby i możliwości nowych mieszkańców województwa, zapraszając ich do korzystania, uczestnictwa lub współtworzenia oferty skierowanej do danej społeczności lokalnej. Ważne, aby do współpracy na rzecz cudzoziemców zapraszać szerokie grono podmiotów z różnych sektorów, m.in. gminne biblioteki, miejskie i gminne domy kultury. Przyczyni się to do zwiększenia spójności społecznej i pozytywnie wpłynie na rozwój całego Regionu.

---

²⁶ Opracowanie GUS – Praca eksperymentalna „Cudzoziemcy wykonujący pracę w Polsce w lipcu 2024 r.”, Urząd Statystyczny w Bydgoszczy, 2025, wyjaśnienie metodologiczne GUS – „Przedstawione wyniki są częścią pracy eksperymentalnej mającej na celu określenie na podstawie źródeł administracyjnych liczby cudzoziemców wykonujących pracę. Prezentowane w pracy eksperymentalnej dane dotyczą „osób wykonujących pracę”, czyli pracujących w gospodarce narodowej oraz osób wykonujących umowy zlecenia i pokrewne. Umowy zlecenia ujmowane są łącznie z umowami o pokrewnym charakterze, do których stosuje się przepisy Kodeksu cywilnego i które wiążą się z obowiązkiem objęcia ubezpieczeniem społecznym i/lub zdrowotnym w ZUS, tj. umowy agencyjne, o świadczenie usług, umowy uaktywniające, akty powołania, umowy z członkami rad nadzorczych oraz kontrakty menedżerskie mające charakter umowy zlecenia. Osoby sklasyfikowane jako pracujące, które jednocześnie wykonują umowy zlecenia lub pokrewne, są liczone tylko raz i zaliczane do grupy pracujących.

²⁷ Rocznik Statystyczny Województwa Wielkopolskiego 2024, Urząd Statystyczny w Poznaniu, Poznań 2024, Tab. 3(59) Uczelnie w roku akademickim 2023/24, s. 93.

²⁸ <https://dane.gov.pl/pl/dataset/1426,liczba-uczniow-cudzoziemcow-wedug-gmin/resource/62744/table>
dostęp na: 11.02.2025 r.

8.1. Pomoc społeczna świadczona migrantom

Osobami uprawnionymi do korzystania z pomocy społecznej – oprócz osób posiadających obywatelstwo polskie – są także cudzoziemcy, którzy mają miejsce zamieszkania i przebywają na terenie Polski m.in.:

- na podstawie zezwolenia na pobyt stały,
- zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego Unii Europejskiej,
- w związku z uzyskaniem w Rzeczypospolitej Polskiej statusu uchodźcy lub ochrony uzupełniającej.

Cudzoziemcy, którzy otrzymali w Polsce status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą mogą skorzystać z pomocy realizowanej przez okres do 12 miesięcy w ramach tzw. [indywidualnego programu integracji \(IPI\)](#) mającego na celu wspieranie procesu ich integracji.

194 os.

tylu cudzoziemców otrzymało wsparcie w powiatowych
centrach pomocy rodzinie

W 2024 roku powiatowe centra rodziny udzieliły pomocy 194 cudzoziemcom zamieszkującym województwo wielkopolskie (179 rodzin), w tym: 26 cudzoziemcom ze statusem uchodźcy (↑ o 1 os.), 157 z ochroną uzupełniającą (↑ o 10 os.), oraz 11 (↑ o 4 os.), przebywającym na podstawie zezwolenia na pobyt czasowy (w związku z udzieleniem ochrony uzupełniającej), na łączną kwotę 2 087 298 zł (↑ o 362 399 zł).

W ramach tej kwoty 179 rodzin uzyskało pomoc na utrzymanie, 58 rodzin na naukę j. polskiego, a 160 rodzin – pracę socjalną, niezbędne poradnictwo psychologiczne, pedagogiczne i prawne oraz pomoc w załatwianiu spraw w instytucjach i urzędach.

W roku oceny świadczenie z pomocy społecznej (wypłacane przez gminy) **z powodu trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy zostało przyznane 210 rodzinom** (↑ o 7 rodzin), liczącym 359 osób (↓ o 4 os.).

Ponadto, cudzoziemcy uprawnieni do korzystania z pomocy społecznej, jeśli znajdują się w trudnej sytuacji życiowej i spełniają kryteria objęcia ich wsparciem ze strony instytucji pomocy społecznej, mogą korzystać ze świadczeń pieniężnych i niepieniężnych pomocy społecznej na zasadach ogólnych, tak jak obywatele polscy.

8.2. Ośrodki wsparcia cudzoziemców

Na terenie województwa wielkopolskiego w 2024 roku nie funkcjonował żaden ośrodek całodobowy dla cudzoziemców. W subregionach działają natomiast Centra Integracji Cudzoziemców, które mają być kompleksową formą pomocy integracyjnej dla cudzoziemców, zakładającą holistyczne wsparcie dla migrantów w ich środowisku lokalnym.

Centra Integracji Cudzoziemców

Obszar wsparcia migrantów w naszym kraju jest w przeważającej części realizowany poprzez działalność organizacji pozarządowych. Jednak w ramach budowania struktur systemu wsparcia cudzoziemców na terenie województwa wielkopolskiego powstało 5 subregionalnych Centrów Integracji Cudzoziemców, które funkcjonują w Poznaniu, Kaliszu, Koninie, Lesznie i Pile.

W latach 2021-2023 Centra funkcjonowały pierwotnie w ramach projektu pn. „Budowanie struktur dla integracji w Polsce – etap II – pilotaż Centrów Integracji Cudzoziemców”, ze środków Funduszu Azylu, Migracji i Integracji dotyczącego pomocy migrantom, gdzie Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Poznaniu był partnerem projektu (liderem projektu było Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej, natomiast drugim partnerem województwo opolskie – WUP w Opolu). W 2024 roku z kolei Centra były finansowane z projektu „Wsparcie wielkopolskich migrantów”, współfinansowanego przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus oraz z budżetu państwa w ramach FEW na lata 2021 – 2027. Działanie FEWP.06.12 Integracja społeczno-gospodarcza obywateli państw trzecich.

Centrum Integracji Cudzoziemców (CIC) stanowi kompleksową formę pomocy integracyjnej dla cudzoziemców, zakładającą holistyczne wsparcie dla migrantów w ich środowisku lokalnym. Jego funkcjonowanie jest oparte na koncepcji tzw. „jednego okienka” i polega na skupieniu w jednym miejscu różnorodnych usług adresowanych do cudzoziemców.

Oferta CIC to przede wszystkim:

- prowadzenie punktu informacyjnego, w którym migranci uzyskują niezbędne informacje w zakresie np. świadczeń pomocy społecznej, świadczeń rodzinnych, zagadnień dotyczących rynku pracy, edukacji i innych,
- organizacja kursów języka polskiego i kursów adaptacyjnych,
- wsparcie doradców międzykulturowych,
- wsparcie prawne i psychologiczne,
- zajęcia animacyjne i integracyjne dla dzieci i dorosłych,
- rozwój kompetencji zawodowych,

- kampanie społeczne i działania na rzecz społeczności lokalnej.

W 2024 roku w ramach działalności CIC przeprowadzono m.in. 103 warsztaty integracyjno-kreatywne, zorganizowano 11 grup z nauki j. polskiego (blisko 120 osób), a także zaoferowano również cykliczne wsparcie prawnika, psychologa, doradcy zawodowego. Dodatkowo, centra pełniły rolę sieciującą i podczas 5 edycji tzw. Okrągłych Stołów zgromadziły 190 uczestników – przedstawicieli instytucji i NGO zaangażowanych w procesy integracji cudzoziemców.

9. Środki finansowe na wydatki w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej w budżecie jednostki samorządu terytorialnego

Opisując część sprawozdania dotyczącą środków finansowych należy podkreślić, iż zawarte w niej dane pochodzą ze sprawozdań budżetowych gmin i powiatów (Rb-28) (Sprawozdanie z wykonania planu wydatków budżetowych jednostki samorządu terytorialnego), a wydatki wyszczególnione w sprawozdaniu OZPS stanowią jedynie część wydatków ponoszonych przez JST w obszarze pomocy społecznej (uwzględniają m.in. kwoty świadczeń z pomocy społecznej, wydatki na usługi społeczne), polityki społecznej (uwzględniają m.in. wydatki na pieczę zastępczą, fundusz alimentacyjny, prowadzenie żłobków), działań prowadzonych na rzecz rodziny oraz ochrony zdrowia.

Kwota na realizację wybranych działań w zakresie pomocy społecznej i innych obszarów polityki społecznej, wydatkowana w 2024 roku przez gminy i powiaty wyniosła 4 701 673 097 zł o 13,44% więcej (↑ 631 759 484 zł), aniżeli w 2023 roku. W budżetach ośrodków pomocy społecznej, centrów usług społecznych i powiatowych centrów pomocy rodzinie, znajdowało się 3 114 137 349 zł (↑ 455 297 138 zł), co stanowiło 66,2% (↑ o 0,9 p. p.) z całości tej kwoty.

Poniżej znajduje się prezentacja wysokości środków finansowych wydatkowanych w Wielkopolsce na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej i polityki społecznej. Pod tabelą znajduje się analiza dominujących tendencji dotyczących wydatków samorządów gminnych i powiatowych w roku oceny.

Tabela nr 6 Środki finansowe przeznaczone w latach 2023, 2024 na wybrane wydatki w obszarze pomocy społecznej i polityki społecznej oraz prognozy na rok 2025 (zł)

WYSZCZEGÓLNIENIE WYDATKÓW		Rok 2023 (zł)	Rok oceny 2024 (zł)	Prognoza 2025 (zł)
OGÓŁEM				
OGÓŁEM (działy)	1	4 069 913 613	4 701 673 097	4 774 798 174
W tym: w budżecie OPS/PCPR	2	2 658 840 211	3 114 137 349	3 099 219 474
851 - OCHRONA ZDROWIA				
85153 - Przeciwdziałanie narkomanii	3	4 016 675	3 912 450	4 881 592
w tym: w budżecie OPS / PCPR	4	857 555	868 897	1 000 441
85154 - Przeciwdziałanie alkoholizmowi	5	179 967 967	108 334 273	114 934 093
w tym: w budżecie OPS / PCPR	6	23 873 979	24 054 747	24 746 438
852 - POMOC SPOŁECZNA				
85202 - Domy pomocy społecznej	7	633 262 730	775 146 405	850 430 210
w tym: w budżecie OPS / PCPR	8	192 426 493	242 696 451	276 555 891
85203 - Ośrodki Wsparcia	9	101 075 490	119 366 148	137 125 629
w tym: w budżecie OPS / PCPR	10	12 295 664	15 652 157	17 884 726
85205 - Zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie	11	4 812 656	7 019 905	7 977 849
w tym: w budżecie OPS / PCPR	12	3 604 657	5 507 249	5 782 074
85213 - Składki na ubezpieczenie zdrowotne opłacane za osoby pobierające niektóre świadczenia z pomocy społecznej oraz za osoby uczestniczące w zajęciach w centrum integracji społecznej	13	6 407 324	9 022 378	10 614 835
w tym: w budżecie OPS / PCPR	14	6 299 252	8 763 091	10 329 590
85214 - Zasiłki okresowe, celowe i pomoc w naturze oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe	15	87 674 257	82 427 128	102 695 885
w tym: w budżecie OPS	16	86 158 073	80 772 267	101 258 757
85216 - Zasiłki stałe	19	70 045 768	98 943 765	119 829 625
w tym: w budżecie OPS	20	67 289 036	95 080 437	116 006 512
85218 - Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie	21	49 543 197	57 904 845	64 568 032
w tym: w budżecie PCPR	22	48 288 152	55 054 829	59 746 570
85219 - Ośrodki Pomocy Społecznej	23	386 386 521	472 931 790	537 768 996
w tym: w budżecie OPS	24	379 652 815	470 846 164	528 529 263
85220 - Jednostki specjalistycznego poradnictwa, mieszkania chronione i ośrodki interwencji kryzysowej	25	12 272 984	14 256 325	17 662 003
w tym: w budżecie OPS / PCPR	26	5 933 900	6 359 277	8 651 509
85228 - Usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze	27	141 727 393	163 515 276	184 106 022
w tym: w budżecie OPS / PCPR	28	72 562 782	87 646 915	100 649 124
85230 - Pomoc w zakresie dożywiania	29	63 741 731	60 640 782	62 664 553
w tym: w budżecie OPS	30	62 011 553	58 858 388	60 187 263
85231 - Pomoc dla cudzoziemców	31	25 723 993	12 326 390	7 355 134

w tym: w budżecie OPS / PCPR	32	10 542 289	6 688 347	3 550 790
W tym (z wiersza 31): Wydatki na pomoc dla cudzoziemców w celu integracji ze środowiskiem (cudzoziemcy, którzy uzyskali status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą)	33	5 705 370	3 558 317	4 198 658
w tym: w budżecie OPS / PCPR	34	2 031 364	2 213 875	2 564 337
85232 - Centra Integracji Społecznej	35	6 972 410	8 567 431	8 905 180
w tym: w budżecie OPS / PCPR	36	2 036 625	2 116 939	2 150 092
85278 - Usuwanie skutków klęsk żywiołowych	37	16 850	559 810	2 032
w tym: w budżecie OPS / PCPR	38	14 000	526 572	0
85295 - Pozostała działalność	39	96 219 868	142 894 835	110 510 259
w tym: w budżecie OPS / PCPR	40	51 260 062	94 679 995	60 590 596
853 - POZOSTAŁE ZADANIA W ZAKRESIE POLITYKI SPOŁECZNEJ				
85311 - Rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych	41	37 636 300	44 021 850	32 681 703
w tym: w budżecie OPS / PCPR	42	20 858 565	25 110 356	11 748 769
85321 - Zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności	43	21 636 709	26 097 497	26 669 523
w tym: w budżecie dyspozycji OPS / PCPR	44	7 088 690	7 126 997	6 822 394
85324 - Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych	45	45 997 076	54 639 852	54 729 636
w tym: w budżecie OPS / PCPR	46	30 438 962	36 625 443	36 228 453
85395 - Pozostała działalność w zakresie polityki społecznej	47	98 643 752	49 987 175	56 227 629
w tym: w budżecie OPS / PCPR	48	73 835 603	34 870 987	37 329 099
854 - EDUKACYJNA OPIEKA WYCHOWAWCZA				
85415 - Pomoc materialna dla uczniów o charakterze socjalnym	49	11 671 688	8 934 954	7 844 373
w tym: w budżecie OPS / PCPR	50	6 814 534	5 165 545	4 736 578
85416 - Pomoc materialna dla uczniów o charakterze motywacyjnym	51	6 611 932	8 021 868	9 773 447
w tym: w budżecie OPS / PCPR	52	164 924	177 746	202 114
855 - RODZINA				
85501 - Świadczenie wychowawcze	53	6 081 087	4 650 883	4 736 734
w tym: w budżecie OPS / PCPR	54	2 504 872	1 091 150	897 597
85502 - Świadczenia rodzinne, świadczenie z funduszu alimentacyjnego oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego	55	1 483 088 006	1 763 268 365	1 545 681 228
w tym: w budżecie OPS / PCPR	56	1 249 453 173	1 458 274 612	1 291 962 533
85504 - Wspieranie rodziny	57	31 198 619	40 938 325	49 855 837
w tym: w budżecie OPS / PCPR	58	29 463 630	35 545 790	45 199 424
85516 - Tworzenie i funkcjonowanie żłobków	59	151 216 197	197 534 235	227 082 335
w tym: w budżecie OPS / PCPR	60	624 798	2 017 372	1 906 700
85516 - Tworzenie i funkcjonowanie klubów dziecięcych	61	4 684 572	9 970 973	10 885 230

w tym: w budżecie OPS / PCPR	62	1 807 182	2 278 852	2 343 820
85516 - Dzienni opiekunowie	63	649 550	966 328	960 145
w tym: w budżecie OPS / PCPR	64	0	0	0
85508 - Rodziny zastępcze	65	165 364 269	196 720 628	225 804 692
w tym: w budżecie OPS / PCPR	66	150 605 852	179 836 950	207 505 405
85510 - Działalność placówek opiekuńczo-wychowawczych	67	108 091 657	123 953 735	148 365 964
w tym: w budżecie OPS / PCPR	68	36 628 561	40 792 227	47 935 410
85513 - Składki na ubezpieczenie zdrowotne opłacane za osoby pobierające niektóre świadczenia rodzinne, zgodnie z przepisami ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz za osoby pobierające zasiłki dla opiekunów, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów	69	27 474 385	34 196 493	31 464 769
w tym: w budżecie OPS / PCPR	70	23 443 978	29 050 600	26 778 542
85514 - Składki na ubezpieczenie zdrowotne opłacane za osoby przebywające na urloпах wychowawczych, za osoby zatrudnione jako nianie oraz za osoby sprawujące osobistą opiekę nad dzieckiem	71	0	0	0
w tym: w budżecie OPS / PCPR	72	0	0	0
85578 Usuwanie skutków klęsk żywiołowych	73	0	0	3 000
w tym: w budżecie OPS / PCPR	74	0	0	3 000

Źródło: Opracowanie własne na podstawie OZPS za 2024 r.

W 2024 roku, w porównaniu do 2023 roku, o 13,43% (631 759 484 zł więcej) wzrosła ogólna kwota na wydatki wykazane w tabeli budżetowej OZPS. Wzrost kwoty w 2024 roku, w porównaniu do 2023 roku, był spowodowany zwiększeniem kwot poszczególnych składowych budżetu pomocy społecznej m.in.:

- **Wzrostem kwoty wydatkowanej na domy pomocy społecznej** (rozdział 85202) – wydatkowano na ten cel więcej o 141 883 675 zł.
- **Wzrostem kwoty wydatkowanej na ośrodki wsparcia** (rozdział 85203) – wydatkowano na ten cel więcej o 18 290 658 zł.
- **Wzrostem kwoty wydatkowanej na zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie** (rozdział 85205) – w skali województwa kwota na ten cel zwiększyła się o 2 207 249 zł.
- **Wzrostem kwoty wydatkowanej na składki na ubezpieczenie zdrowotne opłacane za osoby pobierające niektóre świadczenia z pomocy społecznej oraz za osoby uczestniczące w zajęciach w centrum integracji społecznej** (rozdział 85213) – w skali województwa kwota na ten cel wzrosła o 2 615 054 zł.
- **Zwiększeniem się kwoty wydatkowanej na zasiłki stałe** (rozdział 85216) – kwota wzrosła o 28 897 997 zł.

- Zwiększeniem się kwoty wydatkowanej na **działalność powiatowych centrów pomocy rodzinie, ośrodków pomocy społecznej i centrów usług społecznych** (rozdział 85218 i 85219) – więcej o 94 906 917 zł.
- Zwiększeniem się kwoty wydatkowanej na **Jednostki specjalistycznego poradnictwa, mieszkania chronione i ośrodki interwencji kryzysowej** (rozdział 85220) – więcej o 1 983 341 zł.
- Zwiększeniem się kwoty wydatkowanej na **usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze** (rozdział 85228) – więcej o 21 787 883 zł.
- Zwiększeniem się kwoty na **usuwanie skutków klęsk żywiołowych** (rozdział 85278) – więcej o 542 960 zł.
- Zwiększeniem się kwoty wydatkowanej na funkcjonowanie **Centrów Integracji Społecznej** (rozdział 85232) – więcej o 1 595 021 zł.
- Zwiększeniem się kwoty na **pozostałą działalność w zakresie pomocy społecznej** (rozdział 85295) – więcej o 46 674 967 zł.
- Wzrostem kwoty wydatkowanej na **rehabilitację zawodową i społeczną osób niepełnosprawnych** (rozdział 85311) – więcej o 6 385 550 zł.
- Wzrostem wydatków związanych z **funkcjonowaniem Zespołów do spraw orzekania o niepełnosprawności** (rozdział 85321) – więcej o 4 460 788 zł.
- Wzrostem wydatków w ramach **Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych** (rozdział 85324) – więcej o 8 642 776 zł
- Wzrostem wydatków w ramach **pomocy materialnej dla uczniów o charakterze motywacyjnym** (rozdział 85416) – więcej o 1 409 936 zł
- Wzrostem wydatków na **wspieranie rodziny** (rozdział 85504) – więcej o 9 739 706 zł
- Wzrostem wydatków na **tworzenie i funkcjonowanie żłobków** (rozdział 85516) – więcej o 46 318 038 zł.
- Wzrostem wydatków na **tworzenie i funkcjonowanie klubów dziecięcych** (rozdział 85516) – więcej o 5 286 401 zł.
- Wzrostem wydatków na **pieczę zastępczą** (rozdział 85508 i 85510) – łącznie na pieczę rodzinną i instytucjonalną odnotowano wzrost o 47 218 437 zł.

W 2024 roku odnotowano następujące zmiany:

- **Wzrost wydatków na pieczę zastępczą.** Wydatki w 2024 roku wzrosły w przypadku pieczy rodzinnej o 31 356 359 zł (↑ o 16%), natomiast w przypadku pieczy instytucjonalnej o 15 862 078 zł (↑ o 13%). Wzrost kosztów życia, cen energii, produktów codziennego użytku, przekładają się na wzrost wydatków w tym zakresie. W przypadku umieszczenia dziecka

w pieczy zastępczej gmina ponosi wydatki w wysokości: 10% w pierwszym roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej, 30% – w drugim roku i 50% w trzecim i kolejnych latach pobytu dziecka w pieczy zastępczej. Średni miesięczny koszt utrzymania dziecka w placówce opiekuńczo-wychowawczej w 2024 roku wyniósł 8 259 zł i wzrósł o 405 zł względem 2023 roku.

- **Wzrost wydatków na funkcjonowanie domów pomocy społecznej w 2024 roku o 18% (↑ o 141 883 675 zł).** Przedstawiciele OPS/CUS zaznaczają, że wydatki na ten cel stanowią istotną część budżetu powiatów i gmin. Zapewnienie opieki środowiskowej dla wielu gmin staje się działaniem priorytetowym, na realizację którego pozyskują środki zewnętrzne. Zwiększające się koszty utrzymania w DPS, a także zmiana sposobu funkcjonowania rodzin, z roku na rok wymaga zaplanowania zwiększonych wydatków na domy pomocy społecznej. **Rośnie kwota średniego miesięcznego kosztu utrzymania mieszkańca w DPS.** W 2024 roku kwoty te wynosiły od 4 750 zł do 12 087 zł, w zależności od lokalizacji i typu placówki²⁹.
- **Wzrost wydatków na usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze o 13,3%.** Zapewnienie opieki środowiskowej dla wielu gmin staje się działaniem priorytetowym i najbardziej oczekiwanym ze strony mieszkańców. Gminy są zobowiązane do wdrażania procesu deinstytucjonalizacji poprzez wdrażanie usług o charakterze profilaktyczno-środowiskowym. W przypadku usług opiekuńczych są one niewątpliwie działaniem opóźniającym konieczność uruchomienia opieki całodobowej. Świadczenie usług specjalistycznych wiąże się z koniecznością ponoszenia większych wydatków za godzinę realizacji takiej usługi. W 2024 roku średni koszt usługi opiekuńczej specjalistycznej był o 41% wyższy od usługi opiekuńczej podstawowej (37,2 zł vs. 62,8 zł). W 2024 roku spośród 3 777 227 godz. usług opiekuńczych, niecałe 2% stanowiły usługi specjalistycznych (73 204 godziny).
- **Wzrost wydatków na wypłaty zasiłków stałych o 28 897 997 zł (↑ o 29,2%).** W 2024 roku do 1 000 zł wzrosła maksymalna wysokość zasiłku stałego, natomiast minimalna kwota zasiłku wynosiła 100 zł. W 2023 roku maksymalna kwota zasiłku stałego wynosiła 719 zł miesięcznie, a minimalna nie mogła być niższa niż 30 zł. Zasiłek stały przyznawany jest osobom będącym w najtrudniejszej sytuacji socjalnej i życiowej – osoba, aby otrzymać to świadczenie musi spełnić kryterium dochodowe oraz warunek bycia niezdolną do pracy z powodu wieku lub niepełnosprawności. 90,4% otrzymujących to świadczenie to osoby prowadzące 1-osobowe gospodarstwa domowe.
- **Wzrost wydatków JST w rozdziale 85203 – ośrodki wsparcia.** W 2024 roku w porównaniu z 2023 rokiem wydatkowano na ten cel 18 290 658 zł więcej. W tym rozdziale budżetowym

²⁹ <https://serwisy.gazetaprawna.pl/samorzad/artykuly/9726254,ile-kosztuje-dps-w-2025-roku-oplaty-i-nowe-przepisy.html>, dostęp na: 15.05.2025 r.

wykazywane są najczęściej ośrodki, które świadczą wsparcie dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

- **Wzrost wydatków JST w rozdziale 85220 – specjalistyczne poradnictwo, mieszkania chronione i ośrodki interwencji kryzysowej.** Usługi poradnictwa i interwencji kryzysowej są świadczone w odpowiedzi na problemy rodzin związane z przemocą domową, czy bezradnością w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. W 2024 roku środki wydatkowane w tym obszarze były o 1 983 341 zł wyższe aniżeli w 2023 roku.
- **Wzrost wydatków JST związanych z tworzeniem i funkcjonowaniem żłobków i klubów dziecięcych.** Wzrost wydatków na żłobki wyniósł 46 318 038 zł, a na kluby dziecięce 5 286 401 zł. Gminy wykorzystują środki z KPO i rozwijają infrastrukturę dla najmłodszych mieszkańców.
- **Spadek wydatków na zasiłki okresowe, zasiłki celowe, pomoc materialną dla uczniów o charakterze socjalnym, pomoc w naturze, udzielanie wsparcia w postaci posiłków.** Wydatki zmniejszyły się z powodu spadku liczby klientów, którzy korzystali z podstawowego wsparcia socjalnego w ramach systemu pomocy społecznej. W 2024 roku o 13% spadła liczba osób pobierających zasiłki okresowy, o 11% spadła liczba świadczeniobiorców zasiłku celowego, a o 7% zmalała liczba osób korzystających z posiłku. Spadek liczby klientów jest wynikiem przede wszystkim niskich progów kryterium dochodowego uprawniającego do pomocy społecznej (776 zł na osobę prowadzącą 1-osobowe gospodarstwo domowe i 600 zł na osobę w rodzinie). Kryteria dochodowe w pomocy społecznej obowiązujące w 2024 roku nie przystawały do rzeczywistości gospodarczej w kraju. W 2024 roku najniższe wynagrodzenie w Polsce wynosiło 4 242 zł brutto od stycznia, a od lipca wzrosło do 4 300 zł brutto, natomiast przeciętne wynagrodzenie w gospodarce narodowej wynosiło 8 181,72 zł. W 2024 roku progi finansowe kryterium dochodowego w pomocy społecznej znajdowały się poniżej wartości minimum egzystencji wyliczonej na 2024 rok dla wszystkich typów gospodarstw domowych, np. kryterium dochodowe w pomocy społecznej ustalone dla 1 osobowego gospodarstwa domowego (776 zł) było niższe niż minimum egzystencji liczone dla 1 osobowego gospodarstwa domowego pracowniczego (949,04 zł) i 1 osobowego gospodarstwa emeryckiego (902,39 zł)³⁰.

---

³⁰ https://www.ipiss.com.pl/wp-content/uploads/2025/04/ME-dla-MRPiPS-2024-srednioroczne_03_04_25_nv_.pdf, dostęp na: 15.05.2025r.

10. Wnioski i rekomendacje

10.1. Korzystający z pomocy i wsparcia

W ciągu ostatnich lat liczba świadczeniobiorców w województwie wielkopolskim sukcesywnie maleje, w porównaniu z ubiegłym rokiem ich liczba spadła o 4 602 osoby, tj. o 5,6%. W 2024 r. świadczenia z pomocy społecznej przyznano 76 825 os., co stanowiło 34,0% ogółu osób, którym udzielono szeroko rozumianej pomocy i wsparcia. Z kolei pomocy i wsparcia ze strony JOPS (w tym również pomocy przyznanej bez decyzji i pracy socjalnej) doświadczyło 6,5% Wielkopolan, tj. 226 197 osób.

Przyczyn tego zjawiska upatruje się przede wszystkim z niedostatecznej waloryzacji progów dochodowych uprawniających do otrzymania świadczeń pomocy społecznej dostosowanych do tempa inflacji cen towarów i usług, wzrostu średniego wynagrodzenia czy podwyżek kwot płacy minimalnej. Pomimo podwyższenia kwot uprawniających do pobierania zasiłków z pomocy społecznej w roku 2024, nadal spora grupa osób wymagających wsparcia nie kwalifikuje się do uzyskania pomocy z uwagi na przekroczone kryteria dochodowe.

W roku 2024 zwiększył się odsetek osób długotrwale korzystających ze świadczeń pomocy społecznej, czyli zarejestrowanych w systemach pomocy społecznej w ciągu ostatnich 36 miesięcy przez co najmniej 18 miesięcy – z 46,9 w roku 2023 do 49,1 w roku oceny.

W ciągu ostatnich 3 lat wartość tego wskaźnika pozostawała na zbliżonym poziomie, w 2022 roku wyniosła 48,6, w roku 2023 osiągnęła wartość najniższą – 46,9, natomiast w roku oceny wzrosła do 49,1, tj. o 2,2 p. p. w porównaniu z rokiem ubiegłym. Należy systematycznie monitorować sytuację materialną gospodarstw domowych oraz **zabezpieczyć środki finansowe** na pomoc materialną w postaci świadczeń pieniężnych kierowanych do grup zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym, a także na pomoc niematerialną, realizowaną m.in. poprzez działania wykwalifikowanej kadry pomocy społecznej (np. asystenci rodziny) czy rozwój infrastruktury pomocy społecznej adresowanej do tej grupy.

Szczególną kategorią klientów pomocy społecznej, której należy zapewnić dedykowane wsparcie, są osoby starsze i samotne, w tym prowadzące jednoosobowe gospodarstwa domowe.

Od kilku lat rośnie sukcesywnie odsetek klientów pomocy społecznej tworzących jednoosobowe gospodarstwa domowe. Począwszy od roku 2018 kategoria ta stała się liczniejsza niż pozostałych gospodarstw domowych, w roku oceny jego wartość wyniosła 59,5%, co oznacza wzrost o 1,5 p. p.

w porównaniu do wartości z roku 2023. W grupie wszystkich gospodarstw domowych otrzymujących świadczenia z pomocy społecznej 19,3% to 1-osobowe gospodarstwa domowe emerytów i rencistów (wzrost o 0,9 p. p. w porównaniu z ubiegłym rokiem). W ostatnich latach obserwujemy również stały wzrost odsetka świadczeniobiorców w wieku starszym (o 1,4 p. p. w porównaniu z rokiem ubiegłym).

W roku 2024, podobnie jak w latach ubiegłych, spadła wartość wskaźnika deprywacji lokalnej (stopień niezaspokojenia potrzeb mieszkańców wielkopolskich gmin wyrażony liczbą bezwzględną jako stosunek liczby osób w rodzinach, którym przyznano pomoc na każdy 1 000 mieszkańców gminy) i wyniosła 32,2, co oznacza spadek o 2,5 p. p. w porównaniu do roku poprzedniego.

Najwyższe wartości wskaźnika deprywacji lokalnej w roku 2023 zanotowano na północnych i wschodnich krańcach Wielkopolski, w szczególności na terenie gmin: Malanów, p. turecki (111,3), Krzyż Wlkp., p. czarnkowsko-trzcianecki (85,0) i Brudzew, p. turecki (78,2). W tym zestawieniu znalazły się także gminy z powiatów: nowotomyskiego, kaliskiego, konińskiego, złotowskiego i chodzieskiego. z powiatów: czarnkowsko-trzcianeckiego, złotowskiego, tureckiego, kaliskiego i wągrowieckiego. W związku z tym zaleca się zintensyfikowanie działań na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, zwłaszcza na terenach dotkniętych w największym stopniu deprywacją potrzeb.

Na przestrzeni kilku ostatnich lat czterema głównymi powodami udzielania pomocy i wsparcia w województwie wielkopolskim pozostawały niezmiennie: ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność i długotrwała lub ciężka choroba, zmienna była natomiast ich kolejność w poszczególnych latach. Od kilku lat głównym powodem korzystania z pomocy społecznej w województwie wielkopolskim jest długotrwała lub ciężka choroba w rodzinie, natomiast na drugie miejsce zakwalifikowała się w roku oceny niepełnosprawność, następnie ubóstwo i bezrobocie.

We wszystkich tych kategoriach nastąpił spadek liczby rodzin korzystających, w stosunku do poprzedniego roku. W 2024 roku lista powodów wyglądała następująco: 1. Długotrwała lub ciężka choroba – 33 234 rodzin (↓ o 1 330 rodzin), 2. Niepełnosprawność – 23 428 rodzin (↓ o 753 rodziny), 3. Ubóstwo – 22 845 rodzin (↓ o 2 528 rodzin) 4. Bezrobocie – 12 763 rodzin (↓ o 2 143 rodziny). Zaleca się zintensyfikowanie działań na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, adresowanych do tych grup beneficjentów.

W 2024 roku o 12,9% zmalała liczba świadczeniobiorców zasiłku okresowego (o 2 063 os.), zasiłku celowego o 11,3% (o 4 356 os.), natomiast liczba osób pobierających zasiłki stały wzrosła o 17 osób. Kwoty wydatkowane na świadczenia pieniężne w 2024 roku zmalały w przypadku

dwóch typów zasiłku: okresowego (↓ o 12,4%) i celowego (↓ o 8,1%). W przypadku zasiłku stałego kwota wydatkowana w 2024 roku wzrosła o 29% (z 69 905 907 zł do 99 039 736 zł), maksymalna kwota zasiłku stałego wzrosła z 719 zł do 1 000 zł, a minimalna – z 30 zł do 100 zł.

Spadek liczby klientów jest wynikiem przede wszystkim obowiązywania w 2024 roku niskich progów kryterium dochodowego uprawniającego do pomocy społecznej (776 zł na osobę prowadzącą 1 - osobowe gospodarstwo domowe i 600 zł na osobę w rodzinie). Kryteria dochodowe w pomocy społecznej obowiązujące w 2024 roku nie przystawały do rzeczywistości gospodarczej w kraju, w 2024 roku najniższe wynagrodzenie w Polsce wynosiło 4 242 zł brutto od stycznia, a od lipca wzrosło do 4 300 zł brutto. Przeciętne wynagrodzenie w gospodarce narodowej w 2024 r. wynosiło 8 181,72 zł. W 2024 roku progi finansowe kryterium dochodowego w pomocy społecznej znajdowały się poniżej wartości minimum egzystencji wyliczonej na 2024 rok dla wszystkich typów gospodarstw domowych, np. kryterium dochodowe w pomocy społecznej ustalone dla 1 osobowego gospodarstwa domowego (776 zł) było niższe niż minimum egzystencji liczone dla 1 osobowego gospodarstwa domowego pracowniczego (949,04 zł) i 1 osobowego gospodarstwa emeryckiego (902,39 zł)³¹.

W 2024 roku zasiłek stały wypłacono 11 806 os. (↑ o 17 os.) na łączną kwotę 99 039 736 zł (↑ o 29 133 829 zł, 29% więcej niż w 2023 roku). Prognozy na 2025 rok zakładają wzrost liczby osób pobierających zasiłek stały o 7 os. i zwiększenie nakładów finansowych na ten cel o 7 181 386 zł.

Zasiłek stały przyznawany jest osobom będącym w najtrudniejszej sytuacji socjalnej i życiowej – osoba, aby otrzymać to świadczenie musi spełnić kryterium dochodowe oraz warunek bycia niezdolną do pracy z powodu wieku lub niepełnosprawności. 90,4% otrzymujących to świadczenie to osoby prowadzące 1-osobowe gospodarstwa domowe. W ciągu ostatnich kilku lat odsetek osób samotnie gospodarujących wśród pobierających ten typ świadczenia sukcesywnie wzrastał (89,7% w 2023, 88,6% w 2022, 87,7% w 2021, 86% w 2020 roku).

10.2. Usługi socjalne

W 2024 roku 12 963 os. (↑ o 144 os.) skorzystały z 3 777 227 godzin usług opiekuńczych (↓ 109 230 godz.), na które wydatkowano 142 264 891 zł (↑ 17 414 063 zł). W 2024 roku, wśród 12 963 os. (↑ o 144 os.) korzystających z usług opiekuńczych: 388 os. (↑ o 33 os.) skorzystało ze specjalistycznych usług opiekuńczych, a 250 os. (↑ o 239 os.) z usług sąsiedzkich.

³¹ https://www.ipiss.com.pl/wp-content/uploads/2025/04/ME-dla-MRPiPS-2024-srednioroczne_03_04_25_nv_.pdf, dostęp na: 15.05.2025 r.

Zapewnienie opieki środowiskowej dla wielu gmin staje się działaniem priorytetowym i najbardziej oczekiwanym ze strony mieszkańców. Gminy są zobowiązane do wdrażania procesu deinstytucjonalizacji poprzez rozwój usług o charakterze profilaktyczno-środowiskowym. W przypadku usług opiekuńczych są one niewątpliwie działaniem opóźniającym konieczność uruchomienia opieki całodobowej. Świadczenie usług specjalistycznych wiąże się z koniecznością ponoszenia większych wydatków za godzinę realizacji takiej usługi. W 2024 roku średni koszt usługi opiekuńczej specjalistycznej był o 41% wyższy od usługi opiekuńczej podstawowej (37,2 zł vs. 62,8 zł). W 2024 roku spośród 3 777 227 godz. usług opiekuńczych, niecałe 2% stanowiły usługi specjalistyczne (73 204 godziny).

W 2024 roku pomoc w postaci schronienia otrzymało 4 146 os. (↑ o 63 os.), a na ten cel wydatkowano 30 245 944 zł (↑ o 6 654 780 zł), prognozy na 2025 rok zakładają podobny poziom udzielania wsparcia. Osoby korzystające ze schronienia stanowią 10,5% wśród świadczeniobiorców niepieniężnych.

Przedstawiciele gmin, w kontekście problemu bezdomności zwracają uwagę na fakt, iż rosnące koszty pobytu w schroniskach stają się motywacją do uruchamiania alternatywnych rozwiązań (mieszkań treningowych, wspomaganych, zwiększenie liczby lokali socjalnych); grupy osób w kryzysie bezdomności, które w sposób szczególny wymagają uwagi i pilnego wsparcia, czyli **osoby młode w kryzysie bezdomności, kobiety w kryzysie bezdomności, osoby w kryzysie bezdomności po hospitalizacji**; Grupą, która powinna podlegać monitoringowi i wczesnej interwencji są osoby zagrożone utratą mieszkania (np. przez zadłużenie).

W 2024 roku wielkopolskie gminy za pobyt 5 155 osób (↑ o 167 os.) w DPS poniosły odpłatność w wysokości 242 997 976 zł, co oznacza 18% wzrost kosztów w porównaniu z rokiem 2023. Prognozy na 2025 rok mówią o prawie 0,5% wzroście liczby osób (o 26 os.) przy 5,5% wzroście nakładów finansowych na ten cel. Prawie 60% kwoty przeznaczonej na posiłki wydatkowano na sfinansowanie posiłków dla dzieci.

„Bezspornie, **liczba osób wymagających opieki całodobowej w gminach wzrasta**”. Zwiększają się koszty wydatkowane na dofinansowanie pobytu mieszkańców w DPS, gdyż **rośnie kwota średniego miesięcznego kosztu utrzymania mieszkańca w DPS**. W 2024 roku kwoty te wynosiły od 4 750 zł do nawet 12 087 zł, w zależności od lokalizacji i typu placówki³². **Wydatki na DPS stanowią stały**

³² <https://serwisy.gazetaprawna.pl/samorzad/artykuly/9726254,ile-kosztuje-dps-w-2025-roku-oplaty-i-nowe-przepisy.html>, dostęp na: 15.05.2025r .

coroczny, coraz wyższy koszt dla gmin, a wobec faktu starzenia się społeczeństwa należy spodziewać się dalszego wzrostu kosztów.

W 2024 w porównaniu z 2023 o 7% (↓ 1726 os.) zmniejszyła się liczba osób korzystających z pomocy w formie posiłku (z 24 738 os. do 23 012 os.). Kwota wydatkowana na ten cel nieznacznie zmalała o niecały 1% (z 31 394 081 zł do 31 196 429 zł).

Posiłek jest formą świadczenia podstawowego i w świetle ustawy o pomocy społecznej jest to zadanie własne gminy o charakterze obowiązkowym. **W 2024 roku świadczenie w postaci posiłku było realizowane w 100% gmin.** W zależności od sytuacji poszczególnych mieszkańców i możliwości gmin, świadczeniobiorcy mogli skorzystać z przygotowanego posiłku lub otrzymać zasiłek celowy przyznany w ramach programu wieloletniego „Posiłek w szkole i w domu”.

10.3. Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia

Utrzymuje się tendencja spadkowa w zasobie gminnych mieszkań komunalnych – w roku oceny liczba mieszkań komunalnych spadła do 48 633 (↓ o 645 mieszkań).

Zmiany w liczbie mieszkań komunalnych prawdopodobnie wynikają z możliwości wykupu nieruchomości na własność przez wieloletnich lokatorów, przy równoczesnym braku inwestycji gmin w nowe lokale w zasobie mieszkaniowym. Ubytek gminnych zasobów mieszkaniowych należy ocenić jako zjawisko negatywne, szczególnie w kontekście niezaspokojonych potrzeb mieszkaniowych tych grup (np. usamodzielniani wychowankowie pieczy zastępczej), których nie stać na zakup własnego mieszkania lub jego wynajęcie na rynku komercyjnym.

Z danych wykazanych w OZPS wynika, że 72 wielkopolskich gmin nie posiadało w 2024 r. w swoim zasobie mieszkań socjalnych. Ponadto zmniejszyła się liczba dostępnych lokali socjalnych w zasobach gminnych.

Wykonywanie przez gminy obowiązków wynikających z ustawy o ochronie praw lokatorów oraz o gospodarowaniu zasobem mieszkaniowym, w tym zapewnienia pomieszczeń tymczasowych dla osób eksmitowanych i najbardziej potrzebujących, wymaga rozbudowy zasobu lokali socjalnych. W samym województwie wielkopolskim w 2024 roku na przydział mieszkania socjalnego oczekiwało ponad 2835 osób. Choć sytuacja uległa pewnej poprawie – liczba oczekujących zmniejszyła się o 510 osób w porównaniu z rokiem 2023 – skala potrzeb nadal pozostaje duża.

Częstym problemem jest brak odpowiednich nieruchomości, które gminy mogłyby przeznaczyć na cele mieszkaniowe. Tymczasem mają one obowiązek zapewnienia lokali nie tylko w przypadkach eksmisji z zasobów gminnych, ale również z mieszkań należących do spółdzielni, osób prywatnych czy innych podmiotów, które wystąpiły z pozwem o eksmisję.

Jeśli gmina nie wskaże odpowiedniego pomieszczenia w wymaganym terminie – przy czym realizacja wyroków następuje z reguły według kolejności, chyba że występuje zagrożenie, np. katastrofa budowlana – komornik kieruje osobę eksmitowaną do noclegowni lub schroniska. W sytuacjach szczególnych, np. gdy dłużnik stosował przemoc domową i utracił prawo do tymczasowego zakwaterowania, komornik również zawiadamia gminę, która ma obowiązek wskazać alternatywne miejsce noclegowe, takie jak schronisko czy inna placówka zapewniająca tymczasowy pobyt.

W 2024 roku wzrosła liczba klubów i innych miejsc spotkań dla seniorów, przy czym 26% wielkopolskich gmin nie posiadało na swoim terenie takich miejsc (59 gmin).

W związku z systematycznym wzrostem udziału osób w wieku poprodukcyjnym w populacji województwa wielkopolskiego (w 2024 roku stanowili oni 22% populacji), JST powinny rozwijać infrastrukturę dedykowaną osobom starszym. Biorąc pod uwagę zmieniające się potrzeby, styl życia i oczekiwania grupy osób starszych – konieczne jest elastyczne podejście do planowania działań. Seniorzy to z jednej strony coraz częściej aktywni uczestnicy życia społecznego, poszukujący możliwości rozwoju i integracji (np. w ramach klubów seniora, UTW), a z drugiej osoby wymagające wsparcia i opieki ze względu na postępującą wraz z wiekiem niesamodzielność ograniczoną sprawność. Z tego względu istotne jest, by samorządy terytorialne regularnie analizowały sytuację osób starszych i projektowały ofertę usług społecznych w oparciu o rzeczywiste, zidentyfikowane potrzeby tej grupy mieszkańców.

Na terenie województwa wielkopolskiego nie funkcjonuje żaden całodobowy ośrodek dla cudzoziemców.

Obszar wsparcia migrantów w naszym kraju jest w przeważającej realizowany poprzez działalność organizacji pozarządowych. Jednak w ramach budowania struktur systemu wsparcia cudzoziemców na terenie województwa wielkopolskiego powstało 5 subregionalnych Centrów Integracji Cudzoziemców, które funkcjonują w Poznaniu, Kaliszu, Koninie, Lesznie i Pile. Centrum Integracji Cudzoziemców (CIC) stanowi kompleksową formę pomocy integracyjnej dla cudzoziemców, zakładającą holistyczne wsparcie dla migrantów w ich środowisku lokalnym. Jego funkcjonowanie jest oparte na koncepcji tzw. „jednego okienka” i polega na skupieniu w jednym miejscu różnorodnych usług adresowanych do cudzoziemców. Warto rozwijać ofertę CIC i wspierać ich dalsze funkcjonowanie, aby prowadzić działania integracyjne kierowane do cudzoziemców.

Większość pracowników socjalnych rekomenduje rozwój środowiskowych form wsparcia uzupełniających ofertę placówek stacjonarnych. Istotny jest zatem rozwój infrastruktury

umożliwiającej świadczenie usług oferowanych osobom wymagającym wsparcia tak, aby w najlepszy sposób odpowiadały na ich zróżnicowane potrzeby.

W roku 2024 na terenie województwa wielkopolskiego w zasobach gmin i powiatów znajdowały się **184 mieszkania treningowe i wspomagane** (↑ o 21 mieszkań), z czego 76 to mieszkania treningowe, a 108 – wspomagane. W roku oceny skorzystało z nich łącznie 520 osób (↑ o 73 os.). Biorąc pod uwagę osoby, które potencjalnie mogą korzystać z tej formy wsparcia, liczba mieszkań i miejsc jest dalece niewystarczająca. Należałoby je przede wszystkim **rozwijać w tych powiatach, w których taka forma wsparcia nie funkcjonuje, a występuje w nich za to wysoki odsetek osób z niepełnosprawnością, osób w wieku poprodukcyjnym, a także usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej**. Wymienione grupy są głównymi potencjalnymi adresatami usługi w formie mieszkań ze wsparciem. Zaleca się zatem utworzenie **większej liczby ośrodków wsparcia dziennego i mieszkań treningowych i wspomaganych dla osób, które są na tyle samodzielne, aby móc funkcjonować przy umiarkowanym wsparciu**. Plusem powyższych rozwiązań są często koszty relatywnie niższe niż przeznaczane na odpłatność za pobyt w placówkach. Po drugie, osoby te pozostają w swoim naturalnym środowisku społecznym, co gwarantuje poczucie ontologicznego bezpieczeństwa oraz wzmacnia i kształtuje ich umiejętność samodzielnego funkcjonowania. Wraz z tworzeniem tych miejsc, konieczne jest wdrażanie (obok usług opiekuńczych) takich form wsparcia jak: poradnictwo dla seniorów (np. geriatryczne, psychologiczne, prawne), usługi asystenckie dla osób starszych z niepełnosprawnością, usługi zdrowotne (w tym rehabilitacyjne) oraz system teleopieki. Niektóre z jednostek wskazywały również na utrudniony dostęp na terenie swoich gmin do usług zdrowotnych, takich jak np. opieka paliatywna. W związku z ograniczonymi możliwościami finansowymi wielkopolskie samorządy chętnie korzystają z programów rządowych (Senior+, Opieka 75+).

Istotne znaczenie ma również rozwój wsparcia w ramach działań związanych z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie.

Pod koniec 2024 roku w województwie wielkopolskim funkcjonowało 15 ośrodków interwencji kryzysowej prowadzonych przez powiaty, z których usług skorzystało 2 209 osób. Dodatkowo, na terenie województwa działają **3 Specjalistyczne Ośrodki Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie** (w ramach zadania zleconego powiatom z zakresu administracji rządowej), w p. jarocińskim, krotoszyńskim i Poznaniu. Zwracano uwagę na konieczność **utworzenia większej liczby OIK jako formy pomocy dla osób doświadczających przemocy**, rozszerzenia zakresu pracy z tymi rodzinami o specjalistyczne poradnictwo, tworzenie grup samopomocowych, uruchomienie szkół dla rodziców, organizowania szkoleń i warsztatów związanych z funkcjonowaniem rodziny i prowadzeniem

gospodarstwa domowego. Zasadne jest również wypracowywanie rozwiązań pozwalających na udzielanie kompleksowej pomocy osobom doświadczającym przemocy domowej, podniesienie skuteczności pracy prowadzonej z osobami stosującymi przemoc, a także na podejmowanie różnorodnych działań profilaktycznych przeciwdziałających występowaniu tego zjawiska.

W wielu wnioskach końcowych formułowanych w OZPS pojawił się problem niezaradności opiekuńczo-wychowawczej rodzin.

Gospodarstwa domowe przeżywające trudności w wypełnianiu swoich podstawowych mogą liczyć na wieloaspektowe wsparcie. Formy pomocy wobec tego typu rodzin zostały zapisane w Ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Samorządy odnotowują wzrost kosztów przeznaczanych na instytucjonalne formy pieczy zastępczej, stąd przedstawiciele JOPS rekomendują zwiększenie nakładów finansowych na **utrzymanie rodzinnych form pieczy zastępczej**. Konieczne jest zatem zabezpieczenie środków finansowych na dalszy rozwój rodzin zastępczych niezawodowych, zawodowych i rodzinnych domów dziecka. Zadania z tym związane to: diagnozowanie, szkolenie i kwalifikowanie kandydatów zgłaszających chęć stworzenia rodziny zastępczej, wypłata pełnego zakresu świadczeń obligatoryjnych i fakultatywnych na rzecz tych rodzin. Rekomenduje się ponadto tworzenie placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży, jako jednego z elementów systemu wsparcia rodzin z dziećmi.

Rekomenduje się nadanie priorytetowej wagi kwestiom związanym z koniecznością rozwoju i wzmacniania systemu rodzinnej pieczy zastępczej. Ważnym aspektem jest odpowiednia promocja rodzicielstwa zastępczego, jednak problem niedoboru kandydatów na pełnienie funkcji rodziców zastępczych powinien zostać rozwiązany na szczeblach lokalnych, m.in. poprzez oferowanie bardzo dobrych warunków zatrudnienia. Ponadto, z uwagi na szczególnie wymagające warunki pracy, wielość wyzwań i ciężar problemów związanych z funkcjonowaniem rodzin zastępczych, jednym z kluczowych wyzwań dla systemu wsparcia staje się zapewnienie rodzicom zastępczym dostępu do usług superwizji, psychologicznych, psychiatrycznych czy psychoterapeutycznych, które wzmacniałyby te osoby w pełnieniu roli opiekunów zastępczych i pomagałyby przeciwdziałać wypaleniu zawodowemu.

W 2024 roku w Wielkopolsce funkcjonowało **1 926 rodzin zastępczych spokrewnionych z dzieckiem** (↑ o 27 rodzin), w których wychowywało się 2 581 dzieci (↑ o 62 dzieci). Zanotowano również wzrost liczby **rodzin zastępczych niezawodowych** – **1 172** w roku 2024 (↑ o 13 rodzin), które zapewniły opiekę 1 600 dzieciom. Z danych wynika, że w roku oceny **zwiększyła się również liczba rodzin zastępczych zawodowych** (z 217 do 230), co jest dobrą informacją, ze względu na występujące w tym zakresie spore deficyty. Pod koniec 2024 roku przebywało w nich 806 dzieci.

W roku oceny zmniejszyły się za to nieznacznie liczby **placówek pogotowia rodzinnego – z 33 do 31** (143 umieszczonych dzieci) oraz **rodzin zastępczych specjalistycznych – z 28 do 25 rodzin** (63 umieszczonych dzieci). Bez zmian za to pozostał zasób **rodzinnych domów dziecka – 50**, a liczba dzieci tam przebywających wyniosła w roku oceny 344 dzieci (↑ o 4 dzieci).

Rola koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej wymaga wzmocnienia.

Pod koniec 2024 roku koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej działali we wszystkich wielkopolskich powiatach, poza p. kępińskim i złotowskim. Pod koniec 2024 roku było ich zatrudnionych 171 (↓ o 3), najwięcej w powiatach: m. Poznań (34), poznańskim (10) i gnieźnieńskim (9). W roku oceny pracowali oni z 2 471 rodzinami zastępczymi, co oznacza, że ich wsparciem objętych zostało 73,1% rodzin zastępczych z województwa wielkopolskiego (w 2023 roku – 75,2%). W związku z powyższym niezbędne jest podjęcie działań zmierzających do zapewnienia ciągłości zatrudnienia koordynatorów, przede wszystkim poprzez adekwatne warunki zatrudnienia i wynagrodzenia. Zaleca się także, by przy organizacji pracy koordynatorów rodzinnej pieczy kierować się specyfiką sytuacji danej rodziny – liczbą dzieci, która w niej przebywa i specyfiką ich sytuacji.

Obecnie na terenie Wielkopolski nie funkcjonuje regionalna placówka opiekuńczo-terapeutyczna ani ośrodek preadopcyjny.

W związku z powyższym mogą występować deficyty w zapewnieniu specjalistycznej opieki i wsparcia dzieciom znajdującym się w szczególnej sytuacji zdrowotnej i społecznej, dla których nie zabezpieczono miejsca w rodzinnej pieczy zastępczej. W takiej placówce powinna być świadczona specjalistyczna opieka medyczna i rehabilitacyjna dostosowana do potrzeb dzieci.

We wnioskach końcowych OZPS zgłaszano brak na terenie wielu gmin jednostek specjalistycznego poradnictwa oraz deficyty wsparcia specjalistów takich, jak psycholog, terapeuta, mediator, prawnik.

W województwie wielkopolskim pod koniec 2024 roku funkcjonowały 4 jednostki specjalistycznego poradnictwa prowadzonych przez powiaty, które udzieliły wsparcia 1 228 osobom. Wielu przedstawicieli OPS i PCPR dostrzega wzmożone zapotrzebowanie na tego typu usługi wśród obecnych klientów korzystających z ich pomocy, z uwagi na wielopropblemowość, która ich dotyka. Często wsparcie to świadczą pracownicy socjalni, jednak w wielu przypadkach konieczne jest organizowanie doradztwa/konsultacji o charakterze specjalistycznym.

Zasoby wsparcia są nierównomiernie rozlokowane na terenie województwa.

Analizując rozmieszczenie istniejących zasobów pomocy i wsparcia zwraca uwagę **ich nierównomierne rozlokowanie** – w pobliżu centrum województwa, a więc głównie w mieście Poznań i w jego okolicach, a także innych większych miast (Konin, Kalisz, Leszno, Piła), natomiast gminy położone na obrzeżach województwa, zwłaszcza północnym oraz wschodnim nie dysponują już ofertą tak zróżnicowaną i dostosowaną do potrzeb. Warto byłoby uwzględnić ten fakt przy planowaniu kolejnych inwestycji, aby przeciwdziałać deficytom wsparcia osób potrzebujących zamieszkujących tereny oddalone od ośrodków miejskich i pogłębianiu nierówności między mieszkańcami Wielkopolski.

Obserwuje się wzrost liczby osób korzystających ze wsparcia podmiotów odpowiadających na potrzeby osób z niepełnosprawnościami.

Liczba ośrodków oferujących wsparcie dla osób z niepełnosprawnościami w województwie wielkopolskim od wielu lat pozostaje na stałym poziomie. W 2024 roku otwarto tylko jeden nowy środowiskowy dom samopomocy. W trakcie budowy jest dziesiąty zakład aktywności zawodowej, który ma powstać w Poznaniu. W związku z zaobserwowanymi potrzebami coraz więcej gmin wprowadza również takie usługi jak: opieka wytchnieniowa, asystencja osobista dla osób z niepełnosprawnościami czy mieszkalnictwo wspierane w ramach dodatkowych projektów, których źródłem finansowania jest budżet państwa lub środki UE. W dokumentach i rekomendacjach formułowanych przez gminne i powiatowe jednostki pomocy społecznej coraz częściej pojawiają się postulaty dotyczące rozwoju usług środowiskowych skierowanych zarówno do osób potrzebujących wsparcia, jak i ich opiekunów. Ten kierunek działań świadczy o rosnącej świadomości społecznej i stanowi pozytywny sygnał w kontekście oczekiwanych zmian systemowych. W związku koniecznością odpowiedzi na potrzeby osób z niepełnosprawnością niezbędny jest rozwój usług o charakterze środowiskowym, w tym wsparcia oraz rehabilitacji społeczno-zawodowej dla tej grupy.

Zauważyć można wzrost liczby korzystających ze wsparcia w CIS i ośrodków dla osób w kryzysie bezdomności (schroniska, noclegownie).

W bieżącym roku zauważalny jest wzrost liczby osób korzystających z usług placówek wspierających osoby znajdujące się w grupie wysokiego ryzyka wykluczenia społecznego (z wyłączeniem Klubów Integracji Społecznej). W związku z tym rekomenduje się dalszy rozwój środowiskowego systemu wsparcia tej grupy. Wsparcie to powinno obejmować poszerzenie oferty usług oraz ich dostosowanie do rzeczywistych potrzeb odbiorców, również w kontekście procesu deinstytucjonalizacji.

10.4. Kadra pomocy społecznej

Według informacji przekazywanych przez gminy, w systemie pomocy społecznej brakuje pracowników socjalnych, zwłaszcza tych z doświadczeniem zawodowym. Młodzi pracownicy często rezygnują z pracy w zawodzie, wybierając lepiej płatne oferty poza sektorem pomocy społecznej.

Jedną z głównych przyczyn odchodzenia pracowników socjalnych z zawodu są trudne warunki pracy oraz niskie wynagrodzenia, które pozostają niewspółmierne do zakresu powierzanych obowiązków. Do odpływu kadry przyczynia się również przechodzenie doświadczonych pracowników na emeryturę oraz trudności w pozyskiwaniu nowych osób do pracy w zawodzie. Przedstawiciele jednostek organizacyjnych pomocy społecznej (JOPS) zwracają uwagę na pogłębiający się problem związany z zatrudnianiem pracowników socjalnych. Coraz mniej osób jest bowiem zainteresowanych podjęciem pracy w tej profesji, postrzeganej jako stresująca i pozbawiona prestiżu społecznego, zwłaszcza przy oferowanym poziomie wynagrodzeń.

JOPS coraz częściej apelują do samorządów o zwiększenie nakładów finansowych na wynagrodzenia kadry socjalnej, podkreślając konieczność ich realnego podniesienia. W ich ocenie obecne zarobki nie odpowiadają oczekiwanym kompetencjom i kwalifikacjom, takim jak: ukończone studia, dodatkowe kursy czy specjalizacje, czy predyspozycje osobowościowe.

Warto zaznaczyć, że w 2024 roku nowelizacją ustawy o pomocy społecznej wprowadzono Programy rządowe mające na celu podniesienie poziomu wynagrodzeń pracowników sektora pomocy społecznej. Celem tego rozwiązania jest nie tylko poprawa sytuacji finansowej tej grupy zawodowej, ale również zwiększenie atrakcyjności zawodu i próba zahamowania odpływu wykwalifikowanej kadry. Niestety, w związku z wprowadzeniem programu, pojawiły się też kontrowersje. Głosy płynące ze środowiska wskazują podział w środowisku pomocy społecznej wynikający z ograniczonego zakresu beneficjentów (dodatkiem zostały objęte tylko osoby realizujące zadania na podstawie ustawy o pomocy społecznej, pozostałe pracujące np. w OPS zostały z niego wykluczone), dodatków nie wlicza się ponadto do podstawy wynagrodzenia, pracodawcy mają trudności z wyliczeniem proporcji dodatku, jeżeli dany pracownik wykonuje również zadania na podstawie innych przepisów prawa niż ustawa o pomocy społecznej.

Nie wszystkie gminy w województwie wielkopolskim spełniają ustawowe wymagania dotyczące zatrudnienia pracowników socjalnych.

W roku objętym oceną aż 40 gmin nie zrealizowało obowiązku posiadania co najmniej trzech etatów pracowników socjalnych. Wskaźnik zatrudnienia jednego pracownika socjalnego na 2 000 mieszkańców został osiągnięty w 42,5% gmin regionu, natomiast wymóg zatrudnienia jednego pracownika na 50 środowisk objętych pracą socjalną – w 69,4% gmin. W przypadku tych dwóch wskaźników odnotowano spadek w porównaniu do poprzednich lat. Zaleca się zwiększenie liczby etatów dla pracowników socjalnych, szczególnie w gminach, które nie realizują ustawowych wymogów dotyczących zatrudnienia. W wielu rekomendacjach i wnioskach formułowanych przez ośrodki pomocy społecznej (OPS) formułuje się postulaty dotyczące potrzeby zwiększenia finansowania przez samorządy gminne na ten cel.

Pracownicy socjalni, na mocy różnych przepisów prawa, realizują liczne obowiązki wykraczające poza zakres ustawy o pomocy społecznej, co wpływa zarówno na funkcjonowanie instytucji, efektywność pracy z klientem oraz na obciążenie samych pracowników.

Gminy zwróciły uwagę na znaczne obciążenie pracowników socjalnych zadaniami wykraczającymi poza zakres ustawy o pomocy społecznej. Dodatkowe obowiązki ograniczają możliwości prowadzenia pracy socjalnej z rodzinami, zwłaszcza w małych gminach, gdzie liczba pracowników jest niewielka. Przeciążenie obowiązkami oraz towarzyszący im stres nieuchronnie prowadzą do wypalenia zawodowego. Dla przykładu, pracownicy OPS zobowiązani są do wystawiania zaświadczeń dla mieszkańców gmin do programu „Czyste Powietrze”.

Ciągłe zmiany przepisów i wprowadzanie nowych zadań dla pracowników socjalnych i asystentów rodziny wymagają od nich nieustannego doskonalenia zawodowego. W związku z tym niezbędne jest zapewnienie im warunków do rozwoju, w tym możliwości zdobywania specjalizacji oraz finansowania lub współfinansowania przez pracodawców różnych form kształcenia i podnoszenia kwalifikacji.

Dodatkowo, aby wzmocnić efektywność działań, przeciwdziałać wypaleniu zawodowemu i zapewnić odpowiednie wsparcie, konieczne jest umożliwienie pracownikom socjalnym i asystentom rodziny udziału w profesjonalnej superwizji.

10.5. Wybrane wydatki w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej

W 2024 roku wzrosły wydatki na pieczę zastępczą, zarówno na pieczę rodzinną – o 31 356 359 zł (↑ o 16%), jak i pieczę instytucjonalną – o 15 862 078 zł (↑ o 13%).

Wzrost kosztów życia, cen energii, produktów codziennego użytku, przekładają się na wzrost wydatków w tym zakresie. W przypadku umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej gmina ponosi

wydatki w wysokości: 10% w pierwszym roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej, 30% – w drugim roku i 50% w trzecim i kolejnych latach pobytu dziecka w pieczy zastępczej. Średni miesięczny koszt utrzymania dziecka w placówce opiekuńczo-wychowawczej w 2024 roku wyniósł 8 259 zł i wzrósł o 405 zł względem 2023 roku.

W 2024 roku o 18% wzrosły wydatki na funkcjonowanie domów pomocy społecznej (↑ o 141 883 675 zł).

Przedstawiciele OPS/CUS zaznaczają, że wydatki na ten cel stanowią istotną część budżetu powiatów i gmin. Zapewnienie opieki środowiskowej dla wielu gmin staje się działaniem priorytetowym, na realizację którego pozyskują środki zewnętrzne. Zwiększające się koszty utrzymania w DPS, a także zmiana sposobu funkcjonowania rodzin, z roku na rok wymaga zaplanowania zwiększonych wydatków na domy pomocy społecznej. **Rośnie kwota średniego miesięcznego kosztu utrzymania mieszkańca w DPS**, w 2024 roku wynosiła od 4 750 zł do 12 087 zł, w zależności od lokalizacji i typu placówki³³.

Wzrosły wydatki JST związane z tworzeniem i funkcjonowaniem żłobków i klubów dziecięcych.

Wzrost wydatków na żłobki wyniósł 46 318 038 zł, a na kluby dziecięce 5 286 401 zł., w porównaniu z rokiem poprzednim. Gminy wykorzystują środki z KPO i rozwijają infrastrukturę dla najmłodszych mieszkańców. Tak znaczny wzrost wydatków w tym obszarze jest związany m.in. z wydatkami infrastrukturalnymi.

Wzrosły wydatki JST w rozdziale 85203 – ośrodki wsparcia.

W 2024 roku w porównaniu z 2023 rokiem wydatkowano na ten cel 18 290 658 zł więcej. W tym rozdziale budżetowym wykazywane są najczęściej koszty związane z prowadzeniem ośrodków, które świadczą wsparcie dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

Wzrosły wydatki JST w rozdziale 85220 – specjalistyczne poradnictwo, mieszkania chronione i ośrodki interwencji kryzysowej.

Usługi poradnictwa i interwencji kryzysowej są świadczone w odpowiedzi na problemy rodzin związane z przemocą w rodzinie, czy bezradnością w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. W 2024 roku środki wydatkowane w tym obszarze były o 1 983 341 zł wyższe aniżeli w 2023 roku.

Zmniejszyły się wydatki na zasiłki okresowe, zasiłki celowe, pomoc materialną dla uczniów o charakterze socjalnym, pomoc w naturze, udzielanie wsparcia w postaci posiłków.

---

³³ <https://serwisy.gazetaprawna.pl/samorzad/artykuly/9726254,ile-kosztuje-dps-w-2025-roku-oplaty-i-nowe-przepisy.html>, dostęp na: 15.05.2025 r.

Wydatki zmniejszyły się z powodu spadku liczby klientów, którzy korzystali z podstawowego wsparcia socjalnego w ramach systemu pomocy społecznej. W 2024 roku o 13% spadła liczba osób pobierających zasiłek okresowy, o 11% spadła liczba świadczeniobiorców zasiłku celowego, a o 7% zmalała liczba osób korzystających z posiłku. Spadek liczby klientów jest wynikiem przede wszystkim obowiązywania w 2024 roku niskich progów kryterium dochodowego uprawniającego do pomocy społecznej (776 zł na osobę prowadzącą 1-osobowe gospodarstwo domowe i 600 zł na osobę w rodzinie). Kryteria dochodowe w pomocy społecznej obowiązujące w 2024 roku nie przystawały do rzeczywistości gospodarczej w kraju, w 2024 roku najniższe wynagrodzenie w Polsce wynosiło 4 242 zł brutto od stycznia, a od lipca wzrosło do 4 300 zł brutto. Przeciętne wynagrodzenie w gospodarce narodowej w 2024 r. wynosiło 8 181,72 zł. W 2024 roku progi finansowe kryterium dochodowego w pomocy społecznej były poniżej wartości minimum egzystencji wyliczonej na 2024 rok dla wszystkich typów gospodarstw domowych, np. kryterium dochodowe w pomocy społecznej ustalone dla 1 osobowego gospodarstwa domowego (776 zł) było niższe niż minimum egzystencji liczone dla 1 osobowego gospodarstwa domowego pracowniczego (949,04 zł) i 1-osobowego gospodarstwa emeryckiego (902,39 zł)³⁴.

---

³⁴ https://www.ipiss.com.pl/wp-content/uploads/2025/04/ME-dla-MRPiPS-2024-srednioroczne_03_04_25_nv_.pdf, dostęp na: 15.05.2025r.

DEFINICJE

Aktywny Samorząd

Jest to program dofinansowany przez PFRON, którego celem jest wyeliminowanie lub zmniejszenie barier ograniczających uczestnictwo osób z niepełnosprawnościami w życiu społecznym, zawodowym i w dostępie do edukacji.

Centrum Integracji Społecznej

Pracę z osobami wykluczonymi społecznie lub zagrożonymi wykluczeniem podejmują między innymi centra integracji społecznej. Proponowane w CIS rozwiązania powinny posiadać wielotorowy charakter i obejmować zarówno oddziaływania w zakresie nabycia umiejętności aktywnego poruszania się na rynku pracy, przekazu kompetencji zawodowych, jak i zajęcia wspomagające osobistą zmianę³⁵.

Centrum Usług Społecznych

Centrum jest jednostką budżetową (organizacyjną) gminy utworzoną w celu zaspokajania potrzeb wspólnoty samorządowej w zakresie określonych usług społecznych oraz koordynacji tych usług.

Deprywacja lokalna

Stopień niezaspokojenia potrzeb mieszkańców wielkopolskich gmin i jest wyrażony liczbą bezwzględną jako stosunek liczby osób w rodzinach, którym przyznano świadczenie z pomocy społecznej na każdy 1 000 mieszkańców gminy.

Deprywacja potrzeb

Deprywacja potrzeb to trwający przez pewien czas brak zaspokojenia ważnych dla człowieka czynników: biologicznych, psychologicznych bądź społecznych. Termin deprywacja potrzeb pojawia się jako komponent definicyjny pojęcia ubóstwa. Wyróżniamy deprywację absolutną i względną. Deprywacja absolutna jest stanem skrajnym, spowodowanym niezaspokojeniem podstawowych potrzeb bytowych natomiast deprywacja względna to pogorszenie się warunków egzystencji, może być odczuwana też, gdy sytuacja się nie zmienia lub gdy u innych zmiany, które następują, uznawane są za korzystniejsze. Rozróżnia się również poczucie deprywacji od samej deprywacji. Co ciekawe, Ralf Dahrendorf oraz Lewis

³⁵ Marek Borowski, Małgorzata Kowalska, Małgorzata Póttorak, Joanna Tomaszczyk, Iwona Żukiert „Model centrum integracji społecznej”, str. 5 http://www.wrzos.org.pl/projekt1.18/download/Model%20CIS_7.03.pdf

Dom Pomocy Społecznej

Coser uważają, że przyczyną konfliktów jest odczuwanie własnej deprywacji.³⁶

Placówki służące przede wszystkim osobom wymagającym całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, niemogącym samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, którym nie można zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych. Typy domów pomocy społecznej są zróżnicowane ze względu na typ odbiorców. Osobne podmioty oferują usługi przeznaczone dla:

- osób w podeszłym wieku,
- osób przewlekle somatycznie chorych,
- osób przewlekle psychicznie chorych,
- dorosłych z niepełnosprawnością intelektualną,
- dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną,
- osób z niepełnosprawnością fizyczną.

Dzienny Dom Pomocy

Jest to ośrodek wsparcia przeznaczony dla osób samotnych lub osób w rodzinach, które z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymagają pomocy, a są jej pozbawione lub rodzina takiej pomocy nie może zapewnić. Jego celem jest zorganizowanie czasu wolnego uczestnikom – osobom w wieku poprodukcyjnym z danego terenu. Może być to pomoc w zaspokojeniu ich potrzeb, a także wsparcie w samodzielnym egzystowaniu w środowisku lokalnym.

Indywidualny program integracji cudzoziemców

Pomoc jest udzielana w formie:

- świadczeń pieniężnych:
  - na pokrycie kosztów utrzymania, w szczególności pokrycie wydatków na żywność, odzież, obuwie, środki higieny osobistej oraz opłaty mieszkaniowe oraz
  - na pokrycie kosztów związanych z nauką języka polskiego;
- opłacania składki na ubezpieczenie zdrowotne;
- pracy socjalnej;
- poradnictwa specjalistycznego, w tym prawne, psychologiczne i rodzinne

³⁶ Pacholski M, Słaboń A, Słownik pojęć socjologicznych, Kraków 1997, s. 25-26.

**Instytucjonalna piecza
zastępcza**

- udzielania informacji oraz wsparcia w kontaktach z innymi instytucjami;
- innych działań wspierających proces integracji cudzoziemca.

Na poziomie powiatów jest sprawowana w formie placówek opiekuńczo-wychowawczych, które są prowadzone jako placówki typu:

a) interwencyjnego – zapewniają doraźną opiekę nad dzieckiem w czasie trwania sytuacji kryzysowej, w szczególności placówka jest obowiązana przyjąć dziecko w przypadkach wymagających natychmiastowego zapewnienia mu opieki,

b) rodzinnego – wychowują dzieci w różnym wieku, w tym dorastające i usamodzielniające się; umożliwiają wspólne wychowanie i opiekę licznemu rodzeństwu, współpracują z koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej i asystentem rodzin,

c) socjalizacyjnego – zapewniają dziecku całodobową opiekę i wychowanie oraz zaspokajają jego niezbędne potrzeby, w szczególności emocjonalne, rozwojowe, zdrowotne, bytowe, społeczne i religijne; realizują przygotowany we współpracy z asystentem rodziny plan pomocy dziecku; podejmują działania w celu powrotu dziecka do rodziny; zapewniają dziecku dostęp do kształcenia dostosowanego do jego wieku i możliwości rozwojowych; obejmują dziecko działaniami terapeutycznymi, zapewniają korzystanie z przysługujących świadczeń zdrowotnych,

d) specjalistyczno-terapeutycznego – sprawują opiekę nad dzieckiem o indywidualnych potrzebach, w szczególności: legitymującym się orzeczeniem o niepełnosprawności albo orzeczeniem o umiarkowanym lub znacznym stopniu niepełnosprawności; wymagającym stosowania specjalnych metod wychowawczych i specjalistycznej terapii; wymagającym wyrównywania opóźnień rozwojowych i edukacyjnych. Placówka zapewnia zajęcia wychowawcze, socjoterapeutyczne, korekcyjne, kompensacyjne, logopedyczne, terapeutyczne, rekompensujące braki w wychowaniu w rodzinie i przygotowujące do życia społecznego, a dzieciom niepełnosprawnym także odpowiednią rehabilitację i zajęcia rewalidacyjne.

- Instytucjonalny zasób pieczy zastępczej, do którego należą:
  - Placówki opiekuńczo-wychowawcze

**Jednostka
specjalistycznego
poradnictwa**

- Regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne
- Interwencyjne ośrodki preadopcyjne.

To jednostka, w której realizowane jest zadanie specjalistycznego poradnictwa. Specjalistyczne poradnictwo, w szczególności prawne, psychologiczne i rodzinne, jest świadczone osobom i rodzinom, które mają trudności lub wykazują potrzebę wsparcia w rozwiązywaniu swoich problemów życiowych, bez względu na posiadany dochód.

**Klub Integracji
Społecznej**

Udzielają pomocy osobom indywidualnym oraz ich rodzinom w odbudowywaniu i podtrzymywaniu umiejętności uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej, w powrocie do pełnienia ról społecznych oraz w podniesieniu kwalifikacji zawodowych.

Kluby Samopomocy

Działanie grup samopomocowych nie jest ściśle uregulowane w ustawodawstwie. Zgodnie z art. 15 ustawy o pomocy społecznej, pomoc społeczna polega między innymi na rozwijaniu nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb. Dalej art. 51a określa, że zakres usług świadczonych w klubach samopomocy ustala właściwy organ jednostki samorządu terytorialnego prowadzącej klub samopomocy w uzgodnieniu z wojewodą.

Kryterium dochodowe

Pomoc społeczna udzielana jest osobom, które spełniają kryteria zapisane w *Ustawie o pomocy społecznej*. Pierwszym warunkiem jest trudna sytuacja materialna, drugim – trudna sytuacja życiowa. Należy pamiętać, że powyższe kryteria muszą być spełnione jednocześnie, tzn. niskie dochody łączy się z innym powodami przyznawania świadczeń.

Kryterium dochodowe podlega weryfikacji co 3 lata, z uwzględnieniem wyniku badań prognozy interwencji socjalnej. 1 stycznia 2022 r. weszło w życie rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 14 lipca 2021 r. w sprawie zweryfikowanych kryteriów dochodowych oraz kwot świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej (Dz. U. z 2021 r. Poz. 1296), na mocy którego prawo do świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej przysługiwało:

- osobie samotnie gospodarującej, której dochód nie przekraczał kwoty 776 zł netto;
- osobie w rodzinie, w której dochód na osobę nie przekraczał kwoty 600 zł netto.

Lokal socjalny

Zgodnie z definicją zawartą w ustawie o ochronie praw lokatorów, to lokal nadający się do zamieszkania ze względu na wyposażenie i stan techniczny, którego powierzchnia pokoi przypadająca na członka gospodarstwa domowego najemcy – tj. jedną osobę w przypadku zamieszkiwania co najmniej dwóch osób – nie może być mniejsza niż 5 m², a w wypadku jednoosobowego gospodarstwa domowego 10 m², przy czym lokal ten może być o obniżonym standardzie. Sąd musi przyznać prawo do lokalu socjalnego w wyroku eksmisyjnym (art. 14 ust. 4 ustawy o ochronie praw lokatorów) następującym osobom:

1. Kobietom w ciąży.
2. Małoletniemu, niepełnosprawnemu lub ubezwłasnowolnionemu oraz sprawującemu nad taką osobą opiekę i wspólnie z nią zamieszkałą.
3. Obłożnie chorym.
4. Emerytom i rencistom spełniającym wymagania do otrzymania świadczenia z pomocy społecznej (określone w rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie funduszu socjalnego emerytów i rencistów Policji, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu i Państwowej Straży Pożarnej oraz ich rodzin z dnia 9 września 2004 r.).
5. Osobie posiadającej status bezrobotnego.
6. Osobie spełniającej przesłanki określone przez radę gminy w drodze uchwały, z reguły mającej niskie dochody.

Mieszkanie treningowe lub wspomagane

Osobie, która ze względu na trudną sytuację życiową, wiek, niepełnosprawność lub chorobę potrzebuje wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, ale nie wymaga usług w zakresie świadczonego przez jednostkę całodobowej opieki, w szczególności osobie z zaburzeniami psychicznymi, osobie opuszczającej pieczę zastępczą w rozumieniu przepisów o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, młodzieżowy ośrodek wychowawczy, zakład dla nieletnich, a także cudzoziemcowi, który uzyskał w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą, może być przyznany pobyt w mieszkaniu treningowym lub wspomagany.

**Ośrodek interwencji
kryzysowej**

Pieczą zastępczą

Mieszkanie treningowe lub wspomagane jest formą pomocy społecznej przygotowującą pod opieką specjalistów osoby tam przebywające do prowadzenia samodzielnego życia lub wspomagającą te osoby w codziennym funkcjonowaniu.

W mieszkaniu treningowym świadczy się usługi bytowe, pracę socjalną oraz naukę w obszarze rozwijania lub utrwalania niezależności, sprawności w zakresie samoobsługi, pełnienia ról społecznych w integracji ze społecznością lokalną, w celu umożliwienia prowadzenia niezależnego życia.

W mieszkaniu wspomagany świadczy się usługi bytowe, pracę socjalną oraz pomoc w wykonywaniu czynności niezbędnych w codziennym funkcjonowaniu i realizacji kontaktów społecznych, w celu utrzymania lub rozwijania niezależności osoby na poziomie jej psychofizycznych możliwości.

Mieszkanie wspomagane jest przeznaczone w szczególności dla:

- osoby niepełnosprawnej, w tym osoby niepełnosprawnej fizycznie lub osoby z zaburzeniami psychicznymi;
- osoby w podeszłym wieku lub przewlekle chorej.

Podstawowym celem działalności ośrodka jest świadczenie poradnictwa specjalistycznego oraz podejmowanie działań z zakresu interwencji kryzysowej osobom pełnoletnim oraz rodzinom mającym trudności w rozwiązywaniu własnych problemów życiowych, doznających jakichkolwiek form przemocy w rodzinie lub będących w innych kryzysach życiowych.

Pieczą zastępczą jest sprawowana w przypadku niemożności zapewnienia dziecku opieki i wychowania przez rodziców.

Pieczą zastępczą zapewnia:

1) pracę z rodziną umożliwiającą powrót dziecka do rodziny lub gdy jest to niemożliwe – dążenie do przysposobienia dziecka, a w przypadku braku możliwości przysposobienia dziecka – opiekę i wychowanie w środowisku zastępczym;

2) przygotowanie dziecka do:

- godnego, samodzielnego i odpowiedzialnego życia,

**Placówka opiekuńczo-
wychowawcza**

- pokonywania trudności życiowych zgodnie z zasadami etyki,
- nawiązywania i podtrzymywania bliskich, osobistych i społecznie akceptowanych kontaktów z rodziną i rówieśnikami, w celu łagodzenia skutków doświadczania straty i separacji oraz zdobywania umiejętności społecznych;

3) zaspokojenie potrzeb emocjonalnych dzieci, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb bytowych, zdrowotnych, edukacyjnych i kulturalno-rekreacyjnych.

Zapewnia dziecku całodobową ciągłą lub okresową opiekę i wychowanie oraz zaspokaja jego niezbędne potrzeby bytowe, rozwojowe, w tym emocjonalne, społeczne, religijne, a także zapewnia korzystanie z przysługujących świadczeń zdrowotnych i kształcenia.

**Placówka wsparcia
dziennego**

W celu wsparcia rodziny, dziecko może zostać objęte opieką i wychowaniem w placówce wsparcia dziennego. Mogą one być prowadzone w formie:

- opiekuńczej – zapewniają dziecku opiekę i wychowanie, pomoc w nauce, organizację czasu wolnego, zabawę i zajęcia sportowe oraz rozwój zainteresowań.
- specjalistycznej – organizują zajęcia socjoterapeutyczne, terapeutyczne, korekcyjne, kompensacyjne oraz logopedyczne, realizują indywidualny program korekcyjny, program psychokorekcyjny lub psychoprofilaktyczny, w szczególności terapię pedagogiczną, psychologiczną i socjoterapię.
- pracy podwórkowej realizowanej przez wychowawcę – prowadzą działania animacyjne i socjoterapeutyczne.

Pomoc społeczna

Instytucja polityki społecznej państwa, mającą na celu wspieranie osób i rodzin w przezwyciężaniu trudnych sytuacji życiowych, z którymi nie są w stanie sobie poradzić, wykorzystując własne możliwości i uprawnienia. Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w godnych warunkach. Pozwala także zapobiegać trudnym sytuacjom życiowym, wspierając ich przy usamodzielnieniu się oraz integracji ze środowiskiem.

Powody przyznania pomocy społecznej

Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w formie finansowej, rzeczowej oraz w formie usług. System świadczeń pomocy społecznej wspiera finansowo osoby i rodziny o niskich dochodach oraz pozbawione dochodu.

Na podstawie art. 7. ustawy o pomocy społecznej wyróżniamy następujące powody przyznania osobom i rodzinom pomocy społecznej:

- ubóstwo,
- sieroctwo,
- bezdomność,
- bezrobocie,
- niepełnosprawność,
- długotrwała lub ciężka choroba,
- przemoc w rodzinie,
- potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi,
- potrzeba ochrony macierzyństwa lub wielodzietności,
- bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych,
- trudność w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy udzielone w związku z okolicznością, o której mowa w art. 159 ust. 1 pkt 1 lit. c lub d ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach,
- trudność w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego,
- alkoholizm lub narkomania,
- zdarzenie losowe i sytuacja kryzysowa,
- klęska żywiołowa lub ekologiczna.

Praca socjalna

Praca socjalna świadczona jest na rzecz poprawy funkcjonowania osób i rodzin w ich środowisku społecznym. Prowadzona jest: z osobami i rodzinami w celu rozwinięcia lub wzmocnienia ich aktywności i samodzielności życiowej;

**Relatywna granica
ubóstwa**

ze społecznością lokalną w celu zapewnienia współpracy i koordynacji działań instytucji i organizacji istotnych dla zaspokajania potrzeb członków społeczności.

Praca socjalna może być prowadzona w oparciu o kontrakt socjalny lub projekt socjalny.

W pracy socjalnej wykorzystuje się właściwe tej działalności metody i techniki, stosowane z poszanowaniem godności osoby i jej prawa do samostanowienia.

Praca socjalna świadczona jest osobom i rodzinom bez względu na posiadany dochód.

granica przyjęta na poziomie 50% średnich miesięcznych wydatków ustalonych na poziomie wszystkich gospodarstw domowych z uwzględnieniem tzw. oryginalnej skali ekwiwalentności OECD.

Rodziny wspierające

Zgodnie z zapisem art. 29 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, w celu wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej rodzina może zostać objęta pomocą rodziny wspierającej. Rodzina wspierająca, przy współpracy asystenta rodziny, pomaga rodzinie przeżywającej trudności w:

- opiece i wychowaniu dziecka,
- prowadzeniu gospodarstwa domowego,
- kształtowaniu i wypełnianiu podstawowych ról społecznych.

Zadaniem rodziny wspierającej nie jest wyręczenie, lecz aktywna pomoc w przezwyciężaniu trudnych sytuacji w rodzinach tego wymagających. Rodzina wspierająca pomaga przede wszystkim na podstawie własnych, posiadanych zasobów i umiejętności, wiedzy z zakresu funkcjonowania rodziny i prawidłowego wychowywania dzieci. Wsparcie może obejmować:

- organizowanie czasu wolnego dzieciom z rodzin wspieranych,
- wypracowanie nawyku wspólnego spędzania czasu przez członków rodziny,
- pomoc dzieciom w nauce,

**Rodzinna piecza
zastępcza**

- udzielanie wskazówek w takich kwestiach jak: gotowanie, sprząatanie, utrzymywanie higieny osobistej, racjonalne gospodarowanie budżetem domowym,
- utrzymywanie stałego kontaktu z rodziną wspieraną i OPS.

Jest sprawowana w przypadku niemożności zapewnienia dziecku opieki i wychowania przez rodziców. Zapewnia pracę z rodziną umożliwiającą powrót dziecka do rodziny lub gdy jest to niemożliwe – dążenie do przysposobienia dziecka, przygotowanie dziecka do samodzielnego i odpowiedzialnego życia, zaspokojenia potrzeb emocjonalnych dzieci ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb bytowych, zdrowotnych, edukacyjnych i kulturalno-rekreacyjnych. Formami rodzinnej pieczy zastępczej są:

1) rodzina zastępcza:

- a) spokrewniona,
- b) niezawodowa, umieszcza się w tym samym czasie nie więcej niż 3 dzieci (z wyjątkiem licznego rodzeństwa),
- c) zawodowa – umieszcza się w tym samym czasie nie więcej niż 3 dzieci (z wyjątkiem licznego rodzeństwa), w tym:

- zawodowa specjalistyczna – umieszcza się w niej w szczególności: dzieci legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, dzieci na podstawie ustawy z dnia 26 X 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich, małoletnie matki z dziećmi,
- zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego – przyjmuje dziecko na podstawie orzeczenia sądu w przypadku, gdy dziecko zostało doprowadzone przez Policję lub Straż Graniczną, na wniosek rodziców, dziecka lub innej osoby w przypadku, o którym mowa w art. 12a ustawy z dnia 29 VII 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie,

2) rodzinny dom dziecka – w tym samym czasie może w nim przebywać łącznie nie więcej niż 8 dzieci (z wyjątkiem licznego rodzeństwa).

Rodzinny Dom Pomocy

Stanowią formę usług opiekuńczych i bytowych świadczonych całodobowo przez osobę fizyczną lub organizację pożytku publicznego dla nie mniej niż

**Rodzinny kapitał
opiekuńczy**

trzech i nie więcej niż ośmiu zamieszkujących wspólnie osób wymagających z powodu wieku lub niepełnosprawności wsparcia w tej formie. Są one alternatywną formą wsparcia dla dużych domów pomocy społecznej. W doskonały sposób mogą one również uzupełniać system opieki długoterminowej.

**Specjalistyczne usługi
opiekuńcze dla osób
z zaburzeniami
psychicznymi**

Rodzinny kapitał opiekuńczy to świadczenie dla rodziców dzieci w wieku od 12. do 35. miesiąca życia. Celem kapitału jest częściowe pokrycie wydatków związanych z wychowywaniem dziecka, w tym z opieką nad nim i zaspokojeniem jego potrzeb życiowych.

To szczególny rodzaj specjalistycznych usług opiekuńczych udzielanych osobom, które z powodu choroby psychicznej lub niepełnosprawności intelektualnej mają poważne trudności w codziennym funkcjonowaniu, a zwłaszcza z relacjach z otoczeniem, edukacji, zatrudnieniu i realizacji spraw bytowych.

**Środowiskowe Domy
Samopomocy**

Rodzaj ośrodka wsparcia, będący jednostką organizacyjną pomocy społecznej dziennego pobytu dla osób przewlekle psychicznie chorych oraz upośledzonych umysłowo, które w wyniku upośledzenia niektórych funkcji organizmu lub zdolności adaptacyjnych wymagają pomocy do życia w środowisku rodzinnym i społecznym, w szczególności w celu zwiększania zaradności i samodzielności życiowej, a także ich integracji społecznej.

**Świadczenia
niepieniężne w pomocy
społecznej**

W myśl ustawy o pomocy społecznej wyróżniamy następujące rodzaje świadczeń niepieniężnych: pracę socjalną, bilet kredytowany, składki na ubezpieczenie zdrowotne, składki na ubezpieczenia społeczne, pomoc rzeczową, w tym na ekonomiczne usamodzielnienie, sprawienie pogrzebu, poradnictwo specjalistyczne, interwencję kryzysową, schronienie, posiłek, niezbędne ubranie, usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania, w ośrodkach wsparcia oraz w rodzinnych domach pomocy, specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania oraz w ośrodkach wsparcia, mieszkanie chronione, pobyt w domu pomocy społecznej, pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych, w tym w mieszkaniu chronionym oraz pomoc w uzyskaniu zatrudnienia.

**Świadczenie
wychowawcze**

To wsparcie finansowe rodzin w częściowym pokryciu wydatków związanych z wychowywaniem dziecka, w tym z opieką nad nim i zaspokojeniem jego potrzeb życiowych.

**Ubóstwo skrajne
(minimum egzystencji)**

Granica wyznaczająca poziom zaspokojenia potrzeb, poniżej którego następuje biologiczne zagrożenie życia oraz rozwoju psychofizycznego człowieka.

**Usamodzielnienie
wychowanków pieczy
zastępczej**

Osobie opuszczającej, po osiągnięciu pełnoletności, rodzinę zastępczą, rodzinny dom dziecka, placówkę opiekuńczo-wychowawczą lub regionalną placówkę opiekuńczo-terapeutyczną przysługuje pomoc na usamodzielnienie.

Przez osobę usamodzielnianą rozumie się również osobę, której pobyt w rodzinnej pieczy zastępczej ustał na skutek śmierci osób tworzących rodzinę zastępczą lub osoby prowadzącej rodzinny dom dziecka, w okresie 6 miesięcy przed osiągnięciem przez osobę usamodzielnianą pełnoletności.

W ustawie wyróżniono następujące formy pomocy dla ww. kategorii osób:

1) pomoc na:

- ❖ kontynuowanie nauki,
- ❖ usamodzielnienie,
- ❖ zagospodarowanie;

2) pomoc w uzyskaniu:

- ❖ odpowiednich warunków mieszkaniowych,
- ❖ zatrudnienia;

3) pomoc prawna i psychologiczna.

Pomoc ta może mieć charakter pieniężny (przyznanie świadczenia pieniężnego) lub niepieniężny (pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych, pomoc w uzyskaniu zatrudnienia, pomoc na zagospodarowanie w formie rzeczowej, pomoc prawna i psychologiczna).

**Ustawowa granica
ubóstwa**

Kwota, która zgodnie z obowiązującą ustawą o pomocy społecznej uprawnia do ubiegania się o przyznanie świadczenia pieniężnego z systemu pomocy społecznej.

**Warsztaty Terapii
Zajęciowej**

Jest wyodrębnioną organizacyjnie i finansowo placówką, stwarzającą osobom z niepełnosprawnością i niezdolnym do podjęcia pracy możliwość rehabilitacji społecznej i zawodowej w zakresie pozyskania lub przywracania umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia.

**Wskaźnik zagrożenia
ubóstwem po
uwzględnieniu
transferów społecznych**

Odsetek osób najuboższych określonych miarą międzynarodową (wspólną dla krajów członkowskich UE), czyli stopą ubóstwa relatywnego odnosi się do osób, których przeciętny dochód do dyspozycji nie przekracza 60,0% krajowej mediany rocznych ekwiwalentnych dochodów do dyspozycji, z uwzględnieniem ogółu transferów społecznych.

Wywiad środowiskowy

Przeprowadzany jest przez pracownika socjalnego w celu ustalenia sytuacji osobistej, rodzinnej, dochodowej i majątkowej osób i rodzin, aby na podstawie uzyskanej wiedzy można było przyznać odpowiednią pomoc.

**Zadania samorządu
powiatu**

Do zadań własnych powiatu należy, m.in. udzielanie pomocy pieniężnej na usamodzielnienie oraz kontynuowanie nauki, a także zapewnienie pomocy w integracji ze środowiskiem osobom opuszczającym: domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz schroniska dla nieletnich, zakłady poprawcze, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, specjalne ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii zapewniające całodobową opiekę lub młodzieżowe ośrodki wychowawcze (Art. 19 p. 6 i 7 *Ustawy o pomocy społecznej*).

**Zadania własne i zlecone
gminy**

Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej (art. 17) do zadań własnych i zleconych gminy należą, m.in.:

- udzielanie schronienia, zapewnianie posiłku oraz niezbędnego ubrania osobom tego pozbawionym,
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych i specjalnych celowych,
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków okresowych,
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego,
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków na świadczenia zdrowotne osobom bezdomnym oraz innym osobom niemającym dochodu i możliwości uzyskania świadczenia na podstawie przepisów o powszechnym ubezpieczeniu w Narodowym Funduszu Zdrowia,
- przyznawanie zasiłków celowych w formie biletu kredytowanego,

**Zakłady Aktywności
Zawodowej**

- opłacanie składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe za osobę, która zrezygnuje z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny oraz wspólnie niezamieszkującymi matką, ojcem lub rodzeństwem,
- praca socjalna,
- organizowanie i świadczenie usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych, w miejscu zamieszkania, z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- prowadzenie i zapewnienie miejsc w mieszkaniach chronionych, dożywanie dzieci, sprawowanie pogrzebu, w tym osobom bezdomnym,
- kierowanie do domu pomocy społecznej i ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca gminy w tym domu,
- pomoc osobom mającym trudności w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z zakładu karnego,
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków stałych,
- opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne określonych w przepisach o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych,
- przyznawanie i wypłacanie pomocy na ekonomiczne usamodzielnienie w formie zasiłków, pożyczek oraz pomocy w naturze,
- realizacja zadań wynikających z rządowych programów pomocy społecznej, mających na celu ochronę poziomu życia osób, rodzin, grup społecznych oraz rozwój specjalistycznego wsparcia,
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych, a także schronienia, posiłku oraz niezbędnego ubrania cudzoziemcom,
- wypłacanie wynagrodzenia za sprawowanie opieki.

Podmiot tworzony w celu zatrudniania osób o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, u których stwierdzono autyzm, niepełnosprawność intelektualną lub chorobę psychiczną.

Do statutowych celów tego typu podmiotów należy rehabilitacja zawodowa i społeczna zatrudnianych osób.

Jest to świadczenie fakultatywne przyznawane na zaspokojenie niezbędnej potrzeby bytowej, a w szczególności na pokrycie części lub całości kosztów zakupu żywności, leków i leczenia, ogrzewania, w tym opatu, odzieży, niezbędnych przedmiotów użytku domowego, drobnych remontów i napraw w mieszkaniu, a także kosztów pogrzebu.

Osobom bezdomnym i innym osobom nie posiadającym dochodu oraz możliwości uzyskania świadczeń zdrowotnych może być przyznany zasiłek celowy na pokrycie części lub całości wydatków na świadczenia zdrowotne. Zasiłek celowy może być przyznany również w formie biletu kredytowanego.

Zasiłek celowy może być przyznany również w celu realizacji postanowień kontraktu socjalnego. Wówczas może być wypłacany niezależnie od dochodu, przez okres do 2 miesięcy od dnia, w którym osoba objęta kontraktem socjalnym, w trakcie jego realizacji, stała się osobą zatrudnioną.

Zasiłek celowy

Zasiłek celowy na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego

Świadczenie to może być przyznane osobie albo rodzinie, które poniosły straty w wyniku zdarzenia losowego. W takim przypadku może być przyznany niezależnie od dochodu i może nie podlegać zwrotowi.

Zasiłek celowy na pokrycie wydatków związanych z klęską żywiołową lub ekologiczną

Świadczenie to może być przyznane osobie albo rodzinie, które poniosły straty w wyniku klęski żywiołowej lub ekologicznej. W takim przypadku może być przyznany niezależnie od dochodu i może nie podlegać zwrotowi.

Specjalny zasiłek celowy

Świadczenie może być przyznane w szczególnie uzasadnionych przypadkach osobie albo rodzinie o dochodach przekraczających kryterium ustawowe - w wysokości nieprzekraczającej odpowiednio kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej lub rodziny. Świadczenie to nie podlega zwrotowi.

Zasiłek celowy na zasadach zwrotu

Świadczenie to może być przyznane w szczególnie uzasadnionych przypadkach osobie albo rodzinie o dochodach przekraczających kryterium dochodowe, ale pod warunkiem zwrotu części lub całości kwoty zasiłku.

Zasiłek celowy przyznany niezależnie od dochodu wynika z art. 39a ust. 1-2:

- Ust. 1. Zasiłek celowy może być przyznany również w celu realizacji postanowień kontraktu socjalnego.
- Ust. 2. Zasiłek celowy, o którym mowa w ust. 1, może być wypłacany niezależnie od dochodu, przez okres do 2 miesięcy od dnia, w którym osoba objęta kontraktem socjalnym, w trakcie jego realizacji, stała się osobą zatrudnioną.

Przysługuje w szczególności ze względu na długotrwałą chorobę, niepełnosprawność, bezrobocie, możliwość utrzymania lub nabycia uprawnień do świadczeń z innych systemów zabezpieczenia społecznego:

1. osobie samotnie gospodarującej, której dochód jest niższy od kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej;
2. rodzinie, której dochód jest niższy od kryterium dochodowego rodziny.

Zasiłek okresowy ustala się:

1. w przypadku osoby samotnie gospodarującej – do wysokości różnicy między kryterium dochodowym osoby samotnie gospodarującej a dochodem tej osoby, z tym, że miesięczna kwota zasiłku nie może być wyższa niż kwota kryterium dochodowego na osobę w rodzinie;
2. w przypadku rodziny - do wysokości różnicy między kryterium dochodowym rodziny a dochodem tej rodziny.

Kwota zasiłku okresowego nie może być niższa niż 50% różnicy między:

1. kryterium dochodowym osoby samotnie gospodarującej a dochodem tej osoby;
2. kryterium dochodowym rodziny a dochodem tej rodziny.

Kwota zasiłku okresowego nie może być niższa niż 20 zł miesięcznie.

W przypadku podjęcia zatrudnienia przez osobę objętą kontraktem socjalnym pobierającą zasiłek okresowy, może być on wypłacany nadal

Zasiłek okresowy

Zasiłek stały

niezależnie od dochodu, do dnia wynikającego z decyzji przyznającej zasiłek okresowy, nie dłużej jednak niż do 2 miesięcy od dnia, w którym osoba została zatrudniona.

Okres, na jaki jest przyznawany zasiłek okresowy, ustala ośrodek pomocy społecznej na podstawie okoliczności sprawy.

Rada gminy, w drodze uchwały, może podwyższyć minimalne kwoty zasiłku okresowego.

Zasiłek okresowy na zasadach zwrotu:

Zasiłek okresowy może być przyznany w szczególnie uzasadnionych przypadkach osobie albo rodzinie o dochodach przekraczających kryterium dochodowe, ale pod warunkiem zwrotu części lub całości kwoty zasiłku.

Jedną z podstawowych form świadczenia pieniężnego z pomocy społecznej. Zasiłek stały przysługuje:

1. pełnoletniej osobie samotnie gospodarującej, niezdolnej do pracy z powodu wieku lub całkowicie niezdolnej do pracy, jeżeli jej dochód jest niższy od kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej;
2. pełnoletniej osobie pozostającej w rodzinie, niezdolnej do pracy z powodu wieku lub całkowicie niezdolnej do pracy, jeżeli jej dochód, jak również dochód na osobę w rodzinie są niższe od kryterium dochodowego na osobę w rodzinie.

Zasiłek stały ustala się w wysokości:

1. w przypadku osoby samotnie gospodarującej - różnicy między kryterium dochodowym osoby samotnie gospodarującej a dochodem tej osoby, z tym, że kwota zasiłku od dnia 2024 r. nie może być wyższa niż 1000 zł miesięcznie;
2. w przypadku osoby w rodzinie - różnicy między kryterium dochodowym na osobę w rodzinie a dochodem na osobę w rodzinie.

Kwota zasiłku stałego nie może być niższa niż 100 zł miesięcznie.

W przypadku zbiegu uprawnień do zasiłku stałego i renty socjalnej, świadczenia pielęgnacyjnego, specjalnego zasiłku opiekuńczego, dodatku z tytułu samotnego wychowywania dziecka i utraty prawa do zasiłku

dla bezrobotnych na skutek upływu ustawowego okresu jego pobierania lub zasiłku dla opiekuna, zasiłek stały nie przysługuje

Osobę przebywającą w domu pomocy społecznej lub ubiegającą się o przyjęcie do niego uznaje się za osobę samotnie gospodarującą, jeżeli przed przyjęciem do domu pomocy społecznej lub rozpoczęciem oczekiwania na miejsce w takim domu była uprawniona do zasiłku stałego. Przy ustalaniu uprawnienia oraz wysokości zasiłku stałego do dochodu nie wlicza się kwoty zasiłku okresowego.

Uzasadnienie do uchwały Nr XIV/329/25

Sejmiku Województwa Wielkopolskiego

z dnia 23 czerwca 2025 r.

w sprawie przyjęcia oceny zasobów pomocy społecznej województwa wielkopolskiego za rok 2024 w oparciu o analizę lokalnej sytuacji społecznej i demograficznej

Zgodnie z art. 16a ust. 4 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2024 r. poz. 1283, z późn. zm.) zarząd województwa przedstawia do dnia 30 czerwca sejmikowi województwa ocenę zasobów pomocy społecznej w oparciu o analizę lokalnej sytuacji społecznej i demograficznej.

Zasoby obejmują, w szczególności infrastrukturę, kadre, organizacje pozarządowe i nakłady finansowe na zadania pomocy społecznej bez względu na podmiot je finansujący i realizujący. Ocena obejmuje osoby i rodziny korzystające z pomocy społecznej, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy.

Wobec powyższego podjęcie niniejszej uchwały przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego jest zasadne.